

АБДУРАҲМОН ЖОМИЙ

Юсуф ба Зулайҳо

ОГАХИЙ ТАРЖИМАСИ

ҒАФУР ҒУЛОМ
НОМИДАГИ
АДАБИЁТ ВА САНЪАТ
НАШРИЁТИ

Тошкент — 1974

ЮСУФ ЖАМОЛИ ДОСТОНИН ШАМЬИН ШАБИСТОН
АЙНИДА ЁНДУРМОҚ ВА БАНИ ОДАМ КҮНГЛИ
ПАРВОНАСИН УЛ ШУЪЛА МУШОҲИДАСИДА
КУЙДУРМОҚ

Олорким эрдилар баҳри маоний,
Ўқуб авроқи ваҳий осмоний.

Жаҳон таърихини қилғонда оғоз,
Бу навъ ўлдилар Одамдин хабарсоз-

Ки, чун ҷашми ниҳонбини очилди,
Онго авлоди барча жилва қилди.

Тамоми анбиё сафлар тузуб чуст,
Оёқ устида Ҷар саф юрдилар руст.

Туруб ҳар жонибида авлиё ҳам,
Тузуб ўз ерларида сафни маҳкам.

Яна бир ёнида мажмуи султон,
Тузуб сафлар, қилиб шавкат намоён.

Яна ҳам саф-басаф ўзга ҳалойиқ,
Юруб тартиб ила ҳолига лойиқ.

Назар айлаб ҳамул мажмуъға Одам,
Томошо қилди бир-бир барчасин ҳам.

Анго Юсуф кўрунди ўйлаким моҳ,
Демай маҳ, меҳри авжи иззату жоҳ.

Қүёшдек барчадин ҳусн ичра мумтоз,
Ҳамул жамъ ичра шамосо сарафroz.

Қошида ўзгалар ҳусни бўлуб гум,
Онингдекким, қуёш оллида анжум.

Эрур әгнида дилбарлик ридоси,
Ридопўш әл қилиб жонин фидоси.

Камоли ҳуснига андиша етмай,
Жамеи ақли фикратпеша етмай.

Танида хилъати лутфи илоҳи,
Бошида тожи фарри подшоҳи.

Жабини матлаи субҳи саодат,
Қилиб гайбат шабин рўзи шаҳодат.

Пасу пеш анбиёи софидрок,
Туруб жисми ғуборидин бўлуб пок.

Ҳама арвоҳи қудсий бекаму кост,
Чекиб барча аламларни чабу рост.

Чиқиб ҳам ғулғули тасбиҳу таҳлил
Тўлуб бу хонақоҳи меҳри қандил.

Ҳамул жоҳу жалол Одам чу қўрди,
Савол айларга тил мундоқ эвурди-

Ки: «Ераб, бу қаю гулшан гулидур?
Ва ё қайси киши жоми мулидур?

Анго қайдин етушмишдур бу давлат,
Жамолу жоҳу иззу зебу зийнат?»

Нидо келдики: «Фарзандинг санинг ул,
Кўзунг нури, жигарбандинг санинг ул.

Эрур Яъқуб боғининг ниҳоли,
Халиуллоҳ даштининг ғизоли.

Чекиб кайвонға бош айвони жоҳи,
Жаҳонда Миср мулки тахтгоҳи.

Юзида хўблик нури аёндур,
Ҳама хўблар — жасад, ул онда жондур.

Юзунгнинг ул әрур ойинадори,
Сен эт ганжинг дурин онинг нисори».

Деди: «Ҳусним қилиб уч саҳм ойирдим,
Анго ондин ики саҳмини бердим.

Ики ҳиссасин онинг Юсуф олсун,
Бириси ўзга дилбарларга қолсун».

Бу сўз деб чекти они сийнасиға,
Демой сийна, дили бекийнасиға.

Они ўз меҳридин айлар хабардор.
Қучуб монглойидин ўпти падарвор.

Билиб фарзанд они гулдек очилди,
Дуолар сидқ ила ҳаққида қилди.

ЮСУФНИНГ ЖАМОЛИ НИҲОЛИН ФАЙВ
БАҲОРИСТОНИДИН ҲУЗУР БОҒИҒА КЕТУРМАК ВА
ЯЪҚУВ ҚУЗЛАРИ СУИИ, ЗУЛАЙХО ҚҮНГЛИ ҲАВОСИ
ВА ШАМОЛИ ВИЛЛА ПАРВАРИШ ВЕРМАК

Бу навбатгоҳдаким, йўқ ҳеч фурсат,
Қоқар навбат била ҳар кимса навбат.

Эуҳур айлар ҳақиқат ҳар замонда,
Бўлур бир исм нурафкан жаҳонда.

Агар оламга бир навъ ўлса дастур,
Қолур эрди ҳама анвоъ мастур.

Фалакдин бўлмаса хуршид агар гум,
Қачон равнақ топар бозори анжум?!

Чамандин боғламас гар юк зимиштон,
Баҳор ўлғайму, гул бўлғайму хандон?!

Адамга бўлғоч Одамнинг хироми,
Бил, ўлди Шис онинг қойим мақоми.

Чу ул ҳам кетти, Идрис келди,
Демакка дарс доим майл қилди.

Жаҳондин бўлди чун Идрис фони,
Келиб Нуҳ ўлди онинг посбони.

Ғарик ўлғоч фано тўғонига Нуҳ,
Бу боб ўлди Ҳалиуллоҳга мафтуҳ.

Чу холи қолди ондин қасри оғоқ,
Маконида онинг ўлтурди Исҳоқ.

Адам даштиға ул чун бўлди раҳқўб,
Ўзин чекти онинг ўрниға Яъқуб.

Чу Яъқуб итти етгач онга навбат,
Худуди Шомдин Канъонға суръат.

Ватан Канъонда тутгоч ул хирадманд,
Анго асрү кўполди молу фарзанд.

Қўю эчкуси бўлди пода-пода,
Ҳамул водий аро ҳаддин зиёда!

Толиб Юсуфдин ўзга ўн бир авлод,
Вале Юсуфдин эрди жони обод.

Адамдин келди учун Юсуф жаҳонға,
Буродар бўлди моҳи осмонға.

Кўнгул боғида қад чекти ниҳоле,
Кўрунди жон спекрида ҳилоле.

Ҳалиуллоҳ гулзорида ногоҳ,
Очили бир гули марғуби дилҳоҳ.

Туғуб Исҳоқ буржидин бир ахтар,
Жаҳон аҳли кўзин қилди мунаввар.

Қилиб лола аён Яъқуб боғи,
Ҳамул марҳам, ҳамул Яъқуб доғи.

Ғизоледурки атрафзои Канъон,
Бўлуб ондин Ҳўтан саҳрои Канъон.

Оноси то тирик эрди хўришлар —
Бериб, жонидин этти парваришлар.

Ики ёши аро киргандага ногсҳ,
Лаҳад бўлди оносига ватангоҳ.

Онодин қолиб ул дуори ягона,
Етим ўлди, чекиб жаври замона.

Ото чун кўрди ҳоли гавҳарини,
Садаф қилди канори хоҳарини.

Чу топти аммасидин парваришлар,
Ебон жони наботидин хўришлар.

Қадига етти хушрафторлиғлар,
Лабига ҳам шакаргуфтторлиғлар.

Бўлуб амма онингдек меҳрибони-
Ки, банд эрди анго кўнглию жони.

Тун ўлса жон киби қўйнида эрди,
Кун ўлса меҳрдек бўйнида эрди.

Отоси ҳам мудом истаб юзини,
Ойирмас эрди юзидин кўзини.

Бўлуб шавқида беорому мискин,
Кўруб гоҳ-гоҳ топмас эрди таскин.

Тилар эрдикни, ул моҳи дилафрўз.
Кўзининг олдида бўлса шабу рўз.

Деди хоҳарға: «Эй фархунда афъол.
Сенинг ҳолинг қибидур ҳам манга ҳол-

Ки, Юсуф фурқатига тоқатим йўқ,
Халос эткил Фироқидин мани-ўқ.

Йиборгил они хилватгоҳим ичра,
Тутай жондек дили огоҳим ичра».

Чу онинг бу сўзин хоҳар эшилти,
Бўлуб ночор ондин бовар этти.

Вале оқиб ҳасад ашки юзига,
Бу янглиғ айлади жазм ўз-ўзига-

Ки, макру ҳийлани ўртоға солғай,
Онинг бирла они ҳам қайтиб олғай.

Қўлида бор эди бемислу монанд,
Бани Исҳоқдин қолған камарбанд.

Они гар боғласа белга ҳар одам,
Жаҳон оғотидин кўрмас эди ғам.

Йиборур чоғда Юсуфни отоға
Узотиб илгини макру дағоға.

Камарбандини олиб чобуку чуст,
Ниҳон Юсуф белига боғлади руст.

Ул ишни айлади ондоқ ниҳони-
Ки, Юсуф қолди асло билмай они.

Белин боғлаб отосига йиборди,
Сўнгидин бу сифат ағғон кўтарди-

Ки: «Йўқ бўлмиш камарбанди ниҳоним,
Бори эл ҳақида бордур гумоним».

Тутуб ул ерда ҳозир ҳалқ әлини,
Боқор әрди очиб жайбу белини.

Чу Юсуфга етушти навбат охир,
Белин очиб камарни қилди зоҳир.

Ким ўлса ул замондин аҳли миллат,
Анго мундоқ эди ҳукми шариат-

Ки, ҳар ким молин олса ўғри, дарҳол —
Қилур әрди они қул, соҳиби мол.

Бу янглиғ ҳийла бирла амма ўлон,
Үйига элтти Юсуфни осон.

Кўруб юзин неча кун шод бўлди,
Анго охир ажал еттию, ўлди.

Анго Яъқуб бўлди шоду хўррам-
Ки, кетти кўнглидин андуҳ ила ғам.

Томошогоҳи Юсуф сори юрди,
Бори ўғлонларидин юз эвурди.

Эди Юсуф ила ҳар кори онинг,
Қизиб Юсуф била бозори онинг.

Эди Юсуф дилу жони, сурори,
Эди Юсуф ики кўз ичра нури.

Бале, ҳар ердаким бор ул сифат мөҳ,
Қуёш эрса ҳам онда топмағой роҳ.

Деолмон сўз қадду пайкаридин-
Ки, аъло эрди юз ҳуру паридин.

Эди чархи латофат авжида ой,
Шабистони жаҳонга зийнатафзой.

Дема ой, балки равshan офтоб ул,
Солиб кавну маконга нури тоб ул.

Дема они жамол ичра қуёш ҳам-
Ки, ҳақ нури эди бўлғон мужассам.

Чу пок эрди анго сар то қадам зот,
Бўлубдур халқ аро Юсуф анго от.

Чу Яъқуб этти ишқин жонда пинҷон,
Тонг эрмас ўзгалар қилса намоён.

Зулайхоким қуёш эрди жабини
Жалолат қасрининг парданишини.

Они кўрмайдур эрди гарчи бедор,
Тусида кўрдиро бўлди гирифтоо.

**ЗУЛАЙХОНИНГ СИФАТ ВА НАСАБИГА ЖАМОЛИ
ОФТОВИ БИЛА МАГРИБ МАШРИҚ БҮЛГОН, ВАЛКИ МИНГ
ДАРАЖА ОНДИН УТГОН**

**Бу янглиғ деди донон сухансанж-
Ки, маъни дуррига кўнгли эди ганж-**

**Ки, Мағриб мұлқида бор әрди шоҳе,
Оти Таймус, соҳибдастгоҳе.**

**Анго бўлуб бори асбоб ҳосил,
Эди иқболидин комиға восил.**

**Бошидин тож ўлуб, иззатда мумтоз,
Оёқи бирла тахт ўлғон сарафroz.**

**Фалак белини боғлаб хизматида,
Зафар әрди мулоzим ҳазратида.**

**Бор әрди бир қизи раъною зебо,
Жамол аҳли аро оти Зулайхо.**

**Дема қиз, дуржи исмат гавҳари, де,
Шаҳаншаҳлиқ спекри ахтари де.**

**Баён ҳадди әмас васфи жамоли,
Кўнгулга келгуси маҳзи хаёли.**

**Менингким тангдур заъф ичра ҳолим,
Кетурмакликка тилга йўқ мажолим.**

**Ва лекин лаъли нўшидин ионат—
Тилаб, васфини қилғумдур ҳидоят-**

**Ки, ҳусни келди боғистони жаннат,
Қадидур онда бутгон нахли раҳмат.**

**Саодат мавсуми фасли баҳори,
Баҳори салтанатдур обёри.**

**Сочи эл бошиға солиб қаро шом,
Ёйиб жонлар қуши қасдига ҳам дом.**

**Нечаким мўшикоф ар бўлса шона,
Ҳамул тун субҳидин топмас нишона.**

Бўлуб юз пора ондин нофага дил,
Ҳам ондин мушкка иш бўлди мушкил.

Ики гисуи ҳиндуи расансоз,
Бўлуб шамшод оллида расанбоз.

Фалак дарси жамол айларда талқин,
Қилибдур жабҳасидин лавҳи сиймин.

Ҳамул лавҳ устида ҳам ёэди вожун,
Ажаб ҳайъат била мушкин ики нун.

Ул ики нуннинг остида ики сод,
Ёзибдур сунъи килки бирла устод.

Ҳамул нун ҳаддидин то ҳалқан мим,
Алиф чекти бурундин хўб таълим.

Алифга келтуруб сифрин даҳоннинг,
Бирин ўн айлаб ошуви жаҳоннинг.

Лаби хандондин айлаб жилвагар син,
Тиш ила мим ақдин очти таҳсин.

Юзибур боғи жаннатдин намуна,
Очиғон онда гуллар гуна-гуна.

Кўрунгон холлари ҳар сори онда,
Эрур ҳинду бачалар гулситонда.

Занаҳдонеки, зоҳир айламиш чоҳ,
Чекор онда кўнгул бўлғунча огоҳ.

Кўнгул габғаб тубига топса гар йўл,
Чиқа олмоқ йўқ ондин то абад ул.

Бўлур маъдум ҳам ноёб онда-
Ки, ҳам бор чоҳ, ҳам гирдоб онда.

Эрур бўйи мусаффо ўйлаким ож,
Олур оҳулар ондин бўйнига бож.

Латиф илги уруб таъна суманга,
Етурмиш нури байзо пираҳангага.

Ики пистони икки қуббаи нур,
Ва ё ики ҳубоби баҳри кофур.

Ва ё бир шох уза ики анор ул,
Олиб кўргандин орому қарор ул.

Килиб ғорат дамодам тожу дайҳим,
Ики сонд нигин қилмиш тўла сийм.

Кафи роҳатфизои аҳли олам,
Қўюб ҳар кимда бўлса заҳм-марҳам.

Олиб илкига бормоқдин қаламлар,
Кўнгулларда қилиб меҳрин рақамлар.

Кўнгуллар ичра тирноғи хаёли —
Латофат авжининг бадру ҳилоли.

Уоуб беиш бармоқдин ойға панжা,
Қилиб ул панжা зўри ойни раңжা.

Бели нозиклик ичра ўйлаким қил —
Демай, нозик эрур қилдин доғи бил.

Агар банд айласа қилдин камар ҳам,
Анго бор эрди синмоқ бими ул дам.

Мусаффо қорни сутдин ҳам эрур оқ,
Мулойимлиқ аро ондоқки қаймоқ!

Сурини эрди тоги сийму зардин,
Ошоқ тушмиш әди лекин камардин.

Ҳамиросо саросар эрди юмшоқ,
Бетор эрди анго гар етса бармоқ.

Ва лекин киндиқидин тизга тегру,
Демон сўз, ул манго пинҳондуру асру.

Ҳисоредуғкӣ бас маҳфӯздур ул,
Ҳамул ён йўқтурур андишага йўл.

Дегумдур соки вағфинким нечукдур,
Сутуни сиймдурким, бас булоқдур.

Сутун әрмас, әрур гулдастай нур,
Вале ҳар бебасардин әрди мастиур.

Сафосин чун онинг оина кўрди,
Келиб олдиға тиз узра ўтурди.

Юзидин оина касб этти чун нур,
Бўлуб ҳамзону ўзни топти масрур.

Анго ҳар кимки ҳамзону ўтургай,
Рухи давлат ҳамул кўзгуда кўргай.

Қадам әрди мусаффо соқидин ҳам,
Анго лутф ичра йўқ асло муқаддам.

Қадам ҳар сори қўйса чусту чобук,
Ақабдин кўрунуб то панжа нозук.

Агар ошиқ кўзида айласа жой,
Бўлур ашки била пуробила пой.

Зару зевар сўзин не навъ зоҳир —
Қилайким, ондадур идрок қосир.

Нечук зевар била васф айлай они-
Ки, ҳуснидин топар зевар сафони.

Тўла гавҳар бошида афсар әрди-
Ки, ҳар бири хирожи кишвар эрди.

Қулогидин осилғон лаълу гавҳар,
Олиб жону кўнгул ҳушин саросар.

Мусаффо бўйнида турлук жавоҳир,
Қилиб жайби аро юз ганж зоҳир.

Мурассаъ мўйбанд әрди қафода,
Фузун юз иқди гавҳардин баҳода.

Тутуб нозик қўлин заррин сувори,
Бориб кўрган киши сабру қарори.

Азиз ўлса нетонг, ҳалқ олдида зар,
Бўлуб ҳалхол оёқдин қилди дарбар.

Эди қасри ҳаё мағнадинини,
Музайян маснади дебои чини.

Кийиб әгнига ҳулла неча алвон,
Бўлуб ҳуснига банда ҳуру гилмон.

Бўлуб ҳар кун либоси тозау нав,
Солиб ҳар кун жаҳонға тоза партав.

Юзи ойики жайбидин бўлур фош,
Чекар ҳар кун аро бир бурждин бош.

Оёғин чекмайин хилватсарадин,
Эди фориг онинг кўнгли ҳаводин.

Ҳаводор ўлғон әлга бермайин тан,
Анго иффат ниқоби эрди маскан.

Сиҳиқадлар анго эрди ҳаводор,
Парирўлар кечакундуз паастор.

Симинбарлар ҳама шўху мулойим,
Ҳамиша хизматида эрди қойим.

На бирига солиб ҳарғиз қўзини,
На бирига қилиб мойил ўзини.

Бирига бўлмади маъшуқу ошиқ
Ўзига кўрмади ул ишни лойиқ.

Кечакаргарис масаллик айлаб уйқу,
Саҳар гулдек турууб хандону хушбуў.

Қилиб кундузда лўъбатсозлиғлар,
Эди ойини лўъбатбозлиғлар.

Вале форигки, даври ҷархи даввор,
Анго қилғай ажаб лўъбат намудор.

Ҳамиша хурраму дилшод эрди,
Мудом ул қайғудин озод эрди-

Ки, бошига на ишни солғой айём,
На лўъбат зоҳир этгай пардан шом.

ЗУЛАИХОНИНГ АВЪАЛ НАВВАТ ЮСУФ ЖАМОЛИ
ОФТОБИН ТУШ ГИЛОФИДА КУРМОГИ ВА УЛ ГИЛОФДА
НУҲУФТА ВА НИҚОН ТИҒ БИЛА НИҚИННИГ КУШТАСИ
БУЛМОҚИ ВАЁНИ

Тунеким эрди дилкаш субҳосо,
Ийитлик мавсумидек беҳжатафзо.

Бори маҳлуқ оғоқ солиб қулоғин,
Ҳаводис даҳрдин тортиб аёғин.

Юмуб кўзни бори аҳли назора,
Очуқ қолмай магар чашми ситора.

Асас ҳушин олиб туы ўғриси бил,
Жарасларга садодин боғлатиб тил.

Бўлуб итларға қўйруқ ҳалқаси тавқ,
Чиқа олмай дами ҳалқумидин фавқ.

Бир айвон кунгири фавқида бори,
Топиб ҳорис чу шакли кўкнори.

Кечча мурғи чекиб ханжар паридин,
Кесиб нойин наводин ҳар соридин.

Анго бедорлиқға қолмайин тоб,
Қилиб кўкнори кайфи мойили хоб.

Дуҳулзан кўс қоқмоқдин бўлуб суст,
Кўлинин боғлаб уйқу чўбга руст.

Муаззинлар ҳам онда чекмайин ун,
Эди ташвишдин холи ҳамул тун.

Зулайхоким, лабидур шаккари ноб,
Қилиб ул кечада майли шакархоб.

Бошига такя айлаб жаъди сунбул,
Таниға бистар айлаб хирмани гул.

Юмуб кўзни чу уйқу майли қилди,
Ва лекин кўнглининг кўзи очилди.

Эшикдин бир йигит кирди баногоҳ,
Йигит йўқ, баъл мужассам жони оғоҳ.

Ҳумоюн пайқаредур, олами нур,
Жинон боғи аро ғоратгари ҳур.

Эрур ҳаддин фузун ҳусну жамоли,
Алардин ҳам фузун ғанжу далоли.

Бўйуб зебо қади андоқки шамшод,
Хироми бандаси юз сарви озод.

Бериб зулфига тоб андоқки занжир,
Қилиб ҳушу хирад бандига тадбир.

Жабинида фурӯзон ламъаи нур,
Қилиб ою қўёш юзини маствур.

Муқаввас қошлари андоқки меҳроб,
Ибодат аҳли қўнглидин олиб тоб.

Рухеким, эрди моҳи буржи фирдавс,
Мақом айлаб қошидин хонаи қавс.

Мукаҳдал наргиси зоҳир қилиб ноз,
Жигарларга мужадин новакандоз.

Ики лаъли табассумдин шакаррез,
Бўйуб сўзларда оғзи шаккаромез.

Қилиб лаъли намоён дурри тобон,
Шафақ ул навким барқи дурахшон.

Қилур чоғда даҳони кулгу изҳор,
Сурайёдин сочиб ҳар сори анвор.

Занаҳдон себи ғабғабдин мутаввақ,
Осилғон себидин оби муаллақ.

Юзида хол гулда мушкдин дод,
Тутубдур ошён ё боғ аро зор.

Бўйуб бозуси сийм ила тавонгар,
Бели бесийм қилмонанд логар.

Юэнига чун Зулайхо кўзи тушти,
Бўлуб маҳв ўзга ҳолатга етушти.

Жамоле кўрдиким, бошдин-оёқ нур,
На монанди пари, не мислидур ҳур.

Чу йўқтур ҳусну суратда назири,
Дилу жони била бўлди асири.

Қадидин кўнглига тушти хаёле,
Муҳаббат боғида экти ниҳоле.

Юэзидин тушти ўт кўксига ул дам,
Ҳамул ўт бирла куйди сабру жон ҳам.

Чу кўрди гисуи анбарфишонин,
Онинг ҳар торига банд әтти жонин.

Қоши тоқуни кўргач, қилди афғон,
Кўзидин сочти йиғлаб ҳар тараф қон.

Лабидин қилди кўнглин тунги шаккар,
Тишидин кирпикини иқди гавҳар.

Элин кўргач, юди ўздин элинини,
Белига қул бўлуб боғлаб белини.

Юэзида холи мушқинин чу кўрди,
Сипандосо ўзини ўтға урди.

Маалқисса, муборак сурат әрди,
Қовуб суратни ер маънига берди.

Зулайхолиқдин әтти рам Зулайхо,
Ўқуб суратдини ўлди маъниоро.

Ҳамул маънидин ўлса әрди огоҳ,
Топар әрди висол аҳли аро роҳ.

Вале суратга чу әрди гирифткор,
Бурун бўлмоди маънидин хабардор.

Ҳама нафсу ҳаво ёри әрурмиз-
Ки, суратлар гирифттори әрурмиз.

**Агар суратда маъни очмаса юз,
Қаҷон очфой кўнгул сурат сори кўз?!**

**Чу ташна билдиким, бор кўзада сув,
Кўториб бўйнини, айлар таконў.**

**Чу гарқ этса они кўза зилоли,
Ҳаёлидин чиқор тира сафоли.**

**САҲАР НАСИМИ ЗУЛАЙХОҒА ЭСИВ. ХОБИ НОЗ
НАРТИСИН ОЧМОҚ ВА КЕЧА ҲАЁЛИДИН ГҮНЧАДЕК
КҮНГЛИ ҚОН ЮТМОҚИ ВА МУҲРИ СУКУТ ЛАВИГА
ҚУЙМОҚ**

**Саҳар чун зоги шаб парвоз қилди,
Хуруси субҳ гоҳ овоз қилди.**

**Навои дилкушолар чекти булбул,
Ниқоби гүнчадин очти юзин гул.**

**Суман шабнам сўйидин ювди рухсор,
Бинафша жаъдини ҳам тор бар тор.**

**Зулайхо уйқу ичра ётмиш эрди,
Кўруб туш, ҳайрат ичра ботмиш эрди.**

**Дема уйқу, они беҳушлиғ, де,
Кечак савдосида хомушлиғ, де.**

**Канизаклар аёқио қўлинини —
Упуб, тебратдилар соғу сўлинини.**

**Ниқобидин юзин гул янглиғ очти,
Мукаҳдал нарғисидин уйқу қочти.**

**Намоён айлабон рухсори моҳин,
Боқиб ҳар сори тез этти нигоҳин...**

**Ҳамул гулрўйидин топмай нишоне,
Бўлуб дилтанг гүнчадек замоне.**

**Бу янглиғ истадиким: чусту чолоқ,
Яқосин гул масаллик айлади чок.**

Ва лекин қўймайин тутти қўлин шарм,
Оёқ чекти ҳаё домонига нарм.

Тутуб пинҳон дили тангида розин,
Аён әтмас эди сўзу гудозин.

Ютар әрди ниҳоли ғунчадек қон,
Вале қилмас эди розин намоён.

Лаби эл бирла машғули ҳикоят,
Вале лабдин қилиб кўнгли шикоят.

Қилиб оғзи эл оллида шакарханд,
Ва лекин юз гиреҳга хотири банд.

Улус бирла тили гарми фасона,
Кўнгулда ишқ ўтидин минг забона.

Очуқ әрди кўзи ағёр сори,
Вале пайваста кўнгли ёр сори,

Нечук қўлда қолур кўнгли инони-
Ки, турмас кўрмайин ул дилрабони.

Жаҳонда ондин ўзга коми йўқтур,
Даме ағёр ила ороми йўқтур.

Агар сўз деса, айтур ёрга сўз,
Ва гар кўз солса, солур ёрга кўз.

Лабига етгуси минг мартаба жон,
Кеча зулмоти бўлғунча намоён-

Ки, тундур ишқ элининг созгори,
Ҳамиша аҳли дилнинг роздори.

Эрур ушшоқ әлиға пардадар кун,
Олорнинг пардадори, лек эрур тун.

Кеча келган чоғи гум җилғоли ғам,
Қадини чанг янглиғ айлабон ҳам.

Тутуб қўл бирла сочин ўйлаким чанг,
Ўз аҳволига йиглаб тузди оҳанг.

Қилиб юз нолай жонкоҳ ҳар дам,
Тузуб оҳуғиондин зер ила бам.

Хаёлида кўруб ёрин ҳамоён,
Бу навъ оллида бўлди гавҳарафшон-

Ки: «Эй гавҳар, маконинг қайси кондур?
Оting недур, еринг қайси макондур?

Олиб жонимни, номингни демассан,
Еқиб кўнглум, мақомингни демассан.

Нечук сўргум мақомингни кишидин,
Нишонингни номингни кишидин?

Недур отинг сенинг, эрсанг агар шоқ,
Қани манзил санго, эрсанг агар моҳ?

Менингдек бўлмасун ҳеч ким гирифтор-
Ки, манда бор эрур не дил, не дилдор.

Хаёлингда кўзимдин учти уйқу,
Оқар ашк ўрнига қон ўйлаким сув.

Ениб ишқинг ўтиға хаста жоним,
Танимда қолмамиш тобу тавоним.

Даме ўтимға сув урсанг не бўлғай,
Мани комим(га) еткурсанг не бўлғай?

Гули хандон әдим тоза очилғон,
Иигитлик гулшанида жилва қилғон.

Ута олмай бошимнинг устидин бод,
Таним эрди тикан нишидин озод.

Мани бир ишвада барбод бердинг,
Тиканлар бистарим устига тердинг.

Танимда кўбдурур гулдек назокат,
Нечук айлай тикан бистарда роҳат».

Онинг тонг отғуча бу эрди ҳоли,
Мухотаб анго ёрининг хаёли.

Тонг отғоч, дафъ әтарга эл гумонин,
Юди ашқи суйидин кўзи қонин.

Юзидин дарду ғам гардин супурди,
Гулосо таррү тозалиғ етурди.

Беріб бистар била болинга зийнат,
Ўгурди зоҳир айлаб шаъну шавкат.

Кечакундуз анго ойин бу әрди,
Шитоб андоқ әди, тамкин бу әрди.

ЗУЛАИХОНИНГ ҲОЛИ МУТАҒАЙИР БҮЛГОНИН КАНИЗ
МУШОҲИДА ҚИЛГОНИДИН ТАҲАЙОР ТУГУНИ ТАФАҚКУР
РИШТАСИГА ТУШГОНИ ВА ДОЯ ИСТИФСОР БАРМОҚИ
УЧИ БИРЛА ТУГУНИН УЛ РИШТАДИН ЎШГОНИ

Қачонким ишқ ёйи отса бир ўқ,
Анго тадбир қолқон ўлмоқи йўқ-

Ки, ул гар қилса ҳар ботинда хома,
Бўлур зоҳирда ондин юз нишона.

На хуш дебдур ҳакими ҳикматоро-
Ки, мушку ишқ пинҳон бўлмас асло.

Агар мушқ узра солсанг парда юз қот,
Чиқор бўйи хуш онинг остидін бот.

Ниҳон сақлар әди ишқин Зулайхо,
Тўлуб андуҳу ғам бирла саропо.

Ва лекин шувълан оҳи уруб бош,
Қилур әрди они тадриж ила фош.

Гаҳи олиб танидин ишқ ўти тоб,
Сочар әрдӣ кўзи ҳар сори ҳуноб.

Оқизғон қатралар юз сори мижгон,
Қилур әрди ниҳон розин намоён.

Гаҳи тоғтиб кўнгуллар оташин оҳ,
Фалаққа дуди, оҳи элтибон роҳ.

Кўнгулдин чеккан оқидин дамо-дам,
Кабоб бўйини онглар әрди олам.

Кечакундуз эди бехобу бехўрд,
Бўлуб гулгун узори лолаи зард.

Билур әрди халойиқ ҳеч бир боғ,
Аён әтмайдур асло лолаи бедог.

Кўруб ушбу нишонларни муайян,
Канизаклар әди ҳайрону алкан.

Ҳама ондин кўруб ҳоли ажабни,
Ва лекин билмас эрдилар сабабни.

Бирни дебким: «Йўқ, онинг мисли асло,
Бировнинг кўзи төкмишдур ҳамоно».

Бировнинг бўлди бу маъни писанди-
Ки, етмишдур париларнинг газанди.

Бирни дедики: «Бир пурзўр соҳир,
Онинг ҳақида қилмиш сеҳр зоҳир».

Биров дедики: «Ишқ осоридур бу,
Гаму андуҳу кулфат боридур бу.

Агарчи кўрмамиш ҳеч кимни бедор,
Вале тушда бир оғат айламиш кор».

Гумондин ҳар киши айлаб хаёле,
Улус ичра кўб әрди қилу қоле.

Бировга бўлмас әрди сирри зоҳир,
Улус сўзи ҳам ўлмас әрди охир.

Ва лекин дояе бор әрди доно,
Фусунгарлик фунуни ичра якто.

Гами ишқ ўтиға маҳруқ бўлғон,
Гаҳи ошиқ, гаҳи маъшуқ бўлғон.

Билиб маъшуқ ошиқ ҳолини ҳўб,
Оларни қилғон бир-бирга масҳуб.

**Зулайхо олдиға бир тун келиб шод.
Үзи хизматларин кўп айлабон ёд.**

**Деди: «Эй ғунчай бўстони шоҳи,
Юзунгдин барча гулрухлар мубоҳи.**

**Ҳамиша лабларинг пурханда бўлсун,
Юзингдин баҳтимиз фархунда бўлсун.**

**Эрурсан ҳусн боғи тоза сарви,
Дили жонимдур атрофинг тазарви.**

**Санго сув бермиш эрди жўйборим,
Ҳамиша масканинг эрди канорим.**

**Ман эрдим кўрган аввалда юзунгни,
Кесиб нофингни ҳам очфон кўзунгни.**

**Гулоби мушк ила юдим танингни,
Дилу жон ичра қилдим масканингни.**

**Қимотинг пардаи жондин қилибман-
Ки, топгай роҳати қувват санго тан.**

**Ғизо қилдим сутимни шаккарингга,
Фидо бўлдим тани жонпарварингга.**

**Кечада қилдим санго бехоб хизмат,
Саҳар бердим юзингга зебу зийнат.**

**Агар ётсанм сен оғушимда эрдинг,
Ва гар юрсанм қаён — дўшимда эрдинг.**

**Топибдур чун камол энди ниҳолинг,
Ҳануз этгумдурур парвои ҳолинг.**

**Бори ҳолатда хизматкоринг эрдим,
Ҳама хизмат аро даркоринг эрдим.**

**Қаён бўлса санинг сарвинг хиромон,
Изингда соядек эрдим шитобон.**

**Ўтурсанг доимо хизматда турдим,
Агар ётсанг ҳаросатда ўтурдим.**

Ҳамул янглиғ манго ҳоло дөғи кор,
Эрурман сидқи дил бирла парастор.

Сириң мандин нега пинҳон тутарсан?
Недин ғам еб туну кун қон ютарсан?

Дегил кимдур сани бу ишга солғон?
Қилиб макрү фусун ақлингни олғон?

Ҳамиша бу сифат пурғам недин сен?
Балоу дард ила ҳамдам недин сен?

Гули чеҳранг недин зард ўлди мундоқ?
Дами гарминг недин сард ўлди мундоқ?

Қуёш әрдинг, әди вақти камолинг,
Недин бевақт етмишдур заволинг?

Бир ойнинг ишқи кўнглинг айламиш жой,
Манга равшан дегул кимдур ўшал ой.

Агар оғоқ аро бўлса фаришта,
Саросар нур ила зоти сиришта,

Үқубон бир дуо сўзи ниҳондин,
Они ерга тушургум осмондин.

Ва гар оғоқ аро бўлса пари ҳам,
Үқуб ҳар дам азойим солибон дам.

Қилиб они мусаххар, келтуурман,
Қул айлаб хизматингға келтуурман.

Ва гар худ бўлса жинси одамизод,
Қилурман тез ондин хотиринг шод-

Ки, қилғумдур санинг фармонпазиринг,
На ишким истаса, қилғил замиринг.

Зулэйхо кўргач ондин меҳрибонлиғ,
Фусунперолигу афсонахонлиғ.

Демақдин рост топмай ўзга чора,
Деди кўз ёшидан сочиб ситора-

Киги «Бас ноёб тэрур ганжи умидим,
Очарға қуфлинин йўқтур калидим».

Санга найлаб дей ул қушдин нишона-
Ки, анқо бирладур ҳамошёна.

Жаҳонда бордур анқонинг оти-ўқ,
Манинг пинҳон қушимдек ул доғи йўқ.

Хуш ул нокомким, гар топмаса ком,
Эшитгай гоҳ-гоҳи комидин ном.

Фироқ ичра гар ўлса талх қоми,
Тилин ширин этар ул ком номи».

Бу сўздин сўнгра боқиб доя сори,
Қилиб хилват аро ҳамрозу ёри,

Ҳамул кўрган тушини айлаб изҳор,
Бузулғон ҳолидан қилди хабардор.

Эшитиб доя ондин рози пинҳон,
Ишининг чорасида бўлди ҳайрон.

Бале, ҳар не эса — нақши хаёл ул,
Силинмай асли топилмөқ маҳол ул.

Муродеким кўруб билмай замоне,
Киши найлаб талаб қилғуси они?

Оча олмай Зулайҳо кўнглидин банд,
Тил очти доя охир қилғоли панд.

Деди аввал: «Кўрунмишдурсанго деви
Ки, ишдур девларга макр ила рев.

Кишига кўргузурлар яхши сурат,
Олурлар ақлин айлаб макрү ҳийлат».

Зулайҳо деди: «Билгил, дев эрмас-
Ки, дев асло ҳамул суратга кирмас.

Таниким ўйру шардиндур сиришта,
На мумкин бўлмоқи онинг фарништа».

**Деди доя: «Бу сўз ёлғон эмас, чин,
Онинг учун бу ёнгалиғ ўлма ғамгин».**

**Зулайхо деди: «Туш гар әрса то рост,
Етурмас рост аларга коҳишу кост.**

**Билурлар аҳли дил бу нуқтани чин-
Ки, кажлик ростларға әрмас ойин».**

**Деди дояки: «Бас каждур ҳаёлинг,
Эамирингдин чиқор фикри маҳолинг».**

**Зулайхо деди: «Бўлса ихтиёrim,
Бўлурму әрди мундоқ кору борим?**

**Эмас мумкин менинг тадбири корим-
Ки, нағимдин борибдур ихтиёrim.**

**Үтurmish кўнглума бир нақши маҳкам-
Ки, маҳкам келди нақши сангдин ҳам.**

**Агар ел, йўқса сув ҳар неча етгай,
Үзунг дегилки, тош нақшига нетгай».**

**Кўруб доя онинг ишқини маҳкам,
Насиҳат кўплигидан урмади дам.**

**Атосига деди ҳолини пинҳон,
Атоси ҳоли ҳам бўлди паришон.**

**Вале тадбир йўқ әрди бу ҳола,
Ишин тақдирға қилди ҳавола.**

**ЗУЛАИХОНИ ИККИЛАНЧИ НАВБАТ ЮСУФНИ ТУШДА
КУРГАНИ ВА ИШҚИНИНГ СИЛСИЛАСИ ҚУЗРОЛИВ ОНИ
ЖУНУН ВАРТАСИДА ТОРТГОНИ**

**Хуш ул дилким, они ишқ әтса манзил,
Қылур олам ишидия они ғоғил.**

**Дурахмон барқ ҳар дам онда чоқғой-
Ки, ҳирмоқ сабр ила ҳушнга ёқғой.**

Топилмас онда андуҳи саломат,
Бўлуб бир қоҳча кўҳи маломат.

Маломат чеккуси ондоқки бода-
Ки, ондин бўлғуси ишқи зиёда.

Зулайхо тортибон бир йиагача ғам,
Бўлуб бадри — ҳилол, ондин дөғи кам.

Ҳилолосо букуб қаддини бир тун,
Тўкуб ашикни ҳар дам тортибон ун.

Дер эрди: «Эй фалак, нетдим санго ман-
Ки, солдинг ҳажр шомиға мани сан?!

Қадим ёдек ҳам айлаб бебаҳона,
Маломат ўқиға қилдинг нишона.

Бериб бир саркаш илгига иноним,
Жафоси бирла қилдинг қасди жоним.

Солиб бошимға зулмоти шаби ғам,
Манга кўргузмос ўзни уйқуда ҳам.

Чу уйгоқлиқ аро эрмас қариним,
Тушимда дөғи бўлмас ҳамнишиним.

Ёруғ толеъ нишонидур ул уйқу-
Ки, онда кўргомен ул ойни ўтру.

Кўзум қилмайдурор уйқулоб ором,
Берурмей баҳтим уйқусин анго вом-

Ки, то баҳтим бўлиб бир лаҳза бедор,
Ўзин кўргузгай уйқу ичра дилдор».

Бу сўзларни дебон ул тун ниҳони,
Етиб андуҳдин оғзиға жони.

Баногаҳ кўзига майл этти уйқу,
Дема уйқу, дегил беҳушлиғ бу.

Ҳануз осуда бўлмай жисму жони,
Эшикдин дилбари кирди равони.

Ҳамул сурат била бўлди намоёи
Ки, аввал олмиш эрди жисмидин жон.

Очиб гулдек узорига кўзини,
Оёқига онинг солди ўзини.

Ўпуб ер деди: «Эй сарви гул андом,
Дилу жонимдин олдинг сабру ором.

Хўдоий оламу оғоқ ҳаққи,
Сани ҳалқ айлагон ҳаллоқ ҳаққи-

Ки, ҳусн аҳли аро айлаб сани шоҳ,
Санго лутф айлади ҳаддин фузун жоҳ.

Қадингни нахли боғи жон яратди,
Лабингни чашмаи ҳайвон яратди.

Юзунг шамъини қилди дилситоним,
ОНго парвонадек куйдурди жоним.

Ики зулфини айлаб дом монанд,
Ҳазин қўнглум қушин қилди анго банд.

Белинг фикри била қетти мадорим,
Лабинг шавқида олди йўқу борим-

Ки, ҳолимға тараҳҳум айла изҳор,
Жавобимға лабингни қил шакарбор.

Дегилким сен қаю ерда маконинг,
Надур аслинг, нечукдур хонадонинг?

Қаю коннинг дурахшон гавҳарисен?
Қаю тахт узра хўблар сарварисен?»

Деди: «Одам нажодидин эрурман,
Аносирдин мураккабдур маңго тан.

Дегунгдур: Мансанго бўлмишман ошиқ,
Агар эрсанг бу даъво узра содиқ.

Туриб меҳру вафо шартида маҳкам,
Ема бежуфтликдин заррае кам.

Киши оғзига берма шаккарингни,
Етурма мисқабига гавҳарингни.

Агар ишқимдин ўлса санда доғе,
Бил, ондин манда ҳам йўқтур фарорға.

Манинг кўнглум доғи бўлмиш санго банд,
Ҳазин жоним ғами ишқингга хурсанд».

Зулайҳо кўрди чун ул меҳрибонлиғ,
Эшитди лаълидин бу нуктаронлиғ.

Париға учрагон девоналардек,
Йўлуқғон шуълаға парвоналардек,

Қочиб уйқусио сачроб турди,
Тушуб жону дилига тоб турди.

Бўлуб кўнгли ғаму дарди зиёда,
Фигони дардпарварди зиёда.

Бўлуб ҳаддин фузун савдоси онинг,
Ниҳоятда узун ғавғоси онинг.

Либоси оғиятдин ори ўлди,
Улуснинг панди бандидин қутулди.

Қилиб ҳар лаҳзада жон жайбини чок,
Танин айлар эди оғуштаи хок.

Гаҳи йиртор эди гулдек юзини,
Гаҳи суртор эди ерга кўзини.

Хадам аҳли бўлуб ондин хабардор,
Үтурди теграсида ҳалқа кирдор.

Гар этса ҳифзида ул ҳалқа тақсир,
Қочар эрди чиқиб ул навъким тир.

Ва гар тутмас эса ул ҳалқа домон,
Бўлур эрди қочиб сарви хиромон.

Ва гар банд этмаса ҳам кечакундуз,
Ҳўяр эрди қочиб бозорға юз.

Бу ҳолатдин атоси бўлғоч огоҳ,
Анго ҳуш аҳлидин бўлди давоҳоҳ.

Ҳама фикр айлабон юз навъ тадбир,
Дедилар барча: «Лойиқ банди занжир».

Буюрдиларки, зардин бир узун мор,
Қилиб ҳар муҳрасин лаъли гуҳарбор.

Етурдилар онинг соқиға они-
Ки, улдур ганж, бу — онинг йилони.

Зулайҳо ҳусн ганжи әрди, оре,
Бўлур ҳар ганжнинг устида море.

Чу заррин мор онинг ганжига кирди,
Қўэидин оқизуб ашкин, дер әрди:

«Танимда ишқ банди мўй бар мў,
Манго ул банд, оё, бас эмасму?

Нединдурким, сипеҳри умрфарсой,
Мани бу банд ила айлар гаронпой.

Манго худ ҳеч қувват қолмамишдур,
Қадам урмоқға қудрат қолмамишдур.

Бу оғир банд оёқимда нединдур?
Онинг озори соқимда нединдур?

Бўлубдур сарви нози пой дар гила,
Анго тебранмак ўлмиш асрү мушкил.

На әркон боғбонга мунда тадбир-
Ки, сувдин ҳам солур соқиға занжир.

Ҳамул дилбар оёқиға керак банд-
Ки, ақлим олди айлаб бир шакарханд.

Даме кўзда муқим әтмас ўзини-
Ки, то тўйғунча кўргойман юзини.

Үтуб мандин нечукким барқи рахшон,
Қилур оқимни ҳар дам оташафшон.

Агар қылса мадад бахти баландим,
Оёқига онинг солиб бу бандим.

Солой комимча ҳуснига нигоҳим,
Юзидин ёрутай рӯзи сиёҳим.

Ғалат дерманки, ёри нозпарвард-
Ки, гар етса оёқи остиға гард.

Тушар жоним бошиға дард төғи,
Кетар айшу нишот осори дөғи.

Қачон ул ишга тузгайман мани зор-
Ки, соқиға етгургай банди озор.

Менинг жонимға ўқ ёғғуси минг йўл,
Етурса бир тикан домониға қўл».

Кетургач бўйла сўзларни забонға,
Бириси ногаҳон тегди нишонға.

Онинг захми онингдек кор қилди-
Ки, ерга сайди бисмилдек йиқилди.

Замоне ақлу ҳушини қочурди,
Яна ўз ҳолиға келдию турди.

Топа олмай дили девонасини,
Яна бошлади ул афсонасини.

Гаҳи гирён бўлур ҳам гаҳ хандон,
Берур эрди гаҳи жон, гаҳ топиб жон.

Бўлур эрди фузун ҳар дам малоли,
Эди бир йилғача бу навъ ҳоли.

УЧИНЧИ НАВВАТ ЮСУФНИ ЗУЛАЙХОНИНГ ТУШДА
КҮРГОНИ ОНИНГ ОТИ ВА МАҚОМИН БИЛГОНИ ВА АҚЛУ
ҲУШИҒА КЕЛГОНИНИНГ ВАЕНИ

Мудом, эй ишқ, ишинг афсуну найранг-
Ки, изҳор айлагунг гаҳ сулҳу, гаҳ жанг.

Гаҳи фарзонани девона қилғунг,
Гаҳи девонани фарзона қилғунг.

Парилар зулғифа солсанг агар банд,
Жунун занжирига тушгай хирадманд.

Ҳам ондин бандни очсанг агар сан,
Бўлур ондин чароги ақл равшан.

Зулайхо ҳар кеча бесабру беҳуш,
Бўлуб андуҳу меҳнатга ҳамоғуш.

Дамодам нўш айлаб дард жомин,
Йўқ этти сабру ҳушининг тамомин.

Сочининг тобини чекти лачакдин,
Ичининг ўтини сочти юракдин.

Қадининг сарвиг этти саждага ҳам,
Ер узра қўйди гулдек оразин ҳам.

Кўзидин ер уза ҳар дам тўкуб ёш.
Замоне хушзабонлиғ айлади фош.

Бўлуб қўнгли гамидин ғуссапардоз,
Бу қисса қилди ўз ёриға оғоз-

Ки: «Эй олғон менинг ҳушу қарорим,
Паришондур ғамингда рўзгорим.

Бериб гам, қилмадиниг гамхорлиғ ҳеч,
Олиб дил, қилмадиниг дилдорлиғ ҳеч.

Отингни билмагум, эй дилситоним-
Ки, то қилсам они вирди забоним.

Ишим комим била эрди шакарханд,
Танимда най киби ҳоло неча банд.

Ғамингдин, баски ичдим ғунчадёк қон,
Гулосо пардадин чиқтим намоён.

Демон, мандурман оллингда азизинг,
Эрурмен ожизу камтар канизинг.

На бўлгай бу канизинг шод қиласан,
Даме ғам бандидин озод қиласанг.

Бир одам йўқтуур асло манингдек-
Ки, бўлгай халқ аро расво манингдек.

Онамнинг кўнгли мандиндуру басе таңг,
Отамга доғи мандин етгуси нанг.

Хадам аҳли қилиб мандин жудолиғ,
Бажуэ ғам, кимса қилмас ошнолиғ.

Манингдек хасра ўт ургунг дамодам-
Ки, бу ҳолимга куймас бир киши ҳам».

Хитоби әрди дилдорига ушбу-
Ки, етти кўзига ногоҳ уйқу.

Кўзига уйқу чун кирди саросар,
Тушида ёри бўлди жилвагустар.

Онингдек шакл бирла бўлди ҳозир-
Ки, таърифидадур юз ақл қосир.

Қўл ила тутти домонини маҳкам,
Оёқига уруб бош, деди ул дам-

Ки: «Эй ишқинг аро андуҳу қайғу,
Кўзу кўнглумдин олмиш сабру уйқу.

Худо ҳаққи, сани айлаб сарафroz,
Бори ҳусн аҳли ичра қилди мумтоз-

Ки, андуҳим манинг кўтоҳ қилғил,
Оту шаҳринг недур, огоҳ қилғил».

Деди: «Билгил, Азизи Мисрдурман,
Манго ҳам Миср мулки келди маскан.

Эрурман Миср шоҳи лутфиға хос,
Азиз этти мани иқболу ихлос».

Зулайҳо ёридин топти нишона,
Үлук жисми аро жон келди ёна.

Дегач ёри чучук сўз ўйлаким нўш,
Танига етти қувват, бошиға — ҳуш.

Ҳамул уйқудин ўлди тез бедор,
Етиб мажнун ва лекин турди ҳушёр.

Кам ўлди асрү фарёду хуруши,
Бурунғидек кўп ўлди ақлу ҳуши.

Канизакларға боқиб қилди овоз-
Ки: «Эй бўлғон манго меҳнатда дамсоз.

Отам бу мужда бирла айланғиз шод,
Қилинг кўнглини ғаму меҳнатдин озод-

Ки, ақлу ҳушу сабрим келди ёна,
Яна сув бўлди жўйимға равона.

Оёқимдин олинг занжири сиймим-
Ки, йўқ әмди жунундин ҳеч бимим».

Атосиға чу ушбу мужда етти,
Камоли шодлиғидин ҳуши кетти.

Бурун ўэни маломатдин чиқориб,
Сўнг ул сарви сиҳи ёниға бориб,

Топиб соҳибхирад ул сиймбарни,
Оёқидин кўтарди банди зарни.

Ҳамул тахт узра миндурдилар они,
Бошиға тож қўйдилар равони.

Париухлар қошиға бўлдилар жамъ,
Ҳама парвона, ул — бир ёруқ шамъ.

Алар бирла тузуб суҳбат, бўлауб шод,
Қилур әрди кўнгуллар мулкии обод.

Этар әрди очиб дуржи фасоҳат,
Вилоятлардин оғози ҳикоят.

Дер әрди Руму Шом азволини тез,
Деганда Миср ўлур әрди шакаррез.

Дер эрди Миср ҳалининг сифотин
Ки, то тутгой Азизи Миср отин.

Бу от онимаг тилида айлагач жо,
Тумар эрди сөёдни соясо.

Равон ашкни қилиб ҳомун соғига,
Чекар эрди фигон гардуш соғига.

Туну кун мундоқ эрди кору бори,
Тили зикри эди ёри джёри.

Бу сўзни гар деса айлар эди жўш,
Йўқ эрса ёздин ўлғай эрди хомуш.

МИСР УЗГА АТРОФ ПОДШОҲЛАРИДИН ЗУЛАИХОНИНГ
ХОСТКОРИКИГА РАСУЛ ВА ЭЛЧИ КЕЛМАКИ ВА
ЗУЛАИХО АЛАРНИНГ НАВМИДЛИГИДИН ТАНГДИЛ ВА
ПАРИШОН БУЛМОҚИ

Зулайхо эрди ишқ ошуфтаҳоли,
Бориб ҳар ён vale сайти жамоли.

Эшитиб ҳар киши васфини, начор —
Бўлур эрди анго зору гирифтор.

Эди ҳар бошда юз савдоси онинг,
Шаҳаншаҳлар ароғавоси онинг.

Жамики шаҳриларнинг шаҳриёри,
Бўлур эрдилар онинг хосткори.

Бу фурсатдаки, қайдидин қутулди,
Жунундин айрилиб ҳушёр бўлди.

Келиб шаҳлардин элчилар дамо-дам,
Амири Руму шоҳи Шомдин ҳам.

Бориб айлаб онинг васлин ирода,
Ададда эрдилар ўидин зиёда.

Бири илгига маншури вилоят,
Бирининг илгига мажри иёлат-

Ки, ҳар бир туҳфа — кишваристоне,
Талаб васлини қилмоқға нишоне.

Қабул ўлса анга ҳар жо ҳавоси,
Бўлур юз тож онинг тахти фидоси.

Қаю кишварки бўлса жилвагоҳи,
Бўлур дайҳиму афсар хоки роҳи.

Агар Шом ичра ойдек тутса ором,
Дуосин айлагайлар субҳ то шом.

Агар худ Рум сори қилса оҳанг,
Ғуломи бўлгай онинг Рум то Занг.

Бу дастур ила ҳар қосид пайме,
Дер әрди ўз шаҳидин ҳам саломе.

Бу маънидин хабар топти Зулайхо,
Танига тушти раъша зарраосо-

Ки: «Оё, борму қосид Мисрдин ҳам-
Ки, халқи ишқи қилмиш қоматим ҳам.

Эрурман Миср аҳли сори мойил-
Ки, ондин бўлмаса қосил?

Насиме Мисрдин ногоҳ келса,
Кўзумга Миср гардин сурма қилса.

Ҳамул елдин манго хушроқдур асрү-
Ки, келтиргай Ҳўтандин бўйи оҳу.

Бу андиша аро әрди туну кун,
Атоси чоқириб олдиға бир тун.

Дедиким: «Эй кўзумнинг пок нури,
Танимнинг қуввати, кўнглум сурурин.

Жаҳон кишварларидин подшоҳлар,
Мурассаъмаснаду зарринкулоҳлар,

Эшитиб қиссаи ҳусни жамолинг,
Қилиб ҳар бири уммиди висолинг.

Расуле айламиш олдимга марсул,
Манга бўлмоқ учун фарзанди мақбул.

Дегойман ҳар бирининг достонин,
Қилиб оллингда авсофи баёнин.

Қаю кишвар сорига бўлса майлинг,
Сани — шаҳ айлагум, ул әлни — хайлинг»,

Атоси сўзиға тутти қулоқин,
Солиб кўнглига бори иштиёқин.

Анго шаҳларни деди, кишварин ҳам,
Ва лекин Миср әлидин урмади ҳам.

Зулайхо билдиким Миср аҳли боре,
Онинг бўлмайдур асло хостгори.

Атоси олдидин навмед турди,
Ҳазин ондоқки шохи бед турди.

Ғаму андуҳ ваҳрини ер эрди,
Кўзидин қон тўқуб, мундоқ дер эрди-

Ки: «Ҳарғиз туғмагой эрдим анодин.
Адамдур яхшироқ ушбу бақодин.

Била олмон, нечук бахти қароман-
Ки, бир ҳам бўлмадим ғамдин жудо ман.

Қачон дарёдин олса абр агар сув,
Тўкор ҳар ташналабга келса ўтру.

Чу устимдин агар тушса анго йўл,
Ҳамул сув ўрнига ўт ёғдурур ул.

Нединдур билмадим, эй чархи вожун,
Мани қилдинг шафақдек ғарқаи хүн.

Манга йўл бермасанг гар ёрсори,
Йироқ ондин бу янглиғ қилма боре.

Тиларсан ўлмагим гар, ўлдим инак,
Чекиб жаврингни туфроқ бўлдим инак.

**Гар истарсан манго ранж ичра бўлмоғ,
Кўюбсен бошим узра ранждин тог.**

**Бўлур бир коҳ кўҳ остида токай?
Чекиб ул кўҳ борини паёпай.**

**Таним захмингдин ўлмиш неча равзан,
Еридурур бир тараҳдум айласанг сан.**

**Бўлай мен шод ё ғамгин, санго на?
Агар мен талх, агар ширин, санго на?**

**Ким ўлдим мен, на бўлғай бу вужудим,
Баробардур менинг буду набудим.**

**Манго юз хирмон ар куйса саропо,
Санго бир жавча ҳосил йўқтур асло.**

**Неча минг тоза гул гулбундин олдинг,
Ўлумнинг доғи бирла ўтга солдинг.**

**Қачон хотирпаришон ўлғосен сан,
Агар бўлсам олорнинг бириси ман».**

**Ҳамул кун кечгача тортиб фифонлар,
Ютуб ғунча киби ҳар лаҳза қонлар.**

**Тўкор әрди дамо-дам кўз ёшини,
Урар әрди қаро ерга бошини.**

**Атоси билди чун онинг бу ҳолин,
Азизи Миср савдоси хаёлин.**

**Қилиб бахшиш бори қосидга хилъат,
Бу янглиғ узр ила берди ижозат-**

**Ки: Элга тил қизим ҳаққида боғлиғ,
Азизи Мисрга бордур адоглиғ.**

**Хирадманд әл аро бир рост йўлдур-
Ки, айтурларки, қўл аввалғи қўлдур.**

**Жаҳонда мундин ортуқроқ масал йўқ-
Ки, дерлар: илгари қўлга бадал йўқ.**

**Бори қосид бўлуб бу сўздин огоҳ,
Ҳама навмид бўлди озими роҳ.**

**ЗУЛАИХОНИНГ АТОСИ МИСР АЗИЗИ ТАРАФИГА ҚОСИД
ИИБАРМАКИ ВА ЗУЛАИХОНИНГ АНГА АРЗ ЭТМАГИ ВА
АТОСИННИНГ АРЗИН ҚАВУЛ ЭТМАГИ**

**Зулайхо кўнгли әрди сар-басар доғ,
Ғами навмидлиғ әрди ҳар доғ.**

**Бўлур оқ ҳар қаро кун гоҳ-гоҳи,
Магар навмидлиғ рўзи сиёҳи.**

**Отоси чун они дармонда кўрди,
Иложи хаста жонин онда кўрди-**

**Ки, ирсол айлагай бир покрое
Азизи Мисрдин истаб давое.**

**Они пайғом ила хурсанд қилғай,
Зулайхони анга пайванд қилғай.**

**Бирин махсусларни қилди таъйин-
Ки, әрди ҳушманду донишойин.**

**Бериб туҳфа анга ганжу, зару мол,
Азизи Миср сори қилди ирсол.**

**Паё-пай деди: «Комидур замона,
Нега ўпгуси хоки остона.**

**Бўлуб афзун санга иқболу давлат,
Азиз ўлғил жаҳонда то қиёмат.**

**Манга бор турфа фарзанди дил орой-
Ки, ҳусни бандаси хуршид ила ой.**

**Топа олмой ой онинг поясини,
Кўра олмой қуёш ҳам соясини.**

**Садаф ичра гуҳардин софтандроқ,
Шарафда мәҳордин партавғиганроқ.**

**Юзин ёпіб қилур ойға назора-
Ки, они күрмагай чашми ситора.**

**Юзидин ғайри күзгү күз ёрутмай,
Бажуз шона бирор сочини тутмай.**

**Эмастур ғайр зулғиға мұяссар-
Ки, хоки пойиға қүйғай гаҳи сар.**

**Ҳарам сағнида гар бўлса хиромон,
Ўпа олмас оёқин ғайри домон.**

**Қафи машшота тутмай ғабғабини,
Ўпа олмай шакар ширин лабини.**

**Этак чекмишдурур гулдин жамоли-
Ки, бўлрой пок этаклик бирла олий.**

**Қочиб наргис кўзидин ёпти рұхсоп-
Ки, наргис хирачашму ҳам қадаҳкор.**

**Ою кун партавида юргуси кам-
Ки, соя бўлмагай ҳамроҳи бир дам.**

**Оёқи сув бошиға кам етушгай-
Ки, аксининг кўзи юзига тушгай.**

**Эрур бурқаъ ичи маъвоси онинг,
Ва лекин бошда юз ғавфоси онинг.**

**Ҳама шаҳлар ҳавоҳоҳи эрурлар,
Туну кун озими роҳи эрурлар.**

**Ҳудуди Румдин то сарҳади Шом,
Ҳама шавқидадур бесабру ором.**

**Вале ҳар кимга индурмас бош ул ой,
Ҳавоси Миср тутмиш кўнглида жой.**

**Замоне кўнгли эрмас мойили Рум,
Тутар ҳам Шом обу хокини шум.**

Кўзиидур Миср йўлиниң сабили,
Сиришки сели онинг рўди Нили.

Нединдур майли билмон ул тарафга,
Ким эркон боис ўлгон бу шаафга.

Онинг туфроғидиндуру кўю зоти,
Езилмиш онда ризқининг бароти.

Қабул этса они гар раъий олий,
Юборгум ул ҳаволи сори ҳоли.

Агар лойиқ эмас бўлмоқға бону,
Супургай рўй олиб қўлға супургу.

Азизи Миср чун бу сўз эшитти,
Кулоҳи фахри чарх авжига етти.

Тавозеъ кўргузуб дедики: «Оё,
Ким ўлдим менки, қиласум бу тақозо?»

Вале ердин кўтарди чун мани шоҳ,
Нетонг гирдига чиқсан ўйлаким моҳ.

Мен ул туфроқменким, абри найсон
Карамдин ёғдурур устимга борон.

Кўкарса гар танимдин сабзадек тил,
Бу лутфи шукрин айта олмагум бил.

Бу эҳсонким манга шаҳ қилмиш изҳор,
Эрур вожибки бўлса баҳт агар ёр.

Бошу кўзимдин айлаб пои наълайн,
Югурсам ул тараф «бирраъси валъайн».¹

Ва лекин подшоҳи Миср авранг,
Буюруб хизмате бўлмиш басе танг-

Ки, гар қиласам жудолиғ бир дам ондин,
Таним оюргуси тиф ила жондин.

Бу хизмат домани маъзур тутсун,
Гумони кибрдин маҳжур тутсун.

Агар деса, қилай даргоҳи сөри —
Равона икки юз заррин имори.

Неча юз минг канизи ҳур талъят,
Неча юз минг ғуломи сарв қомат.

Ғулом андокки ҳусни моҳи тебон,
Мусаффолигда рашкафаойи филмон.

Борининг оғзи ширину шакарханд,
Дуру зардин ҳама қулға камарбанд.

Кийиб заррин кулоҳу жома бори,
Музайян от уза бўлған сувори.

Канизаклар ҳама монандай ҳур,
Қуёш янглиғ сочиб рухсоридин нур.

Муанбар турралар гул узра сочгон,
Муқаввас тоқлар ой узра очгон.

Зару гавҳардин осғон бошга зевар,
Борининг жилвагоҳи ҳавдажи зар.

Қаёсат аҳлидин ким бўлса лойиқ,
Раёсат хайлидин ким бўлса фойиқ —

Йиборгумдур жаноби муҳтарамга —
Ки, келтурғайлар ойни бу ҳарамға».

Эшитгач қосиди доно бу сўзни,
Деди мундоқ қўюб ер узра юзни —

Ки: «Эй Миср ўлди сендин ишрат обод,
Эрур Миср аҳли эҳсонинг била шод.

Керакмас хайли лашкар шоҳимиизга,
Канизу, зебу зевар шоҳимиизга.

Ғуломи келди ҳадди сондин афзун,
Канизи ҳам ададда ондин афзун.

Сечилғон илкидин дурро дурражшон,
Ададда ўйлаким реги биёбон.

Қабули хотиринг эрди муроди,
Вусули нисбатинг фикрию ёди.

Қабулингфа қизиким топти исол,
Муносиб расм ила тез айлар исол.

**ҚАБУЛ НАСИМИ МИСР ТАРАФИДИН ЭСМАХИ ВА
ВУЛАЙХО МАХМИЛИН ИМОРИСИН УЧУРГОНДЕК
МИСРГА ТОРТТОНИ**

Етүшти Мисрдин чун ул хирадманда-
Ки, то очгай Зулайхо жонидин банд.

Азиз оллидин ондоқ сўз кетурди-
Ки, ондин жонига роҳат етурди.

Гули баҳти очилмоқ қилди оғоз,
Ҳумои давлати кўргузди парвоз.

Иши тушдин бағоят эрди мушкин,
Хаёл ила кушойиш қилди ҳосил.

Бале, етса нишоте ё малоле,
Тушидур олам ичра ё хаёле.

Хуш улким, ўтти бу гирдобдин тез-
Ки, яъни бу хаёлу хобдин тез.

Зулайхони отоси кўрди чун шод,
Тўй асбобин тузорни қилди ижод.

Муҳайё қилди айларга арусе,
Неча минг лўъбати румию руси.

Ҳама писта даҳону норпистон,
Ўзорин гулситони бар гулистон.

Баногўшида иқди дурру гавҳар,
Қулоқдин то қулоқ дарёи зевар.

Эрур барги гулосо поку тоза,
Борининг юзлари берангি гоза.

Туман амрад, гуломи фитнаңгез,
Нигоҳи жонситону ғамза — хунрез.

Кулоҳи, зар, боши, устида тобон,
Юз узра кокули мушкин паришон.

Чиқибдуурур кулаҳдин тори кокул,
Гул остидин нечукким шохи сунбул.

Кийиб эгнига хилъатлар қасабранг,
Кўрунуб ғунча янглиғ нозику танг.

Белига боғлабон заррин камарлар,
Камарға банд этиб юз минг жигарлар.

Неча минг от ҳама хўбу хушандом,
Юрада тунд әрур, минган чоғи — ром.

Чопар водий елидин тезраброқ,
Юарар чогда сабодин нарм равроқ.

Баногаҳ соя солса тозёна,
Жаҳондин ташқари бўлғай равона.

Эди саҳрода оҳудек таковар,
Вале дарёда бат янглиғ шиновар.

Сумидин айлабон хорони афгор,
Дамиға ноғи оҳуни гирифтор.

Ўтуб кўҳсордин ҳомундек осон,
Бўлуб тобеъ инонни қилса фармон.

Неча минг тева ҳам бўлди хиромон,
Бориси пушта-пушту кўҳкўҳон.

Тани тоғ әрмас, аммо Бесутун ул,
Неча васф айласанг ондин фузун ул.

Қаноатпеша зоҳидвор камхор,
Таҳаммул аҳли янглиғ борбардор.

Уруб саҳроға юз, айлаб таваккул,
Тикании ўтлабон ул навъким гул.

Юрар юз шавқ ила бекўрду бехоб,
Ҳудий оҳангидиң ўйноб сачроб.

Бўлуб юз тева юк ажноси заркор,
Ҳирожи кишваре ҳар тевага бор.

Ики юз мафраши жинси кироми,
Бори Мисрию ҳам Румию Шоми.

Ики юз дуржи лўълўи дурахсон,
Тўла барча дуру лаъли Бадаҳсон.

Иккى юз таблау мушки таторий,
Бўлуб пур анбару, уди қиморий.

Қачонким сорбон манзилнишидур,
Ҳама ернинг юзи саҳрои Чиндор.

Мураттаб қилди бир дилкаш имори,
Зулайхонинг әди жойи қарори.

Имори йўқ, бир уй эрди зарандуд,
Тузалган тахталардин сандали уд.

Музайян чатрдек сақфи мурассаъ,
Бўлуб қубба қўёшсо муламмаъ.

Ичи бирла таши тўлғон саросар,
Дуру ёқут ила лўълўи гавҳар.

Тўшалган остига зарбафт дебо,
Муламмаъ атласу кимхон зебо.

Зулайхони анга миндурдилар бот,
Диёри Миср сори сурдилар бот.

Иморида ул ошуви замона,
Ҳамул мақсад сори бўлди равона.

Неча минг сарв қадду нозпарвар,
Суман рўю суман бўю суманбар.

Тажаммул бирла бўлдилар хиромон,
Бўлуб айшу тарабдин шоду хандон.

Қаю ер бўлса манзил ул санамга,
Хижолат берди бўстони Эрамга.

Ғуломи маастлар айлаб таку тоэ,
Канизи хўблар юз жилваю ноз.

Езиб ҳар ер канивак зулфи домин,
Шикор айлаб ўзи севган гуломин.

Отиб ҳар бир ғулом алтоғ тирин,
Уруб айлаб нишона ўз асирии.

Бўлуб ҳар сози нозу дилраболиқ,
Яна ҳар ён ниёзи жон фидолиқ.

Туман минг ошиқу маъшуқ дар кор,
Муҳайё юз матоу юз харидор.

Юруб бу расм ила манзил баманзил,
Чекорлар эрди мақсад сори маҳмил.

Зулайхо кўнгли эрди беҳжатангез-
Ки, роҳи Миср тай бўлғусидур тез.

Кечасига саҳар бўлғуси зоҳир,
Ҳам ўлғуси гами ҳижрони охир.

Эрур ғофилки тундур бас қоронғу,
Неча йил йўл юрор субҳига тегру.

Маалқисса, юруб йўл кеча-кундуз,
Қарини Миср бўлдилар ҳама туз.

Йибордилар хабарчи илгари тез,
Қилиб юрмоқда чуст суръатангез.

Уа етти қатъ айлаб манзилироҳ,
Азизи-Мисрни бу навъ огоҳ-

Ки: «Инак бошинг узра етти давлат,
Гар истиқбол қиласанг айла суръат».

ҲАБАР ТОПМОКИ АЗИЗИ МИСРНИНГ ЗУЛЛХО
ҚУДУМНИДИН ВА ОНИНГ ИСТИҚВОЛИГА АЗМИНТ
ҚИЛМОҚИ ВА МИСРНИНГ ЛАШКАРИ ТАЖАММУЛИ
ТАМОМ БИЛА ОРАСТА БУЛМОҚИ

Бу мужда чун Азизи Миср әшитти,
Фалакдин билдиким комиға етти.

Муноди қилди токим лашкари Миср,
Бори сархайлу борча сарвари Миср —

Ҳама асбобини омода әтсүн,
Тажаммул кўргузуб маъразга етсун.

Сипаҳ афвожи чиқти пой то фарқ,
Бўлуб дуру зару зевар аро фарқ.

Гулому ҳам канизи бешумора,
Бориси гулжабину моҳпора.

Кийиб тўн ҳар гулом әгнига заррин,
Қилиб маскан қуёшдек хонаи зин.

Канизаклар ҳама зевар саро-пой,
Кириб ҳавдаж аро ул навъким ой.

Бўлуб ҳар сори мутриб нуктапардоз,
Чиқориб таҳният расмида овоз.

Муғанний чанги ишрат соз айлаб,
Навон дилкушо оғоз айлаб.

Гаҳи уди қулоқиға берниб тоб,
Тарағба айлабон авторин асбоб.

Берниб жонларға роҳат най навоси,
Навиди васл айтиб ҳар садоси.

Фуэун айлаб рубоб овози ишрат,
Камончадин төниб ҳар даҳза қувват.

Солиб овоза даф оламға ҳар ён-
Ки, ҳар кимдур бирор илгинда нолон.

Бу ойин бирла йўлга қўйдилар юз,
Нишоту айш додин бердилар туз.

Ики-уч манзил ўлгоч йўлга озим,
Етушилар паривашларға жозим.

Мусаффо ер әди: манзилгаҳи ҳур,
Қурулғон онда неча қуббаи нур.

Магарким чарх әрди бешумора,
Нечукким жола ёғдурмиш ситора.

Қуруб ўртода ул ой боргоҳи,
Ҳама атрофидар хўблар сипоҳи.

Азизи Миср чунким кўрди они,
Ерутди кўзин ул ойнинг нишони.

Отидин тушти ерга хисравона,
Ҳам ўлди боргаҳ сори равона.

Югурдилар ҳарам аҳли саропо,
Ер ўптилар қилиб иззатни баржо.

Бориға деб салому марҳаболар,
Кулуб қилди неча лутфу атолар.

Алар аҳволидин билдики, ул моҳ —
Таниға стмиш андак меҳнати роҳ.

Неким туҳфа учун келтурмиш эрди,
Ул ойнинг хизматига сурмиш эрди.

Ҳама раъно канизи хушнигаҳлар,
Ҳама зебо ғуломи қажкулаҳлар.

Ҳама моҳи шакаргуфтторлар ҳам,
Ҳама рахши саборафтторлар ҳам.

Ҳама мўйинау абрешимнина,
Ҳама тўлғон жавоҳирдин ҳазина.

Ҳама Мисри шакарлар бениҳоят,
Ҳама жонбахш маъкулоту шарбат.

Булардин ер юзин тўлдири бекам,
Талаттуф бирла қилди узрлар ҳам.

Йўл азмин тонгла айларга деди сўз,
Сўнг ўз манзилгаҳига айлади юз.

ЗУЛАЙХОНИНГ ХАЙМА ШИКОФИДИН МИСР АЗИЗИН
КУРМАКИ ВА «МЕНИНГ ТУШДА КУРГАН МАҲБУБИМ ВА
НЕЧА ИИЛ МУҲАББАТИ МЕҲНАТИН ТОРТГОНИМ ВУ
ЭРМАС!» ДЕВ ФАРЁД КУТАРМАКИ

Мушаъбид ҳуққабозедур фалак, бил,
Муқаллид ҳийласозедур фалак, бил.

Этиб ҳар кимни бир умидга банд,
Қилур навмидлиғга сўнгра пайванд.

Йироқдин кўргузуб комини онинг,
Олур қўнглидин оромини онинг.

Азиз ул хаймаға чун солди соя-
Ки, эрдилар Зулайхо бирла доя.

Зулайхони танг айлаб шавқи дидор,
Деди дояға: «Эй ҳамроzu ғамхор!

Бир иш қилким, кўрай дийдори ёрим-
Ки, йўқтур тонгғача сабру қарорим.

Нечук кўрмай турай мен бедили зор-
Ки, ҳамсоя эрур ёри вафодор.

Ки, топса ташнакоме оби ҳайвон,
Тар әтмай лаб не янглиғ сақлағай жон?»

Зулайхони чу кўрди доя муэттар,
Илож айларга ўлди ҳийлагустар.

Аён айлаб неча афсуну найранг,
Ҳамул хаймадин очти равзани танг.

Зулайхо айлагач ондин нигоҳе,
Чиқарди қўнглидин сўзанда оҳе-

**Ки: «Вовайло! Манга тушти ажаб кор!
Ийқилди бошима билмоя на девор!**

**Бу эрмас ул кишиким тушда күрдим,
Нече йил жүстүжүйнде югурдим.**

**Бу эрмас улки, ақлу ҳушим олди,
Жунүн водийисига күнглумни солди.**

**Бу эрмас улки, роз изхориа чоги,
Олиб ҳушимни берди ҳуш доги.**

**Дарыго! Бахтим айлаб шумлиглэр,
Насиб ўлди манга маҳрумлиглар!**

**Экиб нааж әтдим ондин хор ҳосил,
Қилиб меҳр айладим озор ҳосил.**

**Тилаб ганж ўзни сөлдим күб балога,
Йўлуқтим сўнгра коми аждаҳоға.**

**Терарга бўлди гул, гулшамга етдим,
Тикан тутти этак, бебаҳра кетдим.**

**Эрурман ташнае, реги биёбон,
Сув истаб ҳар тараф бўлғон шитобон.**

**Сувсиэлиқдин тилим чиқғон лабимдин,
Етушган жон чиқарға қолибимдин.**

**Йироқдин ногаҳон бир сувни кўргум,
Мажолим борича ул ён югургум.**

**Бориб топғумдуурур шўри биёбон,
Қуёш тоби била тобону тафсон.**

**Ман андоқ озими кўҳсордурмен,
Улогимни йўқотиб зордурмен.**

**Аёқимни тош айлаб пора-пора,
Дарангти сайдима йўқ ҳеч шумора.**

**Тўкиб гар хира чадимим ашки олин,
Юғолрон ниманинг кўрса хаёлини.**

**Мажолим борича ул сори юргум,
Они бир шери одамхор кўргум!**

**Май андоғ кемаси сувда ушолгон-
Ки, бир тахта уза ҳайратда қолтон.**

**Суруб ҳар ён дамо-дам сув уруб мавж,
Мақомим тоҳ ҳазиз, айлар гаҳи авж.**

**Баногаҳ заврақе бўлса намоён,
Суюнгумким, мангъ иш бўлгай осон.**

**Чу ул олдимга келса бедарангे,
Ҳалоким қасдиға бўлгай наҳангел.**

**Жаҳон ичра менингдек бедиле йўқ,
Муродин топмаган беҳосиле йўқ.**

**Не бор манда кўнгил, не кўнглум олған,
Туну кундур ишим фарёду афғон.**

**Худо ҳаққи, тараҳҳум айла, эй чарҳ!
Юзумга бир табассум айла, эй чарҳ!**

**Мани гар қилмас әрсанг восили ёр,
Қўлиға ўзганинг қилма гирифтор.**

**Бирорга кўргузуб пироҳанимни,
Қўлиға берма онинг доманимни.**

**Кўнгил мақсуди ҳаққи ботладим аҳд-
Ки, тутғум пос ганижим кўргувуб аҳд.**

**Тараҳҳум қил мани бедасту пога-
Ки, ганижим берма дасти аждаҳоға».**

**Бу янглиғ неча қилди зорлиғлар,
Қилиб мужгонидин хунборлиғлар.**

**Ҳамул хайма аро мағзуну ёлғув,
Қўёёр өрди ер узра йиглабон юз,**

**Бўлуб баҳшойиши ҳақ чорапардов,
Суруши гайб берди ногаҳ овоз.**

Ки: «Эй бечора, шод ўл, бўлма гирён.
Бу мушкилдин ишинг бўлғуси осон.

Азизи Миср худ мақсудинг эрмас,
Вале мақсудинг онсиз даст бермас.

Севар ёринг жамолин кўргунг ондин,
Ўзунг мақсудингга еткургунг ондин.

Ҳам ондин бўлмасун кўнглингда биминг-
Ки, солим қолғай ондин қуфли сийминг.

Калидиға онинг дандонадур мум,
Калиди мум ҳоли: келди маълум.

Наҳожат гавҳарингни сақламоқ пос,
Қилурму нарм ойин кори олмос.

Чу хорогар қўлиға олса сўзан,
Нечук хоро бўлғай баҳя афкан.

Чу қўлдин бўлса ҳоли енг саро-сар,
Не янглиғ келгай ондин кори ҳанжар?»

Зулайхо бу нидони чун эшилти,
Қўюб ерга бошини сажда этти.

Тилини банд этти фарёду фигондин,
Кўнгулни ғунчадек тўлдириди қондин.

Ичиб қонлар даме дам урмас эрди.
Ер эрди ғам, vale билдурмас эрди.

Эди йўл сори чашми интизори-
Ки, очилғай қачон ашколи кори?

ЗУЛАИХОНИНГ АЗИЗИ МИСР БИЛА ҲАМРОҲ МИСРГА
КЕЛМОКИ ВА ҲАМА МИСРИЙЛАР ПЕШВОЗ ЧИҚИВ
ТАВАҚИ ЛАЪЛ ВА ЖАВОҲИРЛАР ЗУЛАИХОНИНГ
ИМОРИСИГА СОЧМОҚИ

Саҳарким кўси заррин қўлға олди,
Кеча хайлиға риҳлат кўси чолди.

Кавокиб, доғи ер ҳам урди маҳфил,
Адам бүхтисига банд этти маҳмил.

Они қилди саро-сар ламъаи кўс,
Нечукким парри тўти, думи товус.

Азиз айлаб неча әъзозу икром,
Ул ойга берди ҳавдаж ичра ором.

Сипоҳини пасу пешу чапу рост,
Ясади улчаким эрди анго хост.

Бўлуб барпо ададсиз чатр зардин,
Дарахти сояи равшан қамардин.

Мурассаъ зин бапои ҳар дарахте,
Бўлуб маснад бапои некбахте.

Дарахту, сояу маснад равона,
Бўлуб, онда пурошиби замона.

Муганийлар наволар соз айлаб,
Шутурбонлар ҳудий оғоз айлаб.

Қилиб бонги ҳудию гулгули лаҳи,
Фалакларга — фазо пур, даштга — саҳи.

Ададсиз оту тева озим ўлди,
Ҳилолу бадр бирла дашт тўлди.

Гаҳи йиртиб қилур ҷоги таку пўй,
Ҳилол ўр ноҳунидин бадрга рўй.

Гаҳи толеъ бўлуб фархунда бадре,
Ҳилол ондин бўлуб ноҷиз қадре.

Солиб ер юзига заҳм от туёқи,
Анго марҳам ёқиб тева оёқи..

Мақом әтган кишига ҳавдажи ноз,
Нафири сорбонлар пардапардоз.

Зулайхонинг сипоҳи ҳам бўлуб хуш-
Ки, ҳижрондин қутулди ул париваш.

Азизу ҳайли дөғи шодмона-
Ки, бўлди ул пари бонуи жона.

Зулайхо ҳавдаж ичра, лек ношод,
Боқиб кўкка қилиб ағрону фарёт.

Кис: «Эй, гардунни дуниъ чархи гардон,
Недин қилдинг мани, бесабру сомон?»

Била олмон, на қилмишман санто ман-
Ки, ўтга жисму жоним куйдурурсан.

Бурун бир туш била кўнглумни олдинг,
Сўнг ондин юз туман мешнатга солдинг,

Гаҳи девоналиядай айладинг банд,
Гаҳи фарэоналиядин шоду журсанд.

Хато қилдим мани тийра сикора-
Ки, сандин истадим ҳолимга чора.

Қилай чора, дебон, бечора қилдинг,
Ватандин айриб овора қилдинг.

Манга бас эрмас эрди дори фурқат-
Ки, келтурдиг бешимга бўйла офат?

Сангә гар бўйла ёрса меҳрибонлир,
Маозаллоҳ, агар қиссанг ямонлиғ!

Манга доми фирибине қурма эмди,
Шикибим жомини синдумра эмди.

Қилурсан ваъдаким — комингга етгунг,
Ҳамуд сарви гул андомингга етгунг.

Бу ваъдангдии баёят шодмонман,
Вале бахтимдан асрү бадгумоиман.

Зулайхо чарх ила бу гуфтугӯда —
Эди, ёрини истаб жустужӯда.

Садо биро соридин чиқти батаъжил-
Ки, инак шаҳри Мисроу соҳили Нил

Тамоми эл пиёдаю савора,
Чиқиб жаддин фузун айлаб наэора.

Азизи Миср ики илкода бори,
Киуурга ул иморининг нисори,

Табақлар ичра тўлған тавҳару дур.
Латанлар ишқран зардин бўлуб пур.

Сочиг сочиб имори узра ҳар ён;
Нечукким тунча узра абри борон.

Онингдек қилдилар гавҳарфишонлиғ,
Имари тонти ганиж ичра шиғонлиғ.

Ҳамул йўяға тўлуб ондоқ дуру лаъл-
Ки, ерга тегмай отларга суму наъл.

Тузуб сафлар бўлуб ул навъким сайл,
Канори Нилдин ўтти ҳама хайл.

Тушуб Нил ичра ҳам кўб гавҳару дур,
Садафдек гўши моҳи бўлди ҳам пур.

Дирам доғи тушуб сув ичра бисёр,
Наҳанг ўлди балиқ янглиғ дирамдор.

Тузуб навъи расми шаҳриёри,
Етушилар чу давлатхона сори.

Сарое, балки бу олам биҳишти,
Қуёшдўр фаршининг ҳар тира хишти.

Сарой ичра қурулрон тахти заркор,
Дуру гавҳар ўкулган неча харвор.

Зулайко ҳавдажин ҷектурдилар бот,
Гуҳардек тахт уза миндурдилар бот.

Анро мескин ҳимум ғуломатифзо вакт,
Эди юз ниши сангпорадин саҳт.

Башнига қўйдилар тоғи мурассасъ,
Эди бошдин-оёқ баҳри муламмаъ.

**Ва лекин боши узра тожи рангин,
Эди бошига тушган кўхи сангин.**

**Сочилгон боши узра дурру гавҳар,
Анго ғам жоласи эрди саросар.**

**Кишиким қўнглидур ҳижронда юз лакт,
На янглиғ бўлғусидур мойили тахт.**

**Ҳамул майдонда найлаб истасун тож-
Ки, юз бош бўлғуси бир дамда торож?!**

**ЗУЛАИХОНИНГ ЮСУФ МУФОРАҚАТИДА УМР
ЎТКОРМАГИ ВА НЕЧА КЕЧА ВА КҮНДУЗЛАР ОНИНГ
ТААССУФ ВА ҲАСРАТ ЕМАГИ**

**Чу кўз гар бўлса ҳижрон ашқидин пур,
На янглиғ сингой анда гавҳару дур.**

**Кўнгулга чунки ёри васлидур ком,
Тута олғой иечук гайр ила ором.**

**Қачон парвона қилғай майли хуршид,
Анго чун шамъ васли бўлса уммид.**

**Агар юз дастарайхон кўрса булбул,
Тиламас хотири жуз накҳати гул.**

**Қуёшдин тушса ўт гар нилуфарга,
Кўзин очмас тамошои қамарга.**

**Тилар бўлса агар лабташнае об,
Анга не суд қилғай шаккари ноб?**

**Зулайхога ҳамул уйда саропо,
Ҳама асбоби айш эрди муҳайё.**

**Азизи Мисрининг ҳар хуш ғуломи,
Эди хизматда соҳиб әҳти моми.**

**Ҳадам аҳли ҳама сарви гуландом,
Бўлуб қуллуқ аро бесабру ором.**

Канизаклар ҳама хўбу дилоро,
Бўлуб хизмат аро қойим сардо.

Ғуломи беадад барча камарбанд,
Ҳама ширинлаб андоким найи қанд.

Ҳама хизмат аро әрди шитобон,
Амини покбозу покдомон.

Неча хотунлар әрди ҳамнишини,
Ҳама қасри латофат нозанини.

Анга ҳамқомату ҳамзод әдилар,
Ҳама ҳамдамлиқдин шод әдилар.

Алар бирла тузуб мажлис Эулайхо,
Гули рухсорин айлаб мажлисоро.

Қилиб зоҳирда хуррамлиғ намоён,
Лаби хандон әди, лекин ичи қон.

Улус бирла тили афсона дерда,
Ва лекин кўнгли әрди ўзга ерда.

Лаби гарчи әди гуфтор бирла,
Ва лекин жони әрди ёр бирла.

Эди суратда гарчи эл била ёр,
Вале элдин әди маънида безор.

Саҳар то шом атвori бу әрди,
Ҳамиша кору кирдори бу әрди.

Кечалар парда ичра ёшуруб юз,
Ўтурур эрди ойдек, лек ёлғуз,

Хаёли дўстга хилватда ҳар шом,
Бериб тонг отғуча маснадда ором.

Тутуб оллида онинг ер ўзи ҳам,
Ўпид ер арэ этар әрди ўзи ҳам.

Қилиб ҳар лаҳза ҳасрат чайгини соз,
Навон бехудона айлаб оғоз,

**Анга дер әрдиким: «Эй ёри жони,
Үзунгидин Мисрда бердинг нишоне.»**

**АЗИЗИ МИСР ДЕДИНГ ФАРРУХ ОТИНГ,
АЗИЗ ЎЛГАЙ ИЛОДИ ТӨК ЗОТИНГ.**

**Мудом ўлсун сенинг иззат насибинг.
Каниз өллингда бўлсун бу тарибинг.**

**Бугун асрү тариби бенавомен —
Ки, Миср ичра висолинтдин жудомен.**

**Била олмон қачонға тетру мен зор,
Бу дар ичра күёргмен шамъкирдор.**

**Келиб қўнглумни қиласил шоду хуррам,
Висолинт бирла қил доғимға марҳам.**

**Жамолингдин узулган чоги уммид,
Суруши гайб берди доғи уммид.**

**Ҳамуя уммид ила ҳоло тирикман,
Қачон ўлгай эдим йўқ ерса зотан.**

**Эмассен гар буқун оллимда ҳозир,
Яқин билгум сани топғумдур охир.**

**Юзунг шавқида ашқ ила тўлуб кўз,
Боқиб олти тарафга тўрт ўлуб кўз.**

**Хушо, вақтеки сарвақтимга етсанг,
Кўзум буржига кундек манзил әтсанг.**

**Назар қиласам саянинг дийдорининг-ўқ,
Аният шавқида қиласам ўзлутум йўқ —**

**Ки, ўз ҳолимда әрдим қолмасам ман,
Менинг жонимда сен қиласанг нишиман.**

**Юмуб ўзлук хаёлидин кўзумни,
Сани топсан, гар ахтарсан ўзумни.**

**Ики оламда сенсан орзўйим,
Ташшои жамолинг — обрўйим».**

Кечаконд тонг отгуча бу әрди ҳоли,
Хаёли ёр ила ҳар дам мақоли.

Чу эсмак тонг ели гар қылса оғоз,
Бўйур әрди бу янглиғ нолапардоз.

Ки: «Эй боди саҳар, вақт ўлди турғил,
Суман жайбига бўйи мушк ургил.

Мусаффо қил тамошогоҳи савсанъ,
Ҳам эт гул юзини сунбулга масқан.

Чамандада баркка тебрат жаложил,
Ки, қилсун раңс нахли ной дар гил.

Етур маъшуқға ошиқи паёмин,
Бу жунбуш бирла бер ишқ аҳли комин.

Навозишнома келтур ёрлардин,
Кўттар ғам фурқат ичра зорлардин.

Жаҳонда мен киби ғамгин қиши йўқ,
Қолиб ҳижрон аро мискин қиши йўқ.

Эрурман хастае, дилдорлиғ қил,
Ғамим кўбдур басе, ғамхорлиғ қил.

Жаҳонда ҳеч манзилгоҳ йўқтур,
Сен онда бормогон даргоҳ йўқтур.

Кирарсан қайдаким борсанг эшикдин,
Эшик боғланса, киргунгдур тешикдин.

Тараҳҳум айла ман бeroҳу рўға,
Ўзунг сол жонибимдин жустужўға.

Жаҳонда шоҳдарминг мулку жоҳин,
Кўяуб ахтар жамии тахтгоҳин.

Хабар сўр бафча шаҳр ичра маҳимдим,
Нишон ҳар таҳт уза иста шаҳимдин.

Назар қил бафча боғи муҳтарамни,
Лаби жўларға ҳам еткур қадамни.

Ки, шояд айласанг мундоқ тақу нүй,
Кўзингга учрагай ул сарви гулрўй.

Гаҳи қўйғил Хўтан саҳросиға том,
Гаҳи тут нақшгоҳи Чинда ором.

Тамошо айла ҳар сурат жамолин-
Ки, то топғай гизолимниг мисолин.

Чу бу кишвар сари қилсанг азимат,
Аён эт тоғлар сайрида суръат.

Чу кўрсанг жилвагар кабки дарини,
Ани ёд айлаб, ўп болу парини.

Агар ҳар йўлда кўрсанг корвоне,
Анинг солори бўлса дилситоне,

Кўзум бирла қараб ул дилситонга,
Бу ёнга раҳбар ўл қорвонга.

Ки, то ногаҳ кўруб ул сиймбарни,
Терай уммид нахлидин самарни».

Чу вақти субҳдин хуршиди тобон,
Фалак сайрига бўлғунча шитобон,

Сочиб ашкани чашми хунфишони,
Бу өрли субҳидамга достони.

Қуёш қилғоч фалак қасрини маизил,
Тузуб хуршиддек шоҳона маҳфил.

Чекиб оллида сафлар нозанинлар,
Демайким нозанин, дурри саминлар.

Алар бирла бўлуб хандону масур,
Бурунги кундагидек әрди мастур.

Кечакундуз анинг бу әрди ҳоли,
Ўтар әрди бу янглиғ моҳу соли.

Чу бўлса кўнгли уйда ўлтуруб танг,
Килур әрди гаҳи саҳроға оҳанг.

Қилиб қўксини дөғ афгону нола,
Қуруб саҳрода хайма мисли лола.

Дебон ўз гулрухидин лолага сўз,
Солур эрди сочиб қон ҳар тараф кўз.

Канори Нилга гоҳи хиромон —
Бўлуб, айлар әди чашмини гирён.

Анга айтур әди дарду ғамини,
Қилиб нили либоси мотамини.

Мудом онинг бу эрди кору бори-
Ки, йўлда эрди чашми интизори.

Ки, келгай қайси йўлдин ёри онинг,
Қуёшдек юз очиб дилдори онинг.

Очиб, эй Огаҳий, ҳиммат раҳини,
Мисрға келтурай Канъон маҳини.

Зулайходур анинг уммидвори,
Эрур йўлида чашми интизори.

Ўтубдур ҳаддициқ дарду балоси,
Висоли ёрини айлар давоси.

ЮСУФИНГ ВИРОДАРЛАРИ ҲАСАД ВОШЛАМОҚИ, АНИ
КАНЬОНДИН УЗОҚ ТАШЛАМОҚИ

Забони хома сўзда чобук эрди,
Бу янглиғ сўз демак додини берди-

Ки, чун Юсуф бўлуб ҳусн ичра якто,
Олиб Яъқуб кўнглин, қилди шайдо.

Мудом ойтиб анинг авсофидин сўз,
Бори авлодидин юмди доги кўз.

Бўлуб лутфи анга ҳар дам зиёда,
Аларнинг ращки ондин ҳам зиёда.

Бор әрди бир дарахти беъжатафзор,
Сарое саҳнида әрди онто жой.

Савомеъ аҳли янглиғ сабзапӯш ул,
Эди важд аҳлидек соҳибхурӯш ул.

Қилиб маскан мақоми истиқомат,
Солиб өр юзита зилли каромат.

Демакка зикр ҳар барги забондур,
Худо ҳаққи ажаб тасбиҳондур.

Утуб кўйдии аминг шохи намоён,
Малойик шоҳида гунжишики нолон.

Қаю фарзанд анга түғғоч атодин,
Ҳамул ҳуррам дарахти хуш сафодин —

Уруб бир тоза шоҳ онинг учун тар,
Үсар әрди қади бирла баробар.

Оёқ ул қўйса болиглиқ йўлиға,
Берур әрди асо айлаб қўлиға.

Вале Юсуф учун ул накли зебо,
Асое қилмади жисмида пайдо.

Ки, әрди ул ниҳоли гулшани жон,
Анга чўб ўлмоқи ҳамсар на имкон.

Бори ихвонидин бир кечагинчон,
Атосига деди: «Эй қиблан жон,

Дуғ қил, то худо айлаб атое,
Етурсун манга жаннатдин асое».

Ки, бўлсун ул менинг фармонказирим,
Бари умрумда бўлсун дастгирим.

Үюм ёхуд уруш қилронда оғоа,
Мани ихвон аро қилсан сарафroz».

Атоси зорлиғ айлаб худога,
Анинг учун кўтарди қўл дуога.

Кетурди лутф ила Жибрил ул дам,
Забаржаддин асси сабзу хуррам.

Кўруб не тешам айём раижин,
Готиб не арраи даврон шиканжин.

Қави қувват, гаронциймат, сабуксанг-
Ки, кўрмай жисми ванги раижану ранг.

Дедиким: «Бу эрур фазли илоҳи,
Сутуни боргоҳи подшоҳи».

Чу Юсуф илғи ондии тоғти қувват,
Биродарлар белин синдириди ҳасрат.

Қўлига ул асо бўлғот муносиб,
Ҳар ишда бўлди ихвонига ўолиб.

Аларниг ҳар бирни айлаб хаёле,
Ҳасаддин кўнглида экти ниҳоле.

Бурун қилдилар они компарвар,
Ва лекин бераси сўнг баидалик бар.

ЮСУФНИНГ ТУШ КУРГОНИ, ОФТОВ ВА ОИ ВА УН ВИР
ЮЛДУЗ АНГА САЖДА ЭТГОНИ ВА БУРОДАРЛАРИ АНИ
ЭШИТИВ ҲАСАДЛАРИ ЗИЕДА ВУЛГОНИ

Хуш улким банди суратдин қутулди,
Кўзини юмдию вораста бўлди.

Кўзи уйқу ароу кўнгли бедор,
Бўлуб пинҳон сир ондо намудор.

Кўзига банд агар уйқу етургай,
Вале пўшида суратларни кўргай.

Бир оқиом Юсуфи сар то қадам хўб-
Ки, Яъқуб оллида маҳбубу марғуб.

Кўюб такяга бошлиқ қилди уйқу,
Ул уйқуда шакардек қилди кулагу.

**Онингдек уйқу ичра ул шакарханд,
Солиб Яъқуб кўнглига неча банд.**

**Чу Юсуф уйқудин кўзини очти,
Юзининг нурини оламға сочти.**

**Анга Яъқуб деди: «Эй жигарбанд,
Недин уйқу аро қилдинг шакарханд?»**

**Дедиким: «Туш аро хуршид ила ой
Ҳам ўн бир юлдуз ўлди жилва орой,**

**Ҳама оллимда таъзим айлабон фош,
Қилурға сажда ерга қўйдилар бош».**

**Деди Яъқуб: «Бас қил ушбу гуфтор!
Кишига бу тушунгни дема зинҳор.**

**Эшитса гар бу тушни ногоҳ ихвон,
Санга бўлгусидурлар қосиди жон.**

**Ки, кўбдур ҳар бирига ёуссау ғам,
Қилурлар белларин қасдингға маҳкам.**

**Нечук қилгай алар бу тушга тоқат-
Ки, равшан келди таъбири бағоят».**

**Чу қилди кўб васиятлик тақрир,
Ирода бирла вайрон әтти тақдир.**

**Бирорвга қилди Юсуф тушни изҳор,
Ул ихвонига бориб деди ночор.**

**Чу айтилса бирорвга сирри пинҳон,
Бўлур оз вақтда машҳури даврон.**

**Ҳакиме дедиким: «Сақланг адабни-
Ки, сирға маҳрам әтманг икки лабни.**

**Нединким сирни икки лаб қилиб фош,
Учурмиш кўб кишининг жисмидин бош.**

**На хуш дебдур ҳамул донои ҳушёр-
Ки, гар бошинг керак, сирринг нигаҳ дор.**

**Қафасдин мурғи ваҳши бўлса вораст
Яна қилмоқ на мумкин эни побаст».**

**Чу Юсуф қиссасин эшитди ихвон,
Деди бир-бирига барча ютуб қон-**

**Ки: «Бўлмишдур отомизга на воқеъ-
Ки, қилмас фарқ азрору манофеъ.**

**Недин бир тифлга бор мунча майли-
Ки, тифл ўлса муносибдур туфайли.**

**Ясаб ул тифл неча ҳашву ёлғон,
Килур ўз гавҳарин ондин фурӯзон.**

**Еб ул қари ото онинг фиребин,
Йўқ айлар шавқида сабру шикебин.**

**Қилиб бизларга қатъи меҳрибонлиғ,
Анго қилғуси ҳар дам жонфишонлиғ.**

**Ато қадрин чун этмиш бўйла рофеъ,
Мунга ҳам бўлмайин ул тифл қонеъ.**

**Ҳавас айларки, бизлар ажз этиб фош,
Онинг оллида қўйсоқ саждага бош.**

**На танҳо биз, ато бирла ано ҳам,
Бўлурму мунча бир бошда ҳаво ҳам.**

**Атонинг биз харидори, ул эрмас,
Атонинг биз ҳаводори, ул эрмас.**

**Агар кун бўлса, саҳрода шубонмиз,
Ва гар тун бўлса, уйга посбонмиз.**

**Ҳар ишда қуввати бозуси бизмиз,
Ҳалойиқ ичра обрўси бизмиз.**

**Бажуз ҳийлау мақр ондин на кўрманиш-
Ки, онинг рутбасин биэдин ўтурмиш.**

**Келинг бу ишга бир чора қилоли,
Ватандин они овора қилоли.**

**Сазосидур онинг овора қилмоқ,
Чу йўқ бизга ўзун ғамхора қилмоқ.**

**Керак қилмоқ бу ишга тез кўшиш-
Ки, кўшиш суд қилмас ўтса гар иш.**

**Ниҳолини қўпормоқ қўлга осон,
Гар улғайса қўпормоқ эрмас имкон».**

**Ул ишнинг чорасига айлабон аҳл,
Қилурға машварат кўргуздилар жаҳл.**

**ВУРОДАРЛАРИНИНГ МАШВАРАТЛАРИКИ, НЕ ҲИЙЛА
ВИЛА ЮСУФНИ ОТОСИДАН АЙРГОЙЛАР**

**Чу токи мушкиле кўрса хирадманд-
Ки, ул мушкил они қилса ишин банд.**

**Қилур ақлиға ўзга ақлни ёр-
Ки, онинг ҳаллида бўлғай мададкор.**

**Ёрутмас уйни гар бир шамъ нури,
Яна ҳам шамъ ёқмоқдур сурури.**

**Анга бу сўзни деди роҳбинлар,
Садоқат садрида болонишинлар.**

**Ғарәз мундин әмас ақли кажандеш-
Ки, кажлик икки каждин бўлғуси беш.**

**Чу ихвон машваратға тузди маҳфил,
Ҳама ул маҳфил ичра тутти манзил.**

**Бири дедики: «Юсуф ҳийлатидин,
Ўлубмиз барча тифи ҳасратидин.**

**Онинг қатли учун кўшиш қилоли-
Ки илкидин мудом әмин бўлоли.**

**Гар ўлтурсак ниҳон қолғуси бу роз-
Ки, жонсиз тандин асло чиқмас овоз.**

Бири дедики: «Нодақ, ваҳ, иечук қон —
Тўкармизким, ҳама бўлсоқ мусулмон?»

Агарчи сўхтажондурбиз охир,
Вале барча мусулмондурбиз охир?!

Гараз ўлтурмаку урмоқ әмастур,
Йироқ солсоқ бу ердин они — басдур.

Ул иш яхшики қилсақ кўргувавуб зўр,
Атосидин они маҳруму маҳжур.

Биёбонега они бошлиғоли,
Даду дом ичра өлтиб тошлиғоли.

Сув онда бўлмасун жуз ашки навмид,
Йўқ ўлсун иони ҳам жуз қурси хуршид.

Не онда сояе гайр аз шаби тор,
Не онда бистаре жуз ништари хор.

Чу ондоқ дашт ичра тутса ором,
Ўлар оз фурсат ичра зору ноком.

Ҳам ўлмас тифимиз қонига рангин,
Ҳам ондин бўлғомиз амниятойин».

Деди бири: «Бу ҳамдур қатл қилмоқ,
Демайким қатл, ондин ҳам баттарроқ.

Агар берса дами тиф остида жон,
Эрур очу сувсиз ўлгандин осон.

Савоб улдурки, бўлсоқ озими роҳ,
Галаб қилсақ йўл узра тира бир чоҳ.

Ҳамул чоҳ ичра өлтиб они солсоқ,
Бу иш бирла кўнгул комини олсоқ.

Ки, шояд озим ўлғай корвоне,
Нузул әтгай ҳамул ерга замоне.

Бир одам ул қудуқقا далв солғай,
Сув ўрнига они ҳам тортиб олғай.

**Дегай фарзанд они ё гуломе,
Олиб кетгай қаён бўлса хироми.**

**Онинг пайванди бу ердин кесилгай,
Отомиз бизга сўнгра майл қилгай».**

**Чу ул қилди қудуқ сўзини манқул,
Ҳама ихвонга ул сўз тушти маъқул.**

**Иш анжомидин ўлмай бири огоҳ,
Ҳамма бўлди муқими мажлиси чоҳ.**

**Тутуб маҳкам отосининг нифоқин,
Ҳама қилди бу тазвир иттифоқин.**

**Бу сўздин сўнг бориси бўлди озим-
Ки, бўлғайлар бу ишга тонгла жозим.**

**ВУРОДЛАРИ ОТОСИ ОЛДИГА ВОРГОНЛАРИ ВА ЮСУФНИ
ТИЛАГАНЛАРИКИМ, УЗЛАРИ ВИЛА ҲАМРОҲ ОЛИВ
КЕТГАЙЛАР**

**Аларким ўзидин ворастадурлар,
Фано ганжи аро пайвастадурлар.**

**Эрурлар қайди кайди нафсдин пок,
Балоу ишқу меҳнат кўйида хок.**

**Алардин не кўнгулларга губоре,
Аларга не улусдин ҳеч боре.**

**Бори носозларнинг созкори,
На янглиғ бор етса бурд бори.**

**Ёторлар кечалар бемеҳрү бекин,
Саҳарлар турсалар ҳам ушбу ойин.**

**Ҳама ихвони Юсуф субҳ чоги,
Ҳасад бирла тутиб, лутф ила доги.**

**Забон — пурмеҳру, сийна — кинаандеш,
Ҳама дармонда гургу сурати меш.**

Отоси хизматига қўйдилар юз,
Ҳама одоб ила ўлтурдилар туз.

Тамаллуқ роҳу расмин айлабон соз,
Сұхан ҳар бобдин қилдилар оғоз.

Очиб тилни мулойим нукта дерга,
Етурдилар сўзин охир бу ерга-

Ки: «Үйда ўлтуриб топдуқ малолат,
Тилармиз сайри саҳроға ижозат.

Ижозат бўлса саҳроға борурмиз-
Ки, тонгло кунни онда ўткаурмиз.

Буродар Юсуф ул яктои олам,
Ҳавои сайри саҳро айламиш кам.

Нетар бизга они ҳамроҳ қиласанг,
Бу ишдин бизни олийжоҳ қиласанг.

Бўлубдур тира уйда рўзимиз шаб,
Фаарсилҳу ғадан нартаъ ва наълаб.²

Қилурмиз гоҳе боғ-роғни сайр,
Гаҳи водиу, дашту тоғни сайр.

Согормиз дашт аро қўйларни гоҳи,
Ичармиз сутларин айлаб малоҳи.

Гаҳи кўк сабза узра гом урармиз,
Ўюнга лолазор ичра қўярмиз.

Қулоҳин лола бошидин олурмиз,
Они Юсуф боши узра солурмиз.

Қилурмиз сабзалар узра хиромон,
Белига сончибон ҳар сори домон.

Гаҳи зебо кийикларға қаравмиз,
Гаҳи заҳра бўриларга ёрармиз.

Ки, шояд кўнгли мундин шод бўлғай,
Ватан андуҳидин озод бўлғай.

**Нече аъмкуба бўлса ою кундек,
Еш ўғлон кўнглини очмас ўюндеқ».**

**Чу Яъқуб ушбу сўзниким эшилди,
Ризо йўлин аларга банд этти.**

**Деди: «Юсуфни не янгаиф йибергум-
Ки, онисиз бошима мим гам кўторгум.**

**Усунга бағчангиз мойил бўлурсиз,
Онинг ақволидин ғофил бўлурсиз.**

**Будур ваҳмимки гурги кинаангез,
Анинг қасдиға қиласай тишларин тез.**

**Узотиб тиш анго бўлуб ғазабнок,
Танин демойки, жонимни қилур чок».**

**Фусунгарлар чу бу сўзни эшилти,
Яна ўзга фусун омода этти.**

**Ки: «Юрмосмиз тирик эл ичра ҳаргиз,
Гар ўлсоқ биз бўри оллида ожив.**

**Бўғи гар шери мардумхор бўлгай,
Бизинг чанголимиизда зор бўлгай».**

**Алар сўзини чун Яъқуб эшилти,
Тилин хомуши узр айтурдин этти.**

**Ризо берди фусунгарлар сўзига,
Бало аввобини очти юзига.**

**БУРОДАРЛАРИ ЮСУФНИ ётоси өлдидин олиб
КЕТГАНЛАРИ, ЮСУФГА ЗАЛОЛАТ ҚУДУҚИН
ҚОЗГОНЛАРИ ВА ОНИ ҲЕЧ ГУНОХСИЗ ҚУДУҚГА
ТАШЛАГОНЛАРИ**

**Фигонким, бу спехри меҳнатафзой,
Қудуқ ичра солур ҳар кунда бир ой.**

**Ғизолеким анга нозикдурур тан,
Бўри чанголини қиласуси маскан.**

Чу иккимига Юсуф ташмуруди,
Кўзининг бўрилар ҳамроди бўлди.

Отеснинг кўзи салиди ихни,
Кўтардилар они ул маъъкин мөн.

Олиб орқасига, бўйнига гоҳи,
Солиб сийнасига, цўйинига гоҳи.

Чу саҳре сайдига қўйтгач қадамини,
Ҳама очти анга дасти сиямни.

Тикан ичра ўюндими ташладилар,
Жафоу жавр қилмоқ бешладилар.

Босар эрди оёқ хор узра иочор,
Қоқар өрди тикандин гулга мисмор.

Пиёда қатъи дашту хора айлаб,
Кафи покини хора пора айлаб.

Кафи поким эди гулдин анга наиғ,
Қизил қондин саросар бўлди гул ранг.

Чу қолса изда гар ул ўн тапонча,
Уруб рухсорин айлар эрди ранжа.

Ҳамул қўл бўлса хуш мақтуъу кўтоҳ-
Ки, ондин бир тапонча чедраи мөн.

Чу юрса илгари ҳам неча сили —
Уруб агнии қилурлар эрди шили.

Қафедан ул илик боғланса авло-
Ки, ондин ул қафо кўргуси изо.

Алар бирла агар юрса баребар,
Кўрар юэ гўшмел ондин саресар.

Кишиким ул қулоқга бергуси тоб,
Кафида бермег ўлсуз қатъи ноёб.

Этакни турса йиглаб ҳар барининг,
Жафолар кўргузур өрди бирни миснг.

Чу қўйса ҳар бирининг олдида бош,
Етар әрди бошига қаҳр этиб фош.

Бориб ҳар бирига ёлборса ноком,
Кўярар әрди неча силиу дашном.

Аларниг раҳмидин чун уэди уммад,
Тушуб жисмига ларза ўйлаким бед.

Ситам тортиб жигар қонин ер әрди,
Кўнгулдин зорлиғ бирла дер әрдиз

«Аё эй қиблагоҳим, қайдадурсан,
Бу ҳолимдин нега ғофил эрурсан?

Келиб кўргил канизакзодаларни,
Залолат ҷоҳига афтодаларни.

Ки, айларлар ҳуқуқингни риоят,
Тилаб коминг қилурлар яхши хизмат.

Гулеким гулшани жонингда бутти,
Тароват абри лутфинг бирла тутти.

Анингдек ташналиқдин бўлди бетоб-
Ки, қолди юзида не рангу, не об.

Ниҳолеким, они борингда экдинг,
На боринг, умр бўстонида экдинг —

Анингдек бўлди ул афтодаи хок-
Ки, чиқти бошига ҳар хору хошок.

Маҳеким, тира шоминг нури әрди,
Жаҳон зулматлари маҳжури әрди.

Фалакдин топти ул андоқ вуболе-
Ки, ондин зўрдур ожиз ҳилоле.

Чу уч фарсанггача ҳоли бу әрди,
Ҳасад ақлининг афъоли бу әрди.

Алардин әрди онча саҳту зўрлиғ,
Эди мундин бу янгилиғ нармғўлиғ

Ки, ногақ бир қудуқға етти барча,
Анинг даврида ором этти барча.

Қудуқ әрмаски, әрди бир қаро гүр,
Суйи аҳли ҳасад баҳти киби шўр.

Лабининг ҳайъати әрди балодек,
Очиб оғзини муҳлиқ аждаҳодек.

Ичи ҳосид ичидек тирау тор,
Газанди халқ учун әрди тўла мор.

Вале умқиға йўқ әрди ниҳоят,
Ҳавоси асрү пасту пурофунат.

Гар онда бир дам ўлтурса ҳар одам,
Дами қатъ ўлфуси олинг ҳамул дам.

Чу Юсуфни анга арбоби ҳосид,
Ҳама тошларға билкул бўлди қосид.

Яна Юсуф жағодин дод қилди,
Онингдек иолау фарёд қилди-

Ки, гар тош этса әрди они маълум,
Эриб оқғай эди, ул навъким мум.

Анго ул сангдиллар қилмай инфоқ,
Бўлуб ҳар дам қатиғ кўнгли қатиғроқ.

На янглиғ айтайн қилмишларини,
Ситамдин зоҳир этган ишларини.

Кўлеким ҳулладин топгуси озор,
Расан боғларға бўлдилар сазовор.

Беликим нозик әрди мўй монанд,
Анго юғун қил арқон қилдилар банд.

Танидин чектилар пироҳанини,
Гулосо қилдилар урён танини.

Маломатдин бориси кийди кисват,
Нечук кисватки тўзмас то қиёмат.

Яна қотир жағолар бошладилар,
Они тира қудуқға тошладилар.

Чу сувдин юқори бор әрди бир тош,
Ҳамул тош узра ором айлади фош,

Ҳамул тошға етушти яхши давлат-
Ки, топти у гүҳардин қадру қиммат.

Ҳамул сув таъми әрди эаҳройин,
Лабининг шарбатидин бўлди ширин.

Юзи нуридин ўлди чоҳ равшан,
Демай равшанки, бўлди боғу гулшан.

Ики гисуий айлаб атреолиг,
Қудуқ ичра етурди хуш ҳаволиг.

Жамоли партави бўлгоч намоён,
Қочиб, барча газанда бўлди пинҳон.

Чу бозусида бир таъвизе банд —
Эди бир кўнглок анда нурмонанд.

Ииборгон они Иброҳимга ризвон,
Үт әрди оллида ондин гулистон.

Етушти Жабраил олдига ул дам,
Ешиб бозусидин таъвизни ҳам —

Олиб, андин уруб қўл пираҳангага,
Ани кийдирди ул нозик бадангага.

Деди ондин сўнг: «Эй маҳжури ноком,
Санга таңғри етурди бўйла пайғом-

Ки, бир кун ул хиёнатпешаларни,
Гуруҳи носавобандешаларни —

Етургум олдинга хору дилафкор,
Хижолатдин сияҳрўю нигунсор.

Алар аҳволини кўргил намоён,
Алардин лекин эт ҳолингни пинҳон.

Сен этгил барчасиң бир-бир тамошо,
Сени лекин алар билмасун асло».

Чу Юсуф Жабраилдин ушбу сўзни —
Эшигтгач, айлади хушдол ўэни.

Ҳамул тошни нечукким тахт кўрди,
Анинг устида шаҳ янглиғ ўтурди.

Қиалурға дафъи маҳзун жонидин гам,
Анга номуси акбар бўлди ҳамдам.

КОРВОНЛАР ҚУДУҚ БОШИГА ЕТУШМАКИ, ЮСУФИН
ҚУДУҚДИН ЧИҚОРМОҚИ ВА ЯНА БИР МАРТАВА
ОНИНГ ЖАМОЛИ ОФТОБИ БИЛА ОЛАМНИ РАВШАН
ҚИЛМОҚИ

Зиҳи, фархунда толеъ карвоне —
Ки, мақсад толибидур жисму жони.

Қудуқдин далвники чекса ногоҳ,
Чиқар албатта далви буржидин моҳ.

Чу Юсуф уч кун әрди рўз то шаб,
Ҳамул чоҳ ичра мисли моҳи Нахшаб.

Вале тўртингчи кун чун Юсуфи меҳр,
Чиқиб кўргузди мағриб чоҳидин чеҳр.

Чиқиб Мадъян элидин корвоне,
Диёри Мисрга бўлди равоне.

Юруб йўл, лек йўлдин бўлмай огоҳ,
Адошиб келдилар ул ерга ногоҳ.

Қилиб барча қудуқ даврини манзил,
Қудуқдин олғоли сув бўлди мойил.

Бурун бир некбахти пурсаодат-
Ки, әрди раҳбари иқболу давлат.

Шитоб айлаб қудуқ бошига борди.
Тузуб далвин қудуқ ичра йиборди.

**Деди Жибрил Юсуфга ҳамул дам:
«Чиқиб лабташналарни айла хуррам.**

**Қуёшосо қилиб далв ичра манзил,
Туруб мағрибдин ўл машриққа мойил.**

**Канори чоҳни даври уфуқ қил,
Уфуқни доги нуроний тутуқ қил.**

**Юзинг меҳрини айлаб партавафкан,
Янги бошдин жаҳонни айла равшан».**

**Чу Юсуф ушбу сўз муҳтожи эрди,
Зилолосо равон далв ичра кирди.**

**Чекарга ул киши чун зўр қилди,
Оғир сув вазнидин далвини билди.**

**Деди: «Далвим оғирдур бу кун инак,
Сувдин ўзга нима бор онда бешак.**

**Чу далв ичра кўруб ул ой жамолини,
Чиқарди кўкка ё бушро мақолин.**

**Башоратким бу чоҳи зулматафзой,
Ичидин чиқди, ваҳ, бир дилкушо ой.**

**Башоратким бу чоҳи заҳрогини,
Чиқарди шаҳд янглиғ оби ширин.**

**Чу кирди илгига ул моҳитобон,
Они ўзга улусдин қилди пинҳон.**

**Ниҳон манзилгаҳига әлтиб они,
Халойиқ кўзидин тутти ниҳони.**

**Бале, чун ҳар кишиким ганж топғай,
Ниҳон тутмас эса, юз ранж тортғай.**

**Бор эрди бир тарафда хайли бадҳоҳ,
Бўлурға Юсуф аҳволидин огоҳ.**

**Чекар эрдилар онинг интизорин-
Ки, билгайлар анинг анжоми корин.**

Йироқдин корвонни кўргач ул хайл,
Қудуқ бошига барча қилдилар майл.

Ниҳон Юсуфга қилдилар нидое,
Қудуқдин чиқмади ҳаргиз садое.

Сўнг андин корвонға қўйдилар юз,
Тафаҳҳус бирла ҳар ён солдилар кўз.

Тажассус қилдилар ул навъ бисёр-
Ки, Юсуф ўртада бўлди падидор.

Тутуб дедилар они: «Бандамиздур,
Вафосиз саркашу шармандамиздур».

Эрур хизмат аро сусту ҳиялкор,
Қочиб неча қилибдур бизни безор.

Багоят бадфеълу бадниҳод ул,
Сотармиз, гарчи бордур хоназод ул.

Ямонлиғни чу қилмишдур ирова,
Қилур ҳар дам ямонлиғни зиёда.

Қачонға тегру ондин ғамда бўлмоқ,
Эрур яхши они сотмоқ — қутулмоқ.

Кечак токай они сақлаб ётармиз,
Баҳоси ҳар нима бўлса сотармиз».

Ул одамким қудуқдин чекти они,
Бериб олди ани адно баҳони.

Оти онинг әди Моликка машҳур,
Қилиб Юсуфни мамлук, ўлди масрур.

Кўчуб ондин сўнг ул ердин қавофила,
Юз урди Мисрға манзил-баманзил.

Эиёнкор элки жинсу жон сотарлар,
Баҳосин билмайи арzon сотарлар.

Хирожи Миср бир дийдори онинг,
Матои жон бир гуфтори онинг.

·Вале бу нархни Яъқуб билгай,
Зулайхо нақди жон исор қилғай.

Беріб нодон матои ганжи олам,
Олур бир неча рўкаш қалб дирҳам.

МОЛИКНИНГ ЮСУФНИ МИСР ҲАВОЛИ ВА АТРОФИҒА
ЕТКУРГОННИ ВА ПОДШОҲИ МИСР ОНДИН ҲАВАР
ТОПГОНИ ВА АЗИЗНИ ОНИНГ ИСТИҚБОЛИГА
ИИБОРГОННИ

Чу Молик ҳеч кўрмай меҳнату ранж,
Кўлиға кирди ондоқ бебаҳо ганж.

Бўлуб дийдорига маҳв ўзни билмай,
Оёқи шодлиғидин ерга илмай.

Бир айлаб икки манзилни юруб йўл,
Кўзи манзури бўлмай соғ ила сўл.

Етушгач Мисрга чун шоду масрур,
Халойиқ ичра мундоқ бўлди машҳур.

Ки, Молик сори давлат юз урубдур-
Ки, иброний ғуломе келтурубдур.

Ғулом әрмас, өрур ҳусн авжи моҳи,
Малоҳат мулкининг фархунда шоҳи.

Фалак минг кўз била айлаб тамошо,
Жаҳонда мислини онинг кўрмай асло.

Чу то Миср онинг васфин эшииттӣ,
Қилиб гайрат малолат зоҳир атти.

Дедиким: «Миср жаннатдуғар саросар,
Гуле ғулрухларига йўқ баробар.

Агар жаннат аро минг гул очилғай,
Олорнинг хоки пойин бўса қилғай».

Боқиб деди Азизи: Миср сари;
«Беріб онн тамошо айла бөре».

Тафаҳҳус айлабон дийдорини кўр,
Агар яхши эса хизматга еткур».

Азизи Миср борди корвонға,
Назар қилди ҳамул ороми жонға..

Назора айлагач фарруҳ вужудин,
Ўзидин борди то қилғай сужудин.

Вале Юсуф кўтарди бошин онинг,
Демай бошини, балким лошин онинг.

Деди: «Ҳақ саждасига айла рағбат-
Ки, бўйнунгга бошингдин қўйди миннат».

Азиз этти талаб Моликдин они-
Ки, шаҳ олдига еткургай равони.

Деди Молик: «Ани олиб борурмен,
Санга лекин бу янглиғ ёлборурмен-

Ки, тутсонг бизни сен маъзур бу дам-
Ки, фарсуда әрумиз хаста жон ҳам.

Чу биз уч-тўрт кун осуда бўлсоқ,
Сафарнинг ранжу гардидин қутулсоқ.

Баданлар устидан юб гард ила хок,
Жаноби шоҳға борсоқ бўлуб пок».

Азизи Миср чун бу сўзни өшитди,
Равон қайтиб яна хизматга етди.

Деди шаҳ олдида Юсуф жамолин,
Шаҳ онинг айламай бовар мақолин.

Дедиким: «Барча зебо дилраболар,
Латофат авжи узра маҳлиқолар.

Кийиб қоматларига жомай زار,
Қўюб бошларига олтун афсар,

Ҳама заррин камарлар боғласунлар,
Килурға ишва ўзни чоғласунлар-

Ки, чун Юсуфга бўлса гарм бозор,
Гино аҳли анга бўлса харидор.

Алар мундоқ тузуб шаклу шамойил,
Бориб Юсуфга бўлсунлар муқобил.

Булар гар бўлса бир дам ёри онинг,
Гумонсиз сард ўлур бозори аниг.

ЮСУФНИНГ НИЛ СУЙИГА ТУШГАНИ ВА САФАР
ГУБОРИДИН БАДАНИН ЮГОНИ ВА ПОДШОҲНИНГ
ДАРГОХИГА БОРМОҚ УЧУН ҲАВДАЖГА МИНГОНИ

Чу тўртинчи кун ичра Юсуфи меҳр,
Аён этти фалакнинг нилидин чеҳр.

Деди Юсуфга Молик: «Эй дилорой,
Канори Нилни қил сен доғи жой.

Тушуб Нил ичра юв нозик танингни,
Чиқиб кийгил ҳам оқ пироҳанингни».

Онинг ҳукми била ул моҳитобон,
Канори Нилга бўлди шитобон.

Енгидин қўлни тортиб пироҳангага,
Бинафша пардани чекти суманга.

Кулоҳи зар бошидин қўйди ул чоғ,
Намоён этти заррин байзадин роғ.

Чу чекти фарқидин пироҳанини,
Қамарга матлаъ этти доманини.

Намудор этти жисмин даври доман,
Нечукким, даври гардун субҳи равшан

Белига лунги боғлаб, қилди таъжил,
Бўлурға сарвосо дохили Нил.

Спекри нилгундин чиқти фарёд-
Ки: «Нил ўлди қудуми бирла обод.

Чу Нил ўрнига ман бўлсам, на бўлди?!
Эилоли васлидин тўлсам, на бўлди?!»

Қуёш юз шавқ ила кўргузди таъжил-
Ки, кўкдин ташлаб ўлғай ғарқан Нил.

Чу бўлди тушгали дарёға мойил,
Қамардек буржи обе қилди манзил.

Чу сувға кирди нозик жисми урён,
Сув топти руҳпарвар жисмидин жон.

Мусалсал зулфининг иқдини бир-бир —
Очиб оби равонға солди эанжир.

Муҳайё қилди ондоқ доми дилхоҳ-
Ки, сайд этгай саросар моҳию моҳ.

Гаҳи солур әди боши уза сув,
Ювар әрди танин гоҳ мўй бар мўй.

Юғондин сўнг тани гарду ғуборин,
Мушарраф қилди дарёнинг канорин.

Кийиб бир оқ кўнглөк ҳуллаосо,
Бериб барги сумандин гулга оро.

Онинг устига тўн кийди мунаққаш,
Бошидин то оёқ рангину заркаш.

Қўюб фаррұх бошиға тожи зарни,
Белига боғлади заррин камарни.

Ики зулфин қилиб юзга паришон,
Жаҳонға бўлди яксар анбарафшон.

Они ҳавдаж аро миндурдилар бот,
Доғи шаҳ қасри сори юрдилар бот.

Бор әрди ташқарида тахтгоҳе,
Чекор әрди анга шаҳ раҳт гоҳе.

Чекиб оллида сағ хўблар неча хайл.
Ҳама Юсуфни кўрмакка қилиб майл —

Етушти тахтгоҳга ҳавдаж ул дам,
Тамошога йигиади аҳли олам.

Булут эрди ҳамул кун иттифоқо,
Қуёш эрди ииҳон онда саропо.

Деди Юсуфга Молик: «Эй дилоро,
Чиқиб ҳавдаждин ўлғир жилваоро.

Күёшсен, парда өстидин юзинг оч,
Юзунгдин нурлар оғоқ аро соч.

Чу Юсуф бурқаъидин очти рухсар,
Күёш янгалим жаҳонга сочти анвор.

Гумон этти бори аҳали тамошо-
Ки, меқр ўлди булутдин жилваоро.

Чу билдилар әкандур меқр маструр,
Сочиғ Юсуф жамоли меҳрдек нур.

Назора аҳли рухсорига боқиб,
Бўяуб ҳайрон өвуж бир лақза қоқиб.

Дедиларким: «Экон үшбу қўёшчеҳр-
Ки, ҳам шарманда ондин моҳ, ҳам меҳр».

Бори гулчеҳраи соҳибиавокат,
Қўйи солди башин, тортиб кижолат.

Бале, меҳр ўлса ҳар вақт ошкоро,
Суҳора жилвагар бўлмақ на ёро.

**ЗУЛАИХОНИНГ ПОДШО ДАРГОҲИҒА ЕТУШГОНИ ВА
ХАЛҚ ИЗДИҲОМИ САВАБИН СУРГОНИ ВА' ЮСУФНИ
КУТГОНИ ВА ОНИ ТАНИГОНИ**

Бу суратдин Зулайхо эрди ғофил-
Ки, то Юсуф етушти икки манзил.

Бале жони ҳамул маънидин оғоз —
Эдию, тортор эрди шавқ ила оқ.

Бўлуб ҳаддин фузун бесабру тамкин,
Тилар әрди дами шавқига таскин.

Чу айлаб бир баҳона ошкоро
Чиқиб қасридин этти азми саҳро.

Бўлуб саҳрода сокин бир-ики кун,
Анто әрди жаҳон ғамгин қаро тун.

Нечаким қилди хуррамлиқ ифода
Ва лекин бўлди андуҳи зиёда.

Чу этти хирманиға дашт аро сайл,
Яна ҳам айлади уй жониби майл.

Миниб ҳавдажға чусту чобукона,
Ҳам ўлди манзили сори равона.

Чу ўз қасри сори озим әди ул-
Ки, тушти шаҳ эшикидин анга йўл.

Кўруб онда ҳамул ошубу ғавғо,
Деди: «Бу не алоло әркан оё?»

Бирор деди: «Ғуломе хубсурат —
Келиб, устида қўпмишдур қиёмат,

Ғулом әрмас, дурахшон офтоб ул,
Сабоҳат мулки узра комёб ул».

Зулайхониниғи нигоҳи тушти ул ён,
Таниб они, ҳамул дам бўлди гирён.

Онингдек нолау фарёд қилди-
Ки, бериб ҳушидин бехуд йиқилди.

Берниб суръат ҳамул дам маҳмилига,
Етурдилар они ўз манзилига.

Чу аввал қасрида ором қилди,
Янгидин қайтиб ўз ҳолига келди.

Ҳам ондин доя сўрди: «К-эй дилафрўз,
Нега чекдииг онингдек оҳи жонсўз?»

На ишга нолау фарёд қилдинг-
Ки, ўздин бординг, бехуд йиқилдинг?»

Деди: «Не сўз дейин, эй меҳрибоним-
Ки, ҳар не сўз десам бордур зиёним.

Дейин әмди санга, ҳолимни сўрдинг,
Ғуломеким ҳамул ғавгода кўрдинг.

Жаҳонда қиблагоҳи жоним улдур,
Фидо жон айлагон жононим улдур.

Тушимда кўрунуб ақлимни олғон,
Балоу, дарду ғам бошимға солғон.

Танимдур дард ила бетоб ондин,
Кўзумдур ғарқаи хуноб ондин.

Ҳавоси бирла бу кишварга тушдум,
Таманиосида ўлмакка етушдум.

Мани ул даҳр аро овора қилди,
Ватандин ойириб бечора қилди.

Неча йилдурки чеккум меҳнату ғам,
Жаҳонда бўлмайин осуда бир дам.

Ҳама онинг таманиосидин эрди,
Жамоли ишқи савдосидин эрди.

Бу кун тоғдин оғирроқ бўлди борим,
Била олмон нечук бўлғуси керим.

Ул ой бўлғуси кимнинг тахтида шоҳ,
Юзи қойси кишини буржида моҳ.

Қаю кўз бўлғусидур равшан ондин,
Қаю уй бўлғусидур гулшан ондин.

Топор ким лаъли лаззатбахшидин ком?
Олур ким сояи сарвида ором?

Ким онинг жаъди мушкинини ўргай?
Баңогўшига ким илкин етургай?

Ким этгай ҳосили умрин баҳоси?
Ким этгай жавҳари жон хокипоси?

Очилгайму менинг иқболим ондин,
Тузулгайму бузулғон жоним ондин».

Ниҳон ўтин онинг чун доя билди,
Куюб ҳолиға қўнгли, гиря қилди.

Деди: «Эй шамъ, тут сўзингни пинҳон,
Куюб бесабрлиғ қилма намоён.

Неча йил сабр қилдинг пеша, еб ғам,
Ҳамул пешани тарқ әтма бу кун ҳам-

Ки, бўлғай сабр комингға етургай,
Қўёшинг тира шомингға етургай».

МОЛИКНИНГ ЮСУФНИ СОТМОҚИҒА АРЗА ҚИЛМОҚИ ВА
ЗУЛАЙХО ОНИ ЎЗГАЛАРНИНГ БАҲОСИДИН ИККИ
ЧАНДОН БЕРИВ ОЛМОҚИ

Хуш ул кунким, бўлуб толеъ мададкор,
Етушгай ёрининг васлиға бир ёр.

Ёрутгай ошнолигнинг чарогин,
Унугтай ҳам жудолиғ дарду доғин.

Чу Юсуф ҳусниға гарм ўлди бозор,
Ҳама Миср аҳли бўлдилар харидор.

Ки, ҳар ким илгода не бўлса бори,
Олиб борди онинг бозори сори.

Чу ул бозорға бир зол кирди,
Қўлида бир қалоба ип дер әрди:

«Қумошимдур агарчи хору нокор,
Вале, басдур анга бўлсан харидор».

Нидо қилдилар эл ичра чабу рост-
Ки, инак бир ғуломи бекаму кост.

Юзиур матлаи субҳи сабоҳат,
Лабидур павҳари кони малоҳат.

Юзи тоат қуёши бирла пурнур,
Эрур жўнгли ибодат бирла маъмур.

Йўқ онинг қўнглида жуз ростлиғ ҳеч,
Сўзида жам топилмайдур хаму печ.

Гулом олмоғга кимда бўлса ғағбат,
Аён өтсун онинг байъида суръат.

Чиқиб ҳар кимса бўлди аввали кор,
Анго ҳар бадра эар бирла ҳаридор.

Агар ул бадрадин қилсанг шумарин,
Минг олтин төнкасен ул нақд борин.

Тушуб ҳам ўзага байни ҳавоси-
Ки, то минг бадрага етти баҳоси.

Яна бир бой деди: «Мушку азфар —
Берурман вазни Ўсуфга баробар».

Яна ҳам бири деди ондин ағзун:
«Берурмен лаъли нобу дурро макнун».

Бу янглиғ воғир айлаб иқтизосин;
Чиқорур эрдилар ҳар дам баҳосин.

Зулайҳо чун ҳабар топти бу сирдин,
Баҳосин икки чандон этти бирдин.

Қўруб бу ҳолни ўзга ҳаридор,
Ҳама навмидлик қилдилар изҳор.

АЗИЗ ОЛЛИДА ДЕДИ: «ЭЙ НЕКУ ҚОЛ,
БУ ҚИЙМАТНИ ЕТУР МОЛИККА ДАРҲОЛ».

ДЕДИ: «МАНДОННАКИМ БОРДУР ДаФИНА,
ЖАВОҲИРДИН ТЎЛА ПАҲИКИ ЖАЗИНА.

ҲАМА ИНСФИНА ЕТМАС УЛ БАҲОНИНГ,
ЧЕНҮК АРИНГУМ АДО БОРИНИ ОНИНГ».

Зулайко ёнида бор зорла дуржи,
Гуҳафлар амтариининг эрди буржи.

Жамуле дуржи ичра ҳар бир дурри макнун,
Хирожи Мисер эрди баъни афзун.

Деди: «Бергина бу дурлаардин баҳосин,
Раво қим хаста жоним муддаосин».

Азиз этти яна мундоқ баҳона-
Ки, мойилдурганго шоҳи замона.

Ани ўз хайли ичра сарвар этгай,
Гуломгағвожига сардафтар этгай.

Деди бориб шаҳи кишваркушоға,
Солиб хизматлари ҳаққин ароға.

Деди: «Йўқдур ман бандангва фарзанд,
Бўлубдур хотирим бу бандага банд.

Карамайлаб биланд этпил мақомим-
Ки, бу бандада менинг бўлсин гуломим.

Спекримга мажи тобандада бўлсун,
Манга фарзанду шаҳга бандада бўлсун».

Чу шаҳ бу нуктани ондин эшилти,
Сўзин мақбул, кўйнолин журрам этти.

Раво бўлди чу шаҳдин бу муроди,
Они сотнун олиб фарзанд агоди.

Олиб берди уйита журраму шод,
Зулайко бўлди гам бандидин озод.

Чу Юлуғим онинга илгиса кирди,
Тўкуб кўб шодмиғ ашкин дар эрди-

Ки: «Ераб, тушму ё бедирлиму?
Ки, налади жонима жононим ўтру?

Қачонк нўнглумиж арди ушбу уммид-
Ки, шомимни ёрутвай нури хуршид.

Саодат субҳи шомим урди барҳам,
Кўнгулда қолмади бир заррача ғам.

Бўлуб мен нозаниним бирла ҳамроз,
Тонг эрмас чархга қилсан агар ноз.

Менингдек даҳраро бегам киши йўқ,
Топиб мақсадини хуррам киши йўқ.

Балиқ әрдим сувдин кўб айру тушган,
Уларга изтироб айлаб етушган.

Етушти ногаҳон сели каромат,
Мани дарёга еткурди саломат.

Эдим гумроҳи шоми дарди ҳирмон,
Етушган оғзима қайғу билан жон.

Уфқдин чиқти бир рахшанда моҳе,
Манга давлат сари кўргузди роҳе.

Эдим бир нотавони бистари марғ,
Етушган жон рагига ништари марғ.

Кўзумга Хизэр ўлуб ногаҳ намоён,
Етурди оби ҳайвондин манго жон.

Биҳамдуллоҳ, манга давлат бўлуб ёр,
Фалак жонимға қилди тарки озор.

Ҳамул тужжорға бўлсун фидо жон-
Ки, келтурди мунингдек дурри тобон.

Не ғам гар дуржи гавҳар бўлса холи
Чу кирди қўлға мундоқ дурри оли.

Дури жон оллида гавҳар на бўлғай,
Туфайли дўст бўлғай, ҳарна бўлғай!

Берив бир неча тошни жон олибмен,
Худо ҳаққи, ажаб арzon олибмен!

Киши ўз нақдидин не баҳра олғай-
Ки, Исони берив ҳармуҳра олғай.

Агар хармуҳрага падруд қилдим,
Чу Исо қўлга кирди, суд қилдим».

Қилиб фикр ила бу сўзларни изҳор,
Бўлур эрди сиришикин гуҳарбор.

Гаҳи Юсуф юзига лол эрди,
Фароғу, хурраму хушҳол эрди.

Гаҳи ўтган ғамини айлабон ёд,
Висолида қилур эрди ўзин шод.

ОД НАСЛИДИН БОЗГА ОТЛИФ ҚИЗ ДОСТОНИ: МОЛДОР
ВА ЖАМОЛДА НАЗИРИ ИҮҚ ЭРДИ ВА РОЙИВОНА ЮСУФ
ЖАМОЛИФА ОШИҚ ВУЛДИ ВА УЛ ЖАМОЛ ОЙНАСИДА
ЖАМОЛ ҲАҚИҚАТИ КҮРУВ МАЖОЗДИН ЧИҚИВ
ҲАҚИҚАТГА ЕТУШТИ

На танҳо туғфуси дийдордин ишқ,
Тугар ҳам гаҳ-гаҳе гуфтордин ишқ.

Қулоқ йўлиға ҳусн аҳли қўюб гом,
Оулурлар жону дилдин сабру ором.

Қилур даллолалиқ расмини изҳор,
Демак, бир дилрабо васфини такрор.

Деди, маъшуқдин кўрмай нишона,
Улусни ошиқ айлар гойибона.

Диёри Миср аро бор эрди бир қиз,
Жамолу, ҳусниу, хулқи ададсиз.

Латофат авжи тобон ахтари ул,
Жамии Од насли сарвари ул.

Ақиқи ноби айлаб дурга ханда,
Қилиб шаҳди лаби шаккарни бандা.

Лазиз ул навъ шаккарханди эрди-
Ки, шаккар кўнгли онинг банди эрди.

Малолатдин гар ўлса лаъли хандон,
Лабин тишлар эди шаккарга дандон.

Набот оғзининг оллида бўлуб танг-
Ки, эрди ул ангे бир бемаза санг.

Кочиб ул ишиша ичра қилди маизил,
Бўла олмай лаби бирла муқобил-

Ки, гаф тебранса лаъми майпари, -
Бўлур воқиъ онинг ондин шикасти.

Эди даҳр оғати ул ғайрати ҳур,
Лаби ширинидин Миср эрди пуршур.

Улуғлар барча савдосида эрди,
Кичиклар ҳам таманносида эрди.

Вале асрү баланд эрди ангे бош,
Бош әгмак бўлмай ондин кимсага фош.

Қўб эрди ўйла истиғнои жоҳи-
Ки, тушмас эрди ҳеч кимта нигоҳи.

Чу Юсуф ҳусни васфини эшитди,
Юзи меҳрига меҳри жунбили этти.

Чу демак ҳам эшитмак төғғиф танор, -
Онинг кўнглига тушиб шавки дийдор.

Эшитмандин кўяррга майл қилди-
Ки, кўрмакка эшитмак тухм келди.

Харидор ўлғали айлаб тақозо, -
Нисоби қиматин қилди муҳайё.

Қилиб минг тева юк, покиза гавҳар,
Зару дурди самину мунки азбар.

Қумоши жуб, ажлоши мувоғчи,
Баҳога ҳар нимаким бўлса лойиқ.

Берниб тартиб тутти Миср йўдии,
Қилиб уммид колоси қабулни.

Тункуб Миср ажлига сизза ондин,
Чиқиб ҳам ҳай-хўйи тоза сидин.

Келиб Мисро ичра Юсуф роҳин истаб,
Тараддуд бирла жавлонгоҳин истаб.

Чу жавлонгоҳининг топти нишонин,
Бўлуб шод ул сори чекти инонин.

Жамолин кўрдиким жондек эрур пок,
Эрур васфида қосир ақлу идрок.

Бўлуб ҳайрон назар қилғач жамолин-
Ки, қаргиз кўрмамиш әрди мисолин.

Онингдек маҳв ўлуб бехуд йиқилди-
Ки, ўзлукдин ўзин өзод қилди.

Келиб сўнгра ўзига бўлди ҳушёр-
Ки, гафлат уйқусидин бўлди бедор.

Тилин очтию сўрмоқ қилди оғоз-
Ки, фаҳм этгай неким бўлса ниҳон роз.

Деди: «Эй ҳўбулук бобида якто,
Берибдур ҳуснунга ким бўйла оро?

Ким этти пурзиё меҳри жабининг-
Ки, келди хирмани маҳ ҳўшачининг.

Қаю наққош шақшинг бўйла чекти?
Қаю дехқон ниҳолинг бўйла экти?

Қошинг тоқига ким берди бу рифъат,
Сочинг тобига ким берди бу зийнат?

Гули серобинга ким берди бу тоб,
Ким этти сунбулингни бўйлаб сероб?

Қади сарви сиҳинг ким ҳўбрафтор?
Лаби маълимиг ким этти шаҳд гуфтор?

Юзуңг лавҳида кимнинг номасидур,
Сочинг ҳарфида кимнинг хомасидур?

Ким этти наргисингни бўйла хунхор,
Адам ўйқусидин ким қилди бедор?

Дуринг дуржиға ургон қуфли ёқут,
Ким әрди, ким әрур ул рұхса қут?

Санга қозмишдуур ким чоҳи ғабғаб —
Ким ўлмиш Ҳизэр суйидин лаболаб,

Қаро холинг ким әтти зеби рухсор-
Ки, қилмиш зөгнинг маъвоси гулзор?»

Чу Юсуф ушбу сўзларни әшиитти,
Дурафшонлиғға лаълин мойил әтти.

Деди: «Бордур манго ул навъ сониъ-
Ки, манман баҳридин раşҳига қониъ.

Фалакдур нуқтаи килки камоли,
Жаҳондур ғунчай боғи жамоли.

Қуёш бир ламъа нури ҳикматидин,
Фалак бир қатра баҳри қудратидин.

Жамолидин йироқдур туҳмати айб,
Ҳижоби бўлмиш онинг пардаи ғайб.

Жаҳон зарротини айлаб музоҳир,
Аларда қилди ўз аксини зоҳир.

Неким кўргуси яхши чашми жонинг,
Агар боқсанг юзи аксикур онинг.

Чу кўрдинг акс азм әт асл сори-
Ки, коминг ҳосил әт жовид бори.

Жадал қил аслидин маҳжур қолма,
Ҳам охир аксилик бенур қолма-

Ки, бўлмас аксда ҳаргиз бақое,
Топилмас рангида гулнинг вафое.

Бақо истар эсанг сол аслиға кўз,
Вафо истар эсанг ур аслиға юз.

Ғами ул ниманинг жонға-ўқ улғай-
Ки, бор ўлғай гаҳи, гоҳи йўқ ўлғай».

Чу доно қиз әшитди ушбу асрор,
Ҳақиқат сирридин бўлди хабардор.

Деди Юсуфга: «Чун васфинг әшитдим,
Жамолинг шавқидин ўлмакка еттим.

Олиб сабру қарорим орзуйинг,
Туну кун тинмай эттим жустужўйинг.

Юзунг кўргач бўлуб бехуд, йиқилдим,
Ҳалокимни ғамингда жазм қилдим.

Вале сен деб қаломи мушфиқона,
Ҳақиқатдин манга бердинг нишона.

Жамоли ҳақ сори очдинг кўзумни,
Аюрдинг меҳри ҳуснунгдин юзумни.

Йиқилғон ҳол аро тутдинг қўлум сен,
Ҳақиқат сори кўргуздинг йўлум сен.

Чу әмди фикр ила андиша қилдим,
Санинг ишқинг мажоз эрканни билдим.

Ҳақиқатга кўзум чун бўлди бино,
Мажозий ишқи тарқ әтсам авло.

Жазокаллоҳки сен очдинг кўзумни,
Етургил ёр васлиға ўзумни.

Ойирдинг ғайрдин жону дилемни,
Ҳарими васл қилдинг манзилимни.

Агар жисмимда ҳар мў бўлса бир тил,
Алар қиласа санинг шукрингни минг йил,

Бўлуб шукринг тамом әтмакда ожиз,
Деолмаслар менингдек бирни ҳаргиз».

Сўнг ондин қилди Юсуф бирла падруд,
Тутуб олдиға роҳи азми мақсуд.

Бориб тутти канори Нил аро жой,
Қилиб онда ибодатхона барпой.

Бўлуб туз ҳақ ўйлида эътиқоди,
Бори мискинга қилдириди муноди.

Ки, айлаб мулкию молини торож,
Они худ қилдилар мискину муҳтоҷ.

Бошидин ташлабон тоғи мурассаъ,
Онинг ўрнига кийди кўжна муқнаъ.

Берид ғоратга ҳам заррин асоба,
Бошиға чекти йиртуқ пойтоба.

Чиқориб әгнидин кимхоу дебо,
Либосин қилди киз ойинаосо.

Билакдин ёраға гавҳарни солди,
Сафолин субҳани илкиға олди.

Қилиб тақвою зуҳд асбебини туз,
Туруб қўйди ибодатхонаға юз.

Кетурди бир этак кулни саросар,
Ҳамул хилватга они қилди бистар.

Қилиб бошиға такя бир қатиғ тош,
Риёзат тошиға урди қатиғ боз.

Бу ойин бирла то маъбадға кирди,
Тирик то эрди ул маъбадда эрди.

Бори умди ибодат бирла ўтти,
Адам йўлини сўнг мағдана тутти.

Они демаки, берди ройгон жон,
Берид жон нақдии, олди васли жонон.

Кўрай Мажнун кўнгул фарзоналиқлар-
Ки, хотунлар қилағ марданалиқлар.

Бу ғам гар санда йўқ, тийғиҳ ғамингни,
Бу мотам бўлмаса, тут мотамингни.

Бўлуб сен ҳусни суратга гирифтор,
Утубдуғ умринг, эрмассен хабардор.

Яқиндуғ ҳусни суратнинг әволи,
Үтар бир ҳөлғо ҳар лаҳза ҳоли.

Дамо-дам қўнма ҳушинг бўлса бори,
Учуб ул шоҳадин бу шоҳа сори.

Бўлуб доманфишон қавну маконга,
Ўзунгни еткур асл ошёнга.

Бўлуб маъни — бир, сурат әрур — минг,
Паришонлиғ ишин аҳли ададнинг.

Паришонлиғ ғамининг йўқ шумори,
Эрур бирга юз урмоқлиғ ҳисори.

Чу йўқтур сенда тоби ҷарби душман,
Кириб тут ул ҳисор устида маскан.

ЗУЛАИХОНИНГ ЮСУФА ТАРБИЯТ ҚИЛМОҚИ ВА
ҚУЛДИН КЕЛГУНЧА ОНГА ХИЗМАТ ВА МУТОВААТ
КУРГУЗГИНИ

Зулайхога чу юз кўргузди давлат,
Фалак қоқти отига кўси навбат.

Назар қилмай жаҳоннинг роҳатига,
Белин банд этти Юсуф хизматига.

Муҳайё қилди тўйлар хазу дебо,
Қадига қадди янглиғ чусту зебо.

Музахҳиб токлар, заррин камарлар,
Ҳама сар то қадам раҳшон гуҳарлар,

Аларнинг ҳар бириси уч юз олтмиш —
Эди йилнинг кунидек ёз ила қиши.

Куёш бир субҳқим, кўргузса талъат,
Берур әрди анга бир төза хилъат.

Чу ҳар кун төхәр жийса афсари зар,
Кўйёр арди бошига ўзга афсар.

Ҳидом этса қачон ул ёри дилбар,
Камар боғлар әди ғайри мукаррар.

Қуёшосо узор ул дилрабодин
Ики кун чекмади бош бир яқодин.

Ики қатла доғи ул шўхи танноз,
Бир афсар бирла бўлмади сарафroz.

Белини қилмай асло бир камар банд,
Мукаррар банд ондоқким наи қанд.

Чу зийнат тож ила фарқига берди,
Қилиб ул тожни бўса, дер эрди-

Ки: «Сендек хоки пойи тожим ўлсун,
Мурод авжи сори меъроjим ўлсун».

Қачон кийдурса пироҳан тапиға,
Дер эрди йиғлабон пироҳанига-

Ки: «Жисмим сандин адно, тор бўлгай,
Қучуб жисмини бархурдор бўлгай».

Қабо кийдурса чун ул дилрабоға,
Боқиб оҳиста дер эрди қабоға-

Ки: «Сандек истарам ман хаста ҳар дам,
Қадини чексам оғушимға маҳкам».

Камар гар боғласа нозик белига,
Ўтар эрди бу янглиғ сўз тилига-

Ки: «Гар илгим камар бўлса на бўлгай?
Белидин баҳравар бўлса на бўлгай?!»

Муанбар зулфиға гар урса шопа,
Безар эрди дили зориға хона.

Ясар эрди они ўрганда ҳар шом,
Ҳазин жони қушиға анбарин дом.

Қилиб онинг учун доим муҳайё,
Мулаззаз неъмату анвоъ саропо.

Ададдин ташқари хони мулаввани,
Бўлуб анвои неъматдин музайян.

Онинг ҳалвоси учун қанду бодом,
Олиб онинг лабу дандонидин дом.

Ададсиз мевалар ул навъким қанд,
Мусаффо ғабғаби себига монанд.

Семуз қуш сийнасидинду кабоби,
Нечукким ўзининг жони ҳароби.

Қилиб эрди неча турлик муҳайё,
Лаби ширин зилолидек мураббо.

Неча шарбат, нечукким шаккари ноб,
Борининг шавқи жонлардин олиб тоб.

Буларнинг ҳар бирига бўлса майли,
Берур эрди қилиб жонин туфайли.

Кеча гар бўлса эрди мойили хоб,
Бўлуб кундуз таҳаррук бирла бетоб.

Тўшар эрди неча қат фарши зебо,
Ҳариру атласу зарбафт дебо.

Ниҳолига қилиб гулдин ниҳолин,
Гулига ҳар сумандин неча болин:

Ўқуб афсоналар оллида чолок,
Ғуборин кўнглидин айлар эди пок.

Чу ёпса паргисига пардаи хоб,
Иши монанди шамъ эрди табу тоб.

Тонг отгунча боқиб онинг юзиға,
Топар эрди зиё ондин кўзиға.

Бўлур эрди гаҳи кўзиға ҳамроҳ,
Бўлур эрди гаҳи лаълиға дамсоз.

Терар эрди гаҳи гулзоридин гул.
Қилиб булбул киби оҳиста ғулғул.

Лабини еткуруб гоҳи лабига,
Гаҳи суртуб кӯзини ғабғабига.

Бўлуб зулфи била гоҳи сухансоз,
Анга айтур әди оҳиста бу роз:

«Эрурсан ғанж уза ер тутған аждар,
Менинг жонимга ўт урган саросар».

Бу янглиғ кўргузур афсуслар тун,
Кўзи бедор әди то чиқғуча кун.

Кечакундуз онинг бу әрди кори,
Йўқ әрди кўнглида бир дам қарори.

Ғамини еб әди ғамхори онинг,
Туну кун әрди хизматкори онинг.

Бале, ошиқ ҳамиша чеккуси жон,
Қилиб маъшуқига хизмат намоён.

Мужа бирла әлининг хорин олғай,
Кўзин суртуб кафи озорин олғай.

Мудом ўлғай дилу жөн бирла ҳозир-
Ки, бўлғай ёрға мақбули хотир.

ЮСУФИНГ ИУЛ МЕҲНАТИ ВА ҚУДУҚ ЗАҲМАТИ
ҚИССАСИН ЗУЛАИХОГА ШАРХ ҚИЛМОҚИ ВА ОНИНГ
КУНДАГИ МЕҲНАТИ ВУ САБАБДИН ЭРКОНИГА ОГОХ
БУЛМОҚИ

Сўз аҳли ичра донои ягона,
Ароға келтурур мундоқ фасона-

Ки, Юсуф васлидин аввалда ҳар кун,
Зулайҳо йиғлабон тортар әди ун.

Бориб жону дилидин сабру ором,
Чекағ әрди фифонлар кому ноком.

На уй ичра бирғишига банд әрди,
На тошда лаҳзае ҳурсанд әрди.

Кирад әрди ҳазин, гаҳ ичқарига,
Чиқар әрди ғамин, гаҳ ташқарига.

Анто деди балаңд иқбол доя-
Ки: «Эй маҳпояи хуршидсоя,

Фалакнинг зулми тобидин омон бўл,
Замоннинг изтироғидин омон бўл.

Бу кун бўлмишдур ўзга навъ ҳолинг,
Фузундур ўзга қунлардин маҳолинг.

Эрурсан ел учурғон барг монанд-
Ки, бир дам бир маконда бўлмағай банд.

Гаҳи борур кейин, гаҳ илгарига,
Гаҳ ул сори чиқар, гаҳ бу сорига.

Даме бир гўшада ороми йўқтур,
Паришонлиғдин ўзга коми йўқтур.

Дегил ҳайронлиқнингнинг боиси не?
Бу саргардонлиқнингнинг боиси не?»

Деди: «Ман ҳам бу кун ҳайронман асру,
На ишга мунича саргардонман асру.

Ғамим бөр, билмадим, кимнинг ғамидур,
Дилу жонимда кимнинг мотамидур?

Келиб бир дард оромимни олмиш,
Танимни отави сўзонта солмиш.

Таним туфроғи әрди сарви сокин,
Қилибдур бир қуён саргашта лекин.

Вужудедур таҳаррук ичра начор,
Вале ел ҳолидин эрмас хабардор».

Эулайхона чу Юсуф бўлди ҳамдам,
Кечи-кундуз анису ёри маҳрам.

Бир ақшом саргузаштидин баякбор,
Эулайхона қилур әрди хабардор.

Сўз асноси аро деди бандоғоҳ,
Ҳама андуҳи роҳу қиссаи чоҳ.

Зулайхо чоҳ сўзини чун әшиитти,
Расандек печ ила хам зоҳир этти.

Тааммул айлагач ёдига кирди-
Ки, гамдин изтироби ул кун эрди.

Ою кунни ҳисоб этти замоне-
Ки оллида яқин ўлди гумоне.

Бале, билгай кўнггул гар бўлса огоҳ,
Кўнгуллардин кўнгулга бордурур роҳ.

Хусусан хотири афгори ошиқ-
Ки, бўлгай ишқи йўли ичра содик.

Эрур ҳар чоки онинг шоҳроҳе,
Қилур маъшуқига ондин нигоҳе.

Ҳамул йўлдин бори аҳволи жонон,
Бўлур ошиқга манзуру намоён.

Қадалса ёр оёқига агар хор,
Бўлур ошиқга жон мажруҳу афгор.

Паришон ўлса елдин эулфи маҳбуб,
Тушар ушшоқ кўнглига юз ошуб.

Юзига бир губор ўлтурса ҳар дам,
Ҳамул юқдин бўлур ошиқ қади хам.

Эшиитмишманки бир кун ичра Лайли,
Кўлидин қон олурға бўлди майли.

Чу урди ниш, оқти дам-бадам қон,
Равон Мажнун қўлидин бўлди ҳам қон.

Кел әмди, Огаҳий, тарқ эт вужудинг,
Кўзунга илмагил буду набудинг-

Ки, гар фахру зикринг — ўзлугингдин,
Агар сулҳу вагар жанг — ўзлугингдин.

Қил ўзни меҳру кинадин мубарро,
Қўнгул ойинасини қил мусаффо.

Ки, то бўлғай Калимосо санго жайб,
Ҳамиша жилвагоҳи шоҳиди файб.

Олиб кўнлинг кўзи равшанлиғ ондин,
Хабар топсун борӣ сирри ниҳондин.

ЮСУФ ЧУПОНЛИҚНИ ОРЗУ ҚИЛМОҚИ, УЛ ҲУКМ
БИЛАКИ, ЧУПОНЛИҚ ҚИЛМАГОН ҲЕЧ ПАЙГАМБАР
ИҮҚ ЭРКАН, ЗУЛАЙХОНИГ ЧУПОНЛИҚ АСВОБИН
МУҲАЙЕ ВА ОМОДА ҚИЛГОНИ

Хуш ул бедилки, давлат ёр бўлғай,
Қабули хотири дилдор бўлғай.

Кўруб хуш ишқида ўз коҳишини,
Тилар ҳар лаҳза онинг хоҳишини.

Талаб қилса агар жонини жонон,
Кўтаргай миннату, бергай анга жон.

Гар истар эрса олмоқ кўнглини ҳам,
Чиқарғай кўзидин қонайлаб ул дам.

Деса турғил, оёқ қилгай бошини,
Битургай хизматин четмай қошини.

Қаён сурса сурулгай хома янглиғ,
Нечук очса очилгай нома янглиғ...

Тилаб Юсуф ул ишдин комронлиғ,
Қилур эрди таманини шубонлиғ.

Зулайхо ул таманини чу билди,
Они ҳосил қилурга майл қилди.

Бурун амр этти то устоди якфан,
Тузотти онинг учун бир фалохан.

Ипини әшти мискин тор янглиғ,
Ўрулган зулфи анбарбор янглиғ.

Зулайхо қилди қўшмоқ орзу ҳам,
Ўзин ул ип аро андоқ мў ҳам.

Ки, гар отса ани ул моҳи гоҳе,
Онинг илкини ўпгай гоҳ-гоҳе.

Яна ҳам дедиким: «Айлай, не турлук,
Ўзуминг қил киби борим анга юк».

Онга тарсиъ айлаб дурру гавҳар,
Бошидин то оёқ еткурди зевар.

Ичидатошин айлаб лаъли хушранг-
Ки, отғай ҳар тарафга ўйлаким санг.

Сўнг ондин айлади ул навъ фармон-
Ки, саҳрова шубон гар бўлса ҳар ён,

Нечада қўзи ойирдилар рамадин,
Бори хушсурат эрди меҳру маҳдин.

Хўтан оҳуси янглиғ сар-басар зеб,
Бўридан кўрмаган умрида осеб.

Мужаъадмў, нечукким мўйи зонги,
Ипакдин доғи тоза эрди ранги.

Семизлик бирла ёғ эрди бори тук,
Борини қўйруқи эрди оғир юк.

Қаю водига бориб боқилур чоғ,
Уруб мавж анда доим селдек тоғ.

Бўлуб Юсуф алар ичра шитобон,
Ҳамалда ўйлаким хуршиди тобон.

Кийикдек ким қолиб саҳрова ёлғуз,
Урар қўйлар гуруҳи жониби юз.

Видоъ айлаб Зулайхо ақлу жонға,
Йиборди издин ит айлаб шубонға...

Муваккил айлади нача нигаҳбон-
Ки они асрғагайлар ўйлаким жон.

Бу янглиғ әрди онинг кору бори,
Эди илкида Юсуф ихтиёри.

Гар истар әрса саҳрову шубони,
Тилор әрса ва гар уй ичра жони.

Вале зотида әрди ул паризод,
Шубонлиғдин, доги жонлиғдин озод.

**ВУЛАЙХОНИНГ ЮСУФ ВИСОЛИН МУТОЛИБА КИЛГОНИ
ВА ЮСУФНИНГ ОНДИН ИСТИҒНО КУРГУЗГОНИ**

Ким ўлса ошиқи зебо нигори,
Ишида бўлмагай ҳаргиз қарори.

Агар топмас эса нақди висолин,
Тутар нақд ўрнига нася хаёлин.

Оқарға лек ичи қони етушгай,
Иши онинг кўнгулдан кўзга тушгай.

Юзин гар кўрса чашми ашкбори,
Тушар ёдига сўнг бўсу канори.

Агар бўсу канори берса ҳам даст,
Берур ҳижрони хуни ранж пайваст.

Умиди комронлиғ ишқ аро йўқ,
Сафон зиндагонлиғ ишқ аро йўқ.

Онинг оғозидур қон ичмаку, бас,
Этур анжоми жондин кечмаку, бас.

Киши роҳатға бўлгайму сазовор-
Ки, қон ичмак ё ўлмак анга кор.

Зулайхо тоғмайин Юсуф висолин,
Эди хуррам хаёл айлаб жамолин.

Кўб әрди гарчи ҳаддин жустужўси,
Йўқ әрди гайри дийдор орзуси.

Чу дийдорининг ўлди баҳраманди,
Баланд иш истади табъи баланди.

Ҳамул ерга етурди жустужўсин-
Ки, огушиға чеккай орзусин.

Лабидин бўса бирла комин олғай,
Белин қучмоқ била оромин олғай.

Бале, ҳар кимса бўлса дохили боғ,
Бўлуб гул шавқи бирла лоладек доғ.

Бурун гулни бўлур кўрмак била масти,
Узотур сўнгра гул узмак учун даст.

Зулайҳо хўб тилаб васлиға чора,
Вале Юсуф тутар әрди канора.

Тўкар әрди Зулайҳо кўзлари қон,
Вале Юсуф эди ондин гурезон.

Зулайхонинг кўб әрди сўзу доғи,
Вале ондин эди Юсуф фароги.

Зулайҳо боқиб ул фарруҳлиқоға,
Вале Юсуф солиб кўз пушти нoga.

Зулайҳо зор кўрмакка юзини,
Вале Юсуф юмуб ондин кўзини.

Қилиб бир фитнанинг ваҳминн ўзига,
Назар қилмас эди онинг юзига.

Чу ошиқ ҳолидин юмса кўзин ёр,
Бўлур ошиқ кўзи албатта хунбор.

Зулайҳо бошиға бу ғам чу келди,
Аёқдин қолиб оз чоғда йиқилди.

Анго етти ҳазону меҳнату дард,
Гули рангини бўлди лолаи зард.

Чекарга ғам юкини қолмайин тоб,
Сиҳи сарвига тушти печ ила тоб.

Лаби лаълида турмай об кетти,
Юзи шамъида турмай тоб кетти.

Тиламас эрди ҳаргиз шона бўлгай,
Жуз ул панжаки ул сочини юлгай.

Очар эрди юзин ойинаға кам,
Магар тезким қўяр эрди юзин ҳам.

Тўкуб баским кўзидин хуни тоза,
Юзи әрмас әди муҳтожи ғоза.

Кўзига чун жаҳон эрди қоронғу,
Нечук сурма кўзига келди ўтру.

Тўлуб қон ёш Зулайхонинг кўзига,
Бу янглиғ сарзаниш қилди ўзига.

Ки: «Эй, бўлғон адам номусу ори,
Недур мунча ҳаво бир тугма сори.

Эрурсан подшоҳи тахти иззат,
Недур бир баңдага мунча муҳаббат.

Ўзунгдек шоҳга ишқ айла зинҳор-
Ки, шаҳ базми аро шаҳдур сазовор.

Ажабким, ул қилиб изҳори наҳват,
Даме қилмас санинг васлинга рағбат.

Чу билса ўзга хотунлар бу ҳолинг,
Маломатдин кўб айларлар малолинг».

Дер эрди бу сўз, аммо ул ягона,
Онингдек кўнглин этмиш эрди хона.

Ки, ондин чиқмоқи йўқ эрди бир дам,
Бу сўздин айлар эрди дардйни кам.

Бале, чун дилбариға бўлса бир жон,
Они ондин чиқармоқлиғ на имкон.

Кесар жон жисмидин пайванд бир дам,
Вале онинг била жовиду маҳкам.

На хуш дебдур ҳамул маҳжури дилтанг-
Ки, бордур мушку гулдин бўй ила ранг.

Вале эрмастурур имкони ошиқ-
Ки, қилғай тарки жонон жони ошиқ.

**ЗУЛАЙХОНИНГ ЮСУФ МУШОХИДАСИДА КУЙМАКИ
САБАВИН ДОЯНИНГ СУРГОНИ**

Зулайхонинг чу ғамгин доя кўрди,
Куб жони анго ҳолини сўрди-

Ки: «Эй кўзум жамолинг бирла равшан,
Замирим акси рўйинг бирла гулшан.

Бўлубдур ҳаддин афзунроқ малолинг,
Била олмон нединдур бўйла ҳолинг.

! Ҳудом оллингдадур ороми жонинг,
Нединдир хаста жисми нотавонинг?

Ҳамул кунлардаким маҳжур эрдинг,
Агар куйсанг неча, маъзур эрдинг.

Эрурсан ёр васли ичра ҳоло,
Нега дилсўздурсен шамъеосо.

Қаю ошиқга очти юз бу давлат-
Ки, маъшуқи қилур оллида хизмат.

Муининг толии фархунданг ўлмиш-
Ки, сultonинг қалунгда банданг ўлмиш.

Кирибдур тахти фармонингга чун шоҳ,
Санго мундин зиёд ўлмиш на дилҳоҳ.

Они кўр, хурраму дилшод бўлғил,
Жаҳон андуҳидин озод бўлғил.

Тамошо айлабон рухсорин ол ком,
Яна тутғил кўруб рафтөрии өром.

Бөқиб лаълига ҳар дам тоза жон тоб,
Зилолин нўш этиб руҳи равон тоб».

Зулайхе чун эшикти доя сўзин,
Лаболаб қилди бошдин икки кўзин.

Равон айлаб сиришкни ўйлаким сайл,
Қилурга розин издор айлабон майл.

Деди: «Эй меҳрибонимким, ҳамоно,
Эмасдурсен менинг сирримга доно.

Магарким билмагунг ҳоли дилимни,
Ҳамул жони жаҳондин ҳосилимни.

Агарчандеки хизматда турубдур,
Вале юз бефаволиқға урубдур.

Жудо әрмас қошимдин ҳеч гоҳе,
Вале қилмас юзум сори нигоҳе.

Нетонг, ул ташналаб гар йиғласа кон-
Ки, сув ичра сув ичмай бергуси жон.

Назар қилмай менингдек маҳлиқоға,
Тикар икки кўзини пушти пога.

Кўрар яхши юзимдин пушти пони.
Бу ишлар бирла кўздин солмай они —

Чу ман очсан анго чашми жаҳонбин,
Солур ул манглайига сурати чин.

Ҳамул чин манъи мандин нораводур-
Ки, ондин ҳар на келса бехатодур.

Қошидин юз гиреҳ кўнглумга тушниш,
Ишимиға ҳам гиреҳ ондин етушниш.

Манғо ондин чу мушкил кор ўлубдур,
Назар қилмоқ анго душвор ўлубдур.

Сўз айтурдин манга оғзи дурур танг,
Эрур қонимни ичмакдин анга ранг.

Лабидин оғзим ичра айланур сув,
Юзини айламас кўзимга ўтру.

Қадидур боғи умримнинг ниҳоли,
Манга майл айламакка йўқ хаёли.

Чу термоқ ондин айлаб орэу себ,
Етар бир себни термай юз осеб.

Чу чоҳи ғабғабидин истасам ком,
Манга ғам чоҳида бергуси ором.

Эрурмен енгидин рашк ичра пайваст-
Ки, топмиш соидининг васлиға даст.

Этоки йиглатур жоним кўзини-
Ки, хоки пойнга суртар юзини».

Муни доя эшитгач бўлди гирён-
Ки, бу мушкил күшоди бўлди осон.

Ки, ҳижрон ўлтурур ҳар кунда минг йўл,
Мунингдек васлдин яхшидурур ул.

Агарчи ҳажр аро саҳтлиғдур,
Вале бу васл аро бадбаҳтиғдур.

ЗУЛАИХОНИНГ ДОЯНИ ЮСУФ ЁНИГА ЙИБОРГОНИ ВА
МАҚСУДИНИ МУТОЛИБА ҚИЛГОНИ ВА ОНИНГ ИБО
КУРГУЗГОНИ

Зулайхо кўрди, чун доя ҳамиша,
Қилур мушкил ишиға чора пеша.

Деди: «Эй зоҳир айлаб раҳму эҳсон,
Бори мушкилларимни қилдинг осон.

Яна ҳолимға раҳм эт, ёрлиғ қила.
Ғамимни кўр, доғи, ғамхорлиғ қила.

Ҳамул дилбар қошиға бор мандин,
Бу сўзларни ҳам эт изҳор мандин.

Ки: «Эй саркаш ниҳоли нозпарвар,
Санга келмиш латофат барг ила бар.

Жамоли ҳусн бўстонида асло —
Қадингдек бутмамиш сарви дилоро.

Қилиб жон боғи саҳнин соғ холи,
Экилмиш онда тўбининг ниҳоли.

Етилгач ул ниҳоли дилкушошох,
Сиҳи сарвинг дедилар они густоҳ.

Арўси даҳрдин бемисли монанд,
Санингдек туғмади покиза фарзанд.

Юзунг равшан қилиб одам кўзини,
Гулинг гулшан қилиб олам юзини.

Башар ҳадди әмас ҳуснинг камоли,
Парида суратингнинг йўқ мисоли.

Хижолатдин пари бўлмай намоён,
Ўзин қилди санинг олдингда пинҳон.

Фаришта гар эрур чархи баринда,
Юзунг олдидадур юзи заминда.

Фалак бермиш санга бу навъ поя,
Етур ўз хоксоринг узра соя.

Зулайҳо гарчи зебо дилрабодур,
Камандинг ичра тушган мубталодур.

Кичикликдни сенинг ишқингга тушти,
Анго беҳад ғаму меҳнат етушти.

Сани ўз кишварида икки-уч йўл,
Кўруб тушда, басе ошуфтадур ул.

Сувосо гоҳ занжир ичра бўлди,
Елосо гоҳ шабгир ичра бўлди.

Эрур ҳоло дағи дардингда бемор,
Ниҳоятсиз бўлубдур ожизу зор.

Анго қолғон ҳаётин қиамойин гум,
Тараҳдум қил, тараҳдум қил, тараҳдум.

Лабинг ичра тўладур шарбати жон,
Анго бир қатра ондин қиалғил эҳсон.

Қадингдур бир ниҳоли меваовар,
Еса ондин на бўлгай ул ҳазин бар.

Риво бер то лабингдин ком топсун,
Дилу жони даме ором топсун,

Ижозат бер, аёқингга бош урсун,
Ўзин комига лутфингдин етурсун.

Зарар недур санингдек бир улуғ шоҳ,
Назар қиласа гадоси сори гоҳ-гоҳ.

Тилар бўлмоқ неча бўлса авиз ул,
Сенинг оллингда бир камтар каниз ул».

Чу Юсуф доядин бу сўз әшиитти,
Жавобига ўзин омода этти.

Деди дояға: «Эй донои ҳар роз,
Мани олдарға кўб бўлма Фусунсоз.

Эрурман ман Зулайхоннинг ғуломи,
Манга сарф ўлди лутфининг тамоми.

Тани вайроним этти ул иморат,
Дилу жонимга ул еткурди роҳат.

Агар минг тил аюрсам шукри сори,
Бўла олмагум онинг ҳақгуори.

Бошим фармони хаттиға урубман,
Буюрса ҳар не иш, инак, турубман.

Вале қўйсун бу фикри норавони-
Ки, мен тарк өтмаман ҳукми худони.

Бўлуб мадқум нафси бадсифатга,
Юз ургаймен тариқи маъсиятга.

Азиз ўзга мани фарзанд билмиш,
Кўруб сидқим амини хона қилмиш.

Эрурмен мурғ обу донасиға,
Нечук қилгум хиёнат хонасиға.

Худо қилмай қилиб изҳори қудрат,
Бори маҳлукға бир навъи тинат.

Бўлур покиза тинат — пок кирдор,
Эннозода бўлур билгил зинокор.

Ит одам, йўқса одам ит тугурмас-
Ки, тухми арпадин буғдой кўкармас.

Зулайхога дегил бор неча мақдур-
Ки, ул тутсун мани бу ишда маъзур-

Ки, умидим будурким эзиди пок,
Манга пок айлагай нафси ҳаваснок.

ЗУЛАЙХОНИНГ УЗИ ЮСУФ ЁНИГА БОРИБ ЗОР ВА
ТАЗАРРУЎ ҚИЛГОЦИ ВА ЮСУФНИНГ МУРОД
ТАҲСИЛИДИН УЗР АЙТГОНИ

Дегач доя Зулайхога бу сўзни,
Сочидек айлади ошуфта ўзни.

Юзига кўргузуб хуни жигар ҳам,
Қаро уннобдин бодоми тар ҳам.

Қилиб таъжил ила сарвин хиромон,
Бориб Юсуф қошиға зору гирён.

Деди: «Эй бошим ўлғон хоки пойинг,
Мудом ўлсун кўзумнинг уйи жойинг.

Чу кўз солдим юзинг меҳрига ногоҳ,
Ўзумдин бир замон эрмасман огоҳ.

Жамодингдин тирик жону танимдур,
Камандинг шавқи тавқи тарданимдур.

Агар жон әрса шавқинг бирла ғамда,
Ва гар тан әрса дардингдин аламда.

Нечук айтай кўнгул ҳоли нишонин-
Ки, кўздан оқизиб ҳар лаҳза қонин.

Бўлубман ўйла ишқинг баҳриға фарқ-
Ки, ҳоли әрмон ондин пой то фарқ.

Рагим гар ниш ила ифсад очғай,
Ғаму дардингни қон ўрниға сочгай».

Муни Юсуф эшитгач бўлди гирён,
Зулайхо деди: «Не йигларсен, эй жон?

Кўзумсен, ман нечук хандон турарман-
Ки, чашмингни санинг гирён кўрарман.

Агар сочсанг мужангдин қатраи об,
Солур ўтдек менинг жоним аро тоб.

Чу ҳуснинг мўъжизотидин эрур бу-
Ки, жонимга менинг ўт урғуси сув».

Чу Юсуф онда кўрди дарди бисёр,
Кўзидин бўлди лаълидек гуҳарбор.

Деди: «Ондии эрурман дилшикаста,
Киши ишқи манг әрмас хужаста.

Чу амма қўйди ишқим йўлиға гом,
Мани ўғрилик ила қилди бадном.

Отом меҳрин чу кўб қилди намоён,
Манга кин зоҳир этти барча ихвон.

Отамдин қилдилар маҳруму маҳкур,
Диёри Миср аро маҳзуну мақхур.

Дамо-дам хаста кўнглум бўлғуси қон-
Ки, ишқингдин на оғат кўргуси жон.

Бале, кўп хўблар шоҳиди гайрат-
Ки йўқ маъшуқлиқ мулкида ширкат.

**Тиламас гар худ анжому, гар оғоз,
Бу мансабда ўзига ҳеч анбоз.**

**Чу сарве чекса раънолиг била бош,
Оёқ остида паст айлар они фош.**

**Чу зеболиг била юз очса ҳар моҳ,
Еқар гайрат ўтиға ўйлаким коҳ.**

**Қуёш чиқса очиб гар кўкка рухсор,
Они мағриб сори айлар нигунсөр».**

**Зулайхо деди: «Эй чашму чарогим,
Неким гайрингдур, ондиндур фарогим.**

**Демонким, ман санинг борман азизинг,
Эруман бир ҳазин камтар канизинг.**

**Канизи камтаринингдин на келгай,
Санинг шавқинг дурур ҳар неки билгай.**

**Менинг сен дўстим ондоқки жон сан,
Недур қилмоқ мани душман гумон сан?**

**Киши кўрмас раво озори жонин,
Малул этмас даме руҳи равонин.**

**Қилиб кўнглумни меҳринг тифи пора,
Санго кин мунчадур айлай нечора.**

**Карам айлаб лабингдин ком бергил,
Замоне ром ўлуб ором бергил.**

**Манга бўл ҳар қадамлиғ йўлга ҳамроҳ,
Менинг сидқи дилимдин бўлғил огоҳ».**

**Жавобин берди Юсуф: «К-эй худованд,
Берурман қуллуқингнинг бандига банд.**

**Манга йўқ бандалиқдин ўзга варзиш,
Буюргил бандага лойиқ эса иш.**

**Мани -- хўжа, ўзингни -- банда қилма,
Бу иш бирлан мани шарманда қилма.**

**Манго не ҳад санго бўлмоқға дамсоз,
Азизи Миср ила бир ҳонға анбоз.**

**Аннингдек қулни шаҳ ўлтурса хушроқ-
Ки, еткургай намакдонига бармоқ.**

**Буюрсанг яхшироқ ул навъ бир иш-
Ки, жон борича қилсам неча кўшиш.**

**Замоне хизматингдин чекмайин бош,
Килай жаҳд ила хизмат расмини фош.**

**Бу ишдин бандалар озод ўлурлар,
Иноят ёрлигдин шод ўлурлар.**

**Бўлурлар яхши хизмат айлабон шод,
Вале саркашлик этган бўлмас озод».**

**Зулайхо деди: «К-эй фархунда гавҳар,
Эрурман бандадан оллингда камтар.**

**Манга ҳар мушкул иш гар бўлса пайдо,
Онинг учун неча банда муҳайё.**

**Ул иш яхши эмаским безарурат,
Санго қилмоқ алар турғанда хизмат.**

**Оёқнинг хизмати йўл юрмак-ўқдур,
Вале қилмоқ ул ишни кўзга йўқдур.**

**Оёқ ўрнига кўзни йўлға начор,
Агар қўйсанг топар олина озор».**

**Чу Юсуф бўйла сўз ондин эшитти,
Жавобин бу сифат омода этти-**

**Ки: «Гар эрсанг менинг ишқимда содик,
Менинг мақсадима иш қил мувофиқ.**

**Чу мақсадим менинг хизмат эрур бас,
Хилофи дўстлигнинг расми әрмас.**

**Бирорким мубталои дўст бўлғай.
Ризоси ҳам ризой дўст бўлғай,**

**Ризосин ташлагон истаб ризосин,
Ризоси бирла ўпгай хоки посин».**

**Деди ул важҳдин Юсуф бу сўэни-
Ки, сұдбат бандидин қутқарғай ўзни.**

**Кўруб сұдбатда бими фитнау шўр,
Бориб хизматга қилгай ўзни маҳжур.**

**Хуш ул момуқки уйдин қочғай ул тез,
Чу йўқтур тоқати айларга истез.**

**ЗУЛЛИХОНИНГ ЮСУФНИ БОҒ САИРИГА ИИБОРГОНИ ВА
ОНИНГ АСВОВИН ОМОДА ҚИЛГОНИ**

**Сафоафзои бўйстони ҳикоят,
Очар бу навъ аз ёре ривоят.**

**Ки, чун Юсуф қилиб лаълин шакарбор,
Зулайхога бу сўзни қилди тақрор.**

**Зулайхога бор эрди бир ажиб боғ-
Ки, ондин эрди жаннат кўксисада дор.**

**Чекилган өрди атрофида девор,
Онингдекким гул атрофида паргор.**

**Шажарлар қўл киби ҳар ён очиб шоҳ,
Чекиб оғушига бир-бирни густоҳ.**

**Чинор илгин бўлуб қучмоқға мойил,
Қилибдур сарв бўйнига ҳамойил.**

**Гул айлаб гунчадин рангин имори,
Бошида норванлар чатрдори.**

**Чаман норанижбунга саҳни майдон,
Бўлуб норанж шоҳи гўю чавгон.**

**Ҳамул майдон аро беваҳму оғат,
Үрубдур барчадин гўйи латоғат.**

**Чекиб раъно қадини нахли хурмо,
Бўлуб ҳар шоҳи онинг чархфарсо.**

Бўлуб ҳалвоситон ҳар хўша ондин,
Олиб ҳам ҳаста жонлар тўша ондин.

Нечукким доялар пистони анжир,
Бераб тифли чаманга ширадин шир.

Вале ҳуснида нури меҳр рахшон,
Бўлуб ёшил мушаббақдин фурӯзон.

Кўшулуб бир-бирига меҳру соя,
Бераб ерга زارу мушк ила моя.

Дамо-дам тебратурдин нур ила гул,
Дафи гулга бўлуб заррин жаложил.

Жаложилдин анодил нағмапардоз,
Солиб фирузагун коҳ узра овоз.

Фазоси боғни поқ этгани хўб,
Чекибдур соя ҳар шоҳи жорўб.

Бўлуо туфроғи яксар лавҳи таълим,
Хатидур сабза, жўлар жадвали сийм.

Боқиб ул лавҳ узра хурдадонлар,
Бўлуб ҳақ қудратидин рамзхонлар.

Гули сурхи саро-сар нозпарвар,
Қилиб кўрган кишини зору музтар.

Сабо жаъди бинафшага бераб тоб,
Қилиб сунбул сочи тобини ноёб.

Бўлубрайҳон суман бирла ҳамогуш,
Ер ўлмиш сабзалардин парниёнпўш.

Ҳамул боғ ичра мармардин саро-сар,
Тузалган икки ҳавз андоқки кавсар:

Бириси ғарбию, бириси шарқи,
Баайни икки кўз, йўқ ҳеч фарқи.

Не онда тешадин заҳми тароше,
Не онда аррадин зарби хароше.

Не онда банд пайдо, на пайванд,
Бўлиб банд онда юз фикри хирадманд.

Назар қилгон киши айлаб тафаккур,
Они пайвандсиз айлар тасаввур.

Бириси шир ила бўлғон лабо-лаб,
Тўла бири шакардин рўз ила шаб.

Эулайҳо ҳар қачон гар бўлса дилтанг,
Қилур әрди ҳамул жонибга оҳанг.

Гар истар әрса ул моҳи фалакмаҳд,
Ичар әрди олордин шир ила шаҳд.

Ики ҳавз ўртасида қурди бир тахт,
Мақом айларга Юсуф ўйлаким баҳт.

Чу суҳбат майлидин кўнглин кўторди,
Ҳамул боғ ичра хизматга йиборди.

Бориб боғ ичра тузди достоне-
Ки, хуш боею фаррух боғбоне.

Гар ўлса жаннатосо боғу-бўстон,
Муносиб боғбони ҳуру ризвон...

Неча зебо канизи ҳурпайкар,
Ҳама дўшизау покиза гавҳар.

Нечукким сарв қойим қилди онда,
Кеча-кундуз мулозим қилди онда.

Деди Юсуфга: «Эй ман поймолинг,
Бу бутларни сенинг қилдим ҳалолинг.

Ҳаром ўлсам гар оллингда санго мен,
Ғамингдин талхкому бенавомен.

Назар бу ҳўблар ҳуснига солғил,
Булардин хоҳишингча комин олғил.

Ки бу айём айёми жувонлиғ,
Эрур вақти нишоту комонлиғ».

**Канизакларга доги деди бисёр,
Ки: «Эй маҳпоралар зинҳор, зинҳор.**

**Ки, Юсуф оллида хизмат қилинглар,
Жафосини онинг роҳат билинглар.**

**Талаб қилса, қачон сиздин агар жон,
Беринглар жонингизни шоду ҳандон.**

**Неким ҳукм этса ондин шод ўлунглар,
Тамоми ҳукмиға мунқод ўлунглар.**

**Гар ўлса қайсингиздин баҳрабардор,
Мани ул айласун аввал хабардор».**

**Бўлуб ғоятдин афзун ношикеб ул,
Бу янглиғ айлади фикри фиреб ул-**

**Ки, тушса ҳар бири онинг писанди,
Ҳамул бўлғон чоғида уйқу банди.**

**Ўзи ётиб онинг ўрнида пинҳон,
Раво қилғай муроду мақсуди жон.**

**Ниҳоли саркашидин мева тергой,
Ўғурлиқ расмин айлаб шева тергой.**

**Чу Юсуфга бериб тахт узра ором,
Фидо жон нақдин этти улчаким ком.**

**Канизаклар қошида қилди қоим-
Ки, хизмат айлагайлар анга доим.**

**Қўюб ёр оллида жону дилини,
Бориб қилди мақом ўз манзилини.**

**Хуш ул ошиқ топиб фармони маъшуқ,
Анга хушроқдурур ҳижрони маъшуқ.**

**Тутуб маъшуқ амрини зарури,
Қилиб ҳижрон балосига сабури.**

**Чу эрмас васди дилбар рои дилбар,
Онингдек васлдиндур ҳажр беҳтар.**

**КЕЧА БУЛУБ КАНИЗЛАР УЗ ЖАМОЛЛАРИНИ ЙОСУФДА
АРЗА ҚИЛГОНЛАРИ, ТОКИМ ЙОСУФ АЛАРНИНГ
ҲАСИСИГА МОЙИЛ БУЛСА, РАФВАТ ҚИЛГОЙ**

Кеча ким бўлди олам зулматомез,
Бўлуб гардун арўси ишваангез.

Сурайёдин қулоқга ости инжу,
Қамардин ҳам қўлига олди кўзгу.

Канизаклар қилиб юз жилвау ноз,
Бўлуб минг дийла бирла ишвапардов.

Ҳама саф чекти Юсуф хизматида,
Ҳадам ул навъки шаҳ ҳазратида.

Бирисининг лаби бўлди шакаррез-
Ки, коминг айла мандин шаккаромез.

Эрур бошдан-аёқим тунги шаккар,
Етур шаккарга лаъли руҳпарвар.

Бирининг ғамзаси қилди ишорат-
Ки, вай васфингда қосирдуру иборат.

Мақоминг айлагум чашми жаҳонбин,
Келиб онда ўтурғил мардумойин.

Бири кўргузди сарви парниёнпўш-
Ки, бу сарв ила бу тун бўл ҳамоғўш.

Сурури ишрат узра шод ётғил,
Қучуб бу сарвни озод ётғил...

Бири зулфиға солиб ҳалқаи банд-
Ки, менман бесарупо ҳалқа монанд.

Юзумга васл базми эшигин оч,
Паришон қўйма ҳолим ўйлаким соч.

Бири тортиб қўлидин остинин,
Чиқарди соиди лутрофаринин,

Ки, чашми бад санго бўлмасга мояил,
Қўлумни айла бўйнингга ҳамоийл.

Бириси белига боғлаб камар ҳам,
Назокат бирла бўлди жилвагар ҳам.

Белимга, яъни илкингни камар қил,
Таним жон роҳатидин баҳравар қил.

Бу янглиғ ҳар бири кўргуздӣ рағбат-
Ки, Юсуф бирла тузгай базми ишрат.

Ва лекин Юсуф эрди ҳусн боди,
Бор эрди ул гияҳлардин фароди.

Алар эрди саро-сар макру достон ,
Эмас эрди ичию тоши яксон.

Аларга йўқ әди Юсуфда рағбат,
Магар ул хайлға қилғай ҳидоят...

Чу Юсуф ул тун ичра то саҳаргоҳ,
Дебон ваъз әтти ғофилларни огоҳ.

Ҳама айлаб онинг мадҳу саносин,
Йтоат бирла қилдилар дуосин.

Шаҳодат борчасиға қилди талқин,
Бари ул шаҳддин лаб қилди ширин.

Хушо, шаҳдеки, ҳар ким урса бармоқ,
Бўлур ондин йироқроқ шўри оғоқ.

Ким ўлса баҳти шуму толеи шўр,
Шаҳодат бармоқида бўлғуси кўр.

Қўлидин ул киши қутқорди ўзин-
Ки, ул бармоқдин онинг ўйди кўзин.

Зулайҳо субҳ ҳангомида ёлғуз,
Уруб Юсуф сариға шодмон юз....

Деди Юсуфга: «Эй хуршидсиймо,
Дилошӯбу, дилорому, дилоро.

Юзунгнинг ранги бу кун тоза бўлмиш,
Жамолу ҳусни беандоза бўлмиш.

На қилдинг кечада бўлдуңг бўйла рангин,
Бўлубсен хўбуқда ўзга ойин?

На ичдинг кечада кўб зебо бўлубсен,
Бори хўблар аро якто бўлубсен?

Ҳамоно нозанинлар суҳбатидин,
Парилар базми айшу ишратидин

Бўлубдур ўзгача ҳусну жамолинг,
Жамол авжи уза етмиш камолинг.

Бале, олғуси мева мевадин ранг,
Олур ҳам яхши чеҳра чеҳрадин ранг».

Бу янглир нукталардин урди кўб дам,
Вале бўлмоди Юсуф ҳеч хуррам.

Даҳонин очмади айтурға бир сўз,
Ҳаёдин ер сори тикти ики кўз.

Қилиб ҳаддин фузун шармандалик фош,
Ошоқдин юқорига олмади бош.

Зулайхонинг дояға тазарруъ кўргузув ҳийла
Илтимос қўйлони тоинки, Юсуф мувосалатига
Сабаб бўлғай

Дилу жонига ҳасрат ўти тушти,
Яна навмидлик дого етушти.

Бўлуб нокомлиғдин жони зори,
Юз урди кулбай аҳзони сори.

ЗУЛАЙХОНИНГ ДОЯҒА ТАЗАРРУЪ КЎРГУЗУВ ҲИЙЛА
ИЛТИМОС ҚЎЙЛОНИ ТОИНКИ, ЮСУФ МУВОСАЛАТИГА
САБАБ БЎЛҒАЙ

Зулайхоким эди шайдои Юсуф,
Анго чун бўлмади парвои Юсуф.

Бир оқшом кўб бўлуб бесабру тоқат,
Чоқирди доянӣ кўб айлаб иззат.

Деди: «Эй тан аро тоби тавоним,
Сурури синау ороми жоним,

Агар тандур: еди сандин хўришлар,
В-агар жон, топти сандин парваришлар,

Анодин кўрмадим меҳрингни ҳаргиз,
Эрурмен шафқатинг шукрида ожиз.

На бўлғой меҳрибонлиқға юз урсанг,
Мани бир лаҳза комимға етурсанг.

Бўлай ҳажр илгода ранжур токай,
Висоли ёрдин маҳжур токай?

Чу ёрим бу сифат бегона бўлгай,
На ҳосил гар манга ҳамхона бўлгай.

Агар ошиқдин этса ёр нафрат,
На ҳаз топғай туну кун қиласа сұхбат,

Чу пайванд ўлмас әрса жону дилда,
На суд этгай мулоқот обу гилда?»

Деди доя ангаким: «Эй паризод,
Даме ҳуру парини айлама ёд.

Санг бермиш жамол ондоқ худованд-
Ки, кўрса бўлгуси Мажнун хирадманд.

Кўруб наққоши Чин бу суратингни,
Чекар бутхонада гар суратингни.

Ҳама бутлар топиб жон зинда бўлгай,
Кўруб ҳусну жамолинг банда бўлгай.

Юзунг боғ ичра қиласанг ошикора,
Бўлур ошиқ санго ҳам сангиги хора.

Хиром әтсанг агар боғ ичра ҳар ён,
Қуруғ шоҳ айлагай жунбии намоён.

Агар кўрса сани саҳрова оду,
Йўлунгга кирпигин айлар супурғу.

Такаллум қиласа лаълинг гоҳ-гоҳи,
Бўлур садқанг эшитса мурғу моҳи.

Бу ҳусн ила надин дармондадурсан,
Туну кун гўйё зиндандадурсан?

Қилиб ғамзанг била қошинг ўқу ё,
Нигорингни шикор эт қўйма асло.

Берид әулғинта тоб они каманд эт,
Оёқини онинг васл ичра банд эт.

Юзунгни кўртгузиб қил ишва оғоз,
Они оллингда қил зөру сарандоз.

Берид ҳар дам қадинг нахлига рафттор,
Хиромингга они қилғил гирифтор.

Лабингни хандадин шаккарфишон қил,
Бу шаккардин они шириндаҳон қил.

Занаҳдон гўйини айлаб намоён,
Қадин ҳам қил онинг ондоқки чавгон.

Қўюб гулдек юзунгга мушкин хол,
Онинг жонига қўйғил доғ филҳол».

Зулайҳо деди: «Эй жонимга қувват,
Даме Юсуфга йўқ ман сори рағбат.

Юзум сори кўзини очмас асло,
Неча оллида бўлсан ишваоро.

Ой ўлсан ҳам манга боқмас йироқдин,
Кун ўлсан ҳам кўзин олмас оёқдин.

Гар ўлсан мардумакдек нур кўзга,
Мани илмас даме ул ҳур кўзга.

Агар қиласа манга гоҳи нигоҳе,
Ямон ҳолимни сўрса гоҳ-гоҳе.

Тараҳҳум кўнгли пайдо қилмас асло,
Манинг ҳолимга парво қилмас асло.

Эмас ёлғиз ғамим зеболиқидин,
Етиб жонимға бепарвотиқидин.

Манга ул дилрабо гар қылса парво,
Қачон бўлғай эдим ман мунча расво.

Яна берди жавобин бўйла доя-
Ки: «Эй ҳуснингдин олғай ҳур моя.

Менинг кўнглумга тушмиш ўйла бир иш-
Ки, ондин мушкилинг топғай кушойиш.

Вале ул вақт ўлур ул иш мұяссар-
Ки, юз хирвор берсанг сийм ила зар.

Эрамдек, қилдиурман бир иморат,
Ичига чекдуурман шаклу сурат.

Саросар чеккай устоди ҳунаркўш,
Сенинг шаклингни Юсуфга ҳамоғўш.

Чу Юсуф бир замон анда ўтурса,
Қучогида сани ҳар ерда кўрса.

Кириб кўнгли аро меҳри жамолинг
Бўлуб жони талабгори висолинг.

Чу ҳар ён меҳрибонлиғ қылса жунбиш,
Битар албатта осонлиғ била иш».

Чу доядин әшиитти бу ҳикоят,
Анго топшурди ганжи бениҳоят.

Агар харж этса нисфин, йўқса борин,
Қўлиға берди онинг ихтиёрин.

ДОЯНИНГ ҚАСР ИМОРАТ ҚИЛҒОНИ ВА ОНДА ЮСУФ ВА
ЗУЛАЙХОНИНГ ЖАМОЛЛАРИН ТАСВИРИН
КУРГУЗГОПИНИНГ БАРЕНІ

Бу девонни бино қилгуси меъмор,
Ҳунар бу янглиғ этти сўзда изҳор.

Ки, чун доя қилиб кўб жаҳд зөхир,
Ажаб устоди моҳир қилди ҳозир.

Мұхандислик била корозмо ул,
Расад қонуни ичра раҳнамо ул.

«Мижасти» әрди ташкилидин осон,
Қилиб ташкили Иқлидусни ҳайрон.

Қўли паргордин гар бўлса холи,
Қилиб паргор ики бармоқни ҳоли.

Агар табъига хат ёзмоқ эса хост,
Анго бемистар ул иш бўлғуси рост.

Зуҳал айвонига айлаб муқарнас,
Анго адно ҳавоза тоқи атлас.

Қўли гар теша сори қилса оҳанг,
Бўлур әрди қўлида мумдек санг.

Агар тарроҳлиқни қилса оғоз,
Қилиб бир дамда юз минг тарҳлар соз.

Неким бор әрса олам боғи ичра,
Қўрар әрди борин тирноги ичра.

Жаҳон нақшиға гар чекса қаламни,
Қилур әрди ўзи янглиғ рақамни.

Гар әтса килки ҳар сурат намоён,
Берур әрди анго ҳам рашҳидин жон.

Агар бир тошға чекса қушни сурат,
Қилур әрди учарға тош суръат.

Буюрди доя то ул чобук устод,
Зарандуда сарое қилди бунёд.

Суфасининг сафойи субҳи иқбол
Ҳар уйининг фазоси ганжи омол.

Фазосида қилилғон фарши зевар,
Саросар анбусу ожу мармар,

Эди ич-ичра етти уй, муҳайё,
Бўлуб ҳар бири зийнат ичра якто.

Аларнинг ҳар бирида әрди бир ранг,
Томошасида ҳайрон аҳли фарҳанг.

Етинчи уй етинчи чарх монанд,
Тамоми рангу нақш онда әди банд.

Сутуни фарқи онинг барча зардин,
Чекилган шакли түрлук жонвардин.

Сутунлар остида бўлған мусаввар,
Ғизоли нофи тўлғон мушки азфар.

Тўла саҳни онинг товуси заррин,
Пару боли саросар хуб рангни.

Шажарлар бош чекиб ҳар сори онда-
Ки, мислин кўрмайин ҳеч ким жаҳонда.

Кумушдин барчасига нозанин соқ,
Бўлуб зар-шохау фируза — авроқ.

Бўлуб ҳар шохаси устида тайёр,
Зумуррад бол қуш ҳам лаъли минқор.

Ажаб зебо шажарлар сабзу хуррам,
Дами боди ҳазондин кўрмаган ҳам.

Ҳалойиқга бўлуб барча қуши ром,
Кеча-кундуз тутуб бир ерда ором.

Ҳамул уйда мусаввар қиласи ҳар жо,
Мисоли Юсуфу нақши Зулайҳо.

Утурғой ўйлаким маъшуқу ошиқ,
Дилу жон бирла бир-бирга муноник.

Қўлинни ул мунинг бўйнига солиб,
Бу онинг лабларидин бўса олиб.

Анга келса тамошо аҳли ҳоршу,
Даҳонидин оқар ҳасрат била сув.

Эди сақфи онинг гўё снекре-
Ки, ҳар жойида тобон мөху меҳре.

На моҳу меҳрким, мавжи сафодин.
Чиқармишлар бошини бир яқодин.

Назарга кўргузуб ҳар сори девор,
Баҳор айёми янглиғ тоза гулзор.

Чиқиб бир ерда бир гулдин ики шоҳ.
Иков ҳам чирмасиб бир-бирга густок.

Ики гул фаршида ҳар ён очилғон,
Вале пайванд бир-бирга қилилғон.

Йўқ эрди онда алқисса саропой,
Мусаввар бўлмоғон ер ул ики ой.

Киши онда кўзин гар очса ҳар ён,
Алар шакли бўлуб аввал намоён.

Ул уй бўлди чу бу янглиғ муҳайё,
Бўлуб Юсуфга кўб шавқи Зулайхо.

Агар кирса ул уйға неча навбат,
Анго ортар әди шавқи муҳаббат.

Бале, чун кўрса ошиқ нақши жонон,
Анго бўлгай хати шавқи намоён.

Ўқуб ул хатни ўти тоза бўлгай,
Асири доги беандоза бўлгай.

ЗУЛАИХОНИГ УЛ ҚАСРҒА ЙОСУФНИ ЧАҚИРГОНИ ВА
ВИСОЛИНИ АНДА МУТОЛИБА ҚИЛГОНИ

Тамом этти чу уй таъмирин устод.
Зулайхо ондин ўлди хурраму шод.

Тўшаб ул уй аро қолини дебо,
Қуруб даврида заррин тахти зебо.

Гуҳар қандилларини ости ҳар ён,
Қилиб атри учун ҳам жамърайҳон.

На даркор ўлса ҳозир қилди онда.
Эрам файзини зоҳир қилди онда.

Эулайхога алар әрди керакмас,
Ҳамул уй ичра илло Юсуфу бас.

Бале, жаннат аро йўқ әрса жонон,
Бўлур ошиқ кўзига тира зиндан.

Чақирмоқ истади Юсуфни онда,
Берib ер маснад узра, балки жонда.

Ўзин хилватда васлиға етургай,
Фазои мақсадига раҳш сургай.

Лаби жонпарваридин комин олғай,
Сари зулфин тутуб оромин олғай.

Ва лекин қилғали Юсуфни мойил,
Бурун ўз зийнатини қилди комил.

Осиб бошдин-оёқға дурру гавҳар,
Жамолига етурди зебу зевар.

Агар гул гулшан ичра хўброқдур,
Вале шабнам била марғуброқдур.

Гули наззорга бирла тоза қилди,
Латофатни баланд овоза қилди.

Қошиға вўсма бирла берди зийнат,
Ҳилоли ийдга еткурди хижлат.

Солиб чинларни зулфи анбаринға,
Тугунлар солди ҳар ён мушки Чинға.

Очиб сунбул қиби сочин қафодин,
Паришон этти зулматни сафодин.

Чекиб шаҳло кўзиға сурман ноз,
Дилу жои горагини қилди оғоз.

Кўюб юзига анбардин неча хол-
Ки, дегай дилбариға сурати ҳол.

Ки, рухсоринг юзумга ўт солибдур,
Сипанди жону дил анда қолибдур.

Юзига нилдин хат тортебон шод,
Қилиб Мисри жамолин ондин обод.

Демагил хатти нили чекти ул моҳ
Ки, миледур бўлурға қўр бадҳоҳ.

Ва ё машшотага раъша ётушти,
Қўлидин сурма мили онда тушти.

Бериб икки қўлида панжани ранг-
Ки, қилғай ҳар кўнгул чекмакка оҳанг.

Кафика қилди неча нақш изҳор-
Ки, киргузгай қўлиға хотири ёр.

Бериб мушкин ҳилоли қошға оро,
Ниқоб остида этти ошкоро.

Ки, то давлат спекридин ҳилоли,
Нишон бергай анга ийди висоли.

Узори узра осиб гўшвора,
Қирон әтдурди ул моҳу ситора.

Қадига ўйлаким ғунча саросар,
Кийиб қат-қат либосин тозау тар.

Мураттаб қилди танга пираҳанни,
Қилиб гул маскани жайби суманни,

Тутуб гулнинг либоси ёсамиnda,
Суман — жайбидau гул — остиnda.

Киши кўрмас эди гар келса қаршу,
Бажуз гул устига тушгай сузук сув.

Ажаб сув онда тушмиш субҳ ила шом,
Ики болиқ ики соиддин ором.

Ул иккига бериб дастина равнақ,
Ики болиқ эрур зардин мутаввақ.

Ики рухсори соиддинг гувоҳи-
Ки, тутғай ҳусни маҳдин то ба моҳи.

Тани чун пираҳан кийди саропо,
Анго дебои чиндин берди оро.

Қўюб ҳам боши узра хисрав ойин,
Фурӯзон тожи гавҳардори заррин.

Қилиб яксар мурассаъ жайбу домон,
Бўлур әрди ул уй ичра хиромон.

Олиб илгига жавҳардор кўзгу,
Тутар әрди ани юзига ўтру.

Чу юзи аксини кўрди муқобил,
Ўзи нақди иёрин топти комил.

Кўруб ўз нақдини чун соф бисёр,
Онинг учун талаб қилди харидор.

Киши Юсуф қошиға қилди ирсол-
Ки, келсун бу маконга қилмай эҳмол.

Етушти ногаҳон андоқки моҳе,
Аторуд ҳашмату хуршиджаҳе.

Камоли ҳусн бирла ғайрати ҳур,
Жабину талъати нуран ало нур.

Онинг ҳар ламъасига меҳри рахшон,
Бўла олмай хижилдур, доги ҳайрон.

Анго чунким Эулайхо кўзи тушти,
Дилу жонига шавқ ўти етушти.

Тутиб илгин деди: «Эй поксират,
Чароги дийдан аҳли басират..

Худо ҳаққи, на яхши бандадурсан,
Ато лутфиға арзандадурсан.

Сенинг яхшилиқингға фахр әтарман,
Кўруб хулқингни комимға әтарман.

Кел ушбу кун бўлай то ҳақшуносинг,
Замоне айлайнин шукри сипосинг.

Анингдек лутф ётиб айлай сани шод.
Ки, то ҳашр айласунлар ҳалқ ани ёд».

Бу афсунларда айлаб саъий акмал,
Бурунги уй аро киргуди аввал.

Уй ичра киргач ул яктон олам,
Эшикка урди қуфлу қилди маҳкам.

Чу боғланди әшик, очти лабини,
Аён айларга кўнгли матлабини.

Бурун дедики: «Эй мақсуди жоним,
Тани зорим аро руҳи равоним,

Хаёлингни тушимда айлаб ўтру,
Қочирдинг ёшлигимдин кўздин уйқу.

Мани шавқинг аро девона қилдинг,
Ғаму меҳнат била ҳамхона қилдинг.

Топа олмай сани девона бўлдум,
Бу кишварга тушуб овора бўлдум.

Чекибман беҳисоб оворалиқлар,
Иложин топмайин бечоралиқлар.,

Бу кунким кўрмишам гулдек юзунгни.
Эшитмак истарам дурдек сўзунгни.

Мани шод айладинг гулдек очиб юз,
Етур мақсудима деб әмди бир сўз».

Жавобин берди Юсуф сарфиканда-
Ки: «Эй мандек санго юз шоҳ банда,

Мани ғам бандидин озод қиагиля,
Дили андуҳгиним шод қиагиля.

Санинг бирла бу уй ичра ўтурмоқ,
Манга бордур ўзимга тиғ урмоқ.

Эрурсан шуълау, ман — пунбаи хушк,
Эрурсан сарсару, ман — нофай мушк.

Нечук пунба бўлур ўтга муқобил,
Нечук нофа бўлур сарсарға мойи?»

Ҳамул сўзга қулоқ солмай Зулайхо,
Яна бир уй аро киргузди танҳо.

Эшикини онинг ҳам илди маҳкам,
Паришон әтти Юсуф кўнглини ғам.

Зулайхо ҳам яна бўлди фусунсов,
Аён әтти бу сўз бирла ниҳон роз-

Ки: «Эй мақсади жон, нохуш недин сен?
Бошим хоки раҳинг саркаш недин сен?

Сани истаб ўзум меҳнатга солдим,
Берид барча ҳазойин сотғун олдим.

Бу ният бирлаким, ёнимда бўлсанг,
Буюрсам ҳарна — фармонимда бўлсанг.

Недин тоат йўлиға кирмагунг туэ,
Хилоғим сори доим ургосен юз».

Деди Юсуф: «Гунаҳға бўлса фармон,
Анго қилмоқ итоат келди исён.

Ҳар ишким наҳъйи қилмишдур худованд,
Ани гар банда қилса, бўлгуси банд.

Қўлумни урмоғум ул ишга асло,
Ўлум келса доги борман муҳайё.

Ул уй ичра қилиб бу сўзни кўтоҳ,
Яна бир уйни қилдилар ватангоҳ.

Анго доги Зулайхо қулғ урди.
Тилин кўб қиссалар сори әвурди.

Бу дастур ила айтиб кўб фасона,
Они элтар әди хона-бахона.

Деди ҳар навъ қисса ҳар бирида,
Суруб бир ўзга нукта ҳар бирида.

Бўлуб олтинчи уйгà ҳам хироми,
Ҳам онда бўлмади маҳсул коми.

Еттинчи уй ичидаги айлаб ором,
Умид этти топорни ёрдин ком.

Бале, йўқтур бу йўлнинг ноумеди-
Ки, бордур ҳар сияҳнинг бир сафеди.

Умидинг боғланур гар юз эшикдин,
Онинг сарриштасин солма илиқдин.

Яна ўзга эшик қоқғилки ногоҳ,
Очилғай юзунга мақсад сари роҳ.

ЗУЛАЙХО ЮСУФИИ ЕТТИНЧИ САРОЙГА КИРГУЗГОНИ ВА
МАҚСУДГА ЕТУШМАКДА САЪИИ ВОЛИФ ҚИЛГОНИ ВА
ЮСУФ ҚОЧИВ ЗУЛАЙХО ҲАСРАТДА ҚОЛГОНИ

Бу уй аҳволидин бўлғон сухансоз,
Чиқорур пардадин бу навъ овоз.

Ки, чун Юсуф еттинчи уйга кирди,
Зулайхо тортиб афғонлар дер эрди-

Ки: «Эй Юсуф, юзумга қўй қадамни,
Мунаввар айла бу равшан ҳарамни».

Чу Юсуфга ул уй бўлди нишиман,
Анго урди Зулайхо қуфли оҳан.

Ичи ағёрдин маҳфузу холи,
Йироқ оғотдин эрди ҳаволи.

Эшики боғланиб оқу қарога,
Ҳама бегонаға, ҳам ошноға.

Бўлуб онда иков, ўзга киши йўқ,
Асас ё шаҳнанинг онда иши йўқ.

Чекиб маъшуқ юзига пардаи ноз,
Бўлуб ошиқ суруди шавқпардоз.

Ҳавас якрони ҳар ён гармжавлон,
Тамаъ жони ҳавас ўтиға сўзи.

Зулайхо ёр шавқи жомидин маст,
Бўлуб дилдори бирла даст бар даст.

Чучук сўзлар анго айтиб равони,
Музайян таҳт узга миндурди они.

Ҳамул таҳт узра ҳам етиурди ўзни,
Тўкуб ашини анго деди бу сўзни

Ки: «Эй гулруҳ, наазар қиласигил юзумга,
Тараҳҳум бирла боқ гирён кўзумга.

Мани кўреа агар хуршид ногоҳ,
Юзумдин қасб этар нур ўйлаким моҳ.

Мани токай қўярсан меҳнат ичра,
Етурмай базми айшу роҳат ичра?!»

Қилур эрди бу янглиғ дардин изҳор,
Қуюб шавқ ўтига бисёр-бисёр.

Вале Юсуф онинг боқмай юзига,
Этиб бошин боқар эрди изига.

Боқиб фарш устига кўрди саросар,
Ўзи бирла Зулайхони мусаввар.

Эрур бир-бириси бирла ҳамогўш,
Бўлуб сийна-басийна, дўш-бардўш.

Юзин ондин яна бир ён эзвурди,
Ҳамул сувратни онда доғи кўрди.

Дару деворға кўз солди яксар,
Кўрунди кўзига ул икки пайкар.

Қароди юқори тортиб хижолат,
Кўрунди сақф аро ул икки сурат.

Зулайхо жонибига бўлди мойил,
Юзига кўзини айлаб муқобил.

Зулайхо бўлди ондин тоза уммийд-
Ки, солғай тоб анго тобандада хуршид.

Қилиб оллида онинг зорлиглар,
Кўзию кўнглида хунборанглар.

Деди: «Эй ёр, ҳомимни раво қила,
Висоллини бирла дардига даво қил.

Эрурман ташнау, ёби разон — сан,
Эрурман хаста жиссимиға жон — сан.

Ганингдии ўйлабон, эй ганжи ноёб-
Ки, бўлгай хаста — бекон, ташма — беоб.

Неча йил сенсизин бетоб эрдим,
Туну куни бекуду бехоб эрдим.

Мани мундин фузун бетоб қўйма,
Мунингдек бехўру, бехоб қўйма.

Берурман ул худодин санга савганд-
Ки, уадур барча оламга худованд.

Сави ҳуси ичра айлабдур жаҳонгир,
Қилибдур шурдии жиссимиғни тахмир.

Юзунг меҳрини айлаб матлай нур,
Жаҳон аҳдини ондии қилди масрур,

Кўзунг заҳрини маргосор қиласи,
Қадинг сарвани кутирафтор қиласи.

Кошимиг ёсига берди шакли меҳроб.
Сочинг терини қиласи мисли қуалоб.

Ики нарғис кўзумигни қиласи жолу,
Хаёлида кўзумидин олди уйқу.

Дилоро айлади мўйи миёныиг.
Дилесо айлади шакли даҳомиг.

Мани айлаб жамолинг шавқидин зор,
Фироқингда кўзумми қиласи хузбор.

Жамолингдии кўзум маҳрум қиласи,
Кўнгумни ҳажро аро магмум қиласи.

Ғаминг ичра адам қилди вужудим,
Паришон айлади буду набудим.

Мунингдек қодири халлоқ ҳаққи,
Бу янглиғ мавжуди оғоқ ҳаққи-

Ки, ман бечоранинг ҳолига раҳм эт,
Қилиб лутфу муруват, додима ет.

Неча йил бўлдиким, доғинг эрурман,
Ҳазон кўрган қуруғ боғинг эрурман.

Бу кун лутф эт, давои доғим ўғиля,
Даме равноқфизои боғим ўғиля.

Танимни ожиз этмиш қаҳти ҳижрон,
Висолинг хонидин бер луқмаи жон.

Санга әй нахл, хурмо, манго — шир,
Фаровон келди, қиласа ҳеч тақсир.

Манга ушбу наамдин қути жон бер,
Бу қаҳт ичра оч ўлмакдин амон бер».

Деди Юсуф жавобин: «К-эй паризод-
Ки, мислинг олам аҳли бермамиш ёд.

Мани бу кун мунунгдек тутмогил танг,
Етурма исматим кўзгусига занг.

Бу дам олуда айлаб доманимни,
Итурма шаҳват ўтиға танимни.

Ҳамул бечунки чунлар ҳолиқидур,
Бори зируҳларнинг розиқидур.

Қамоли баҳридин гардун жаноби,
Жамоли нуридин хуршид тоби.

Ҳамул пок элки мандурман алардин,
Бу янглиғ поктандурман алардин.

Алардин соғу тобон гавҳаримдур,
Алардин поку рахшон ахтаримдур.

Бу мазкурот ҳаққу ҳурматидин,
Бу мазкурот шаъну иззатидин-

Ки, гар бу кун қўлунг мандин кўтарсанъ,
Мани бу тангнодин гар қутарсанг,

Кўрарсан тез мандин комронлиғ,
Висолим базми ичра шодмонлиғ.

Ичиб нўши лабимни ком топғунг,
Қадим сарвии қучуб ором топғунг.

Мурод этмакда ҳосил қилма таъжил,
Неча кун қил қарору сабр таҳсил.

Йироқ ўлса чу коми некфаржом,
Ёвуқдин яхшиким бўлғай баданжом».

Эулайҳо деди: «Ташна бўлса асрү,
Киши тоқат қилурму ичмайин сув.

Лабимга етти бу дам шавқдин жон,
Манга сабр айламак әмди на имкон?!

Кўнгулга қайдা ондоқ сабру тоқат-
Ки, қўйғайман кейин бу ишда фурсат.

Бу ишга моненинг недур, дегил сен,
Мани ондин даме огоҳ қил сен».

Деди: «Монеънинг иккидур ҳисоби,
Азизу тангрининг қаҳру итоби.

Азиз ар бўлса бу исёндин огоҳ,
Менинг шаънимда бўлғай ўйла кинкоҳ.

Ки, тортиб бошим уэра тифи хунрез,
Чиқарғай умр қасридин мани тез.

Зиҳи хижлатки чун рўзи қиёмат,
Зино аҳли уза тушгай изомат.

Езилгой ул жафогарлар жазоси,
Бўлуб мандин хатининг ибтидоси».

Зулайхо деди: «Ондин қилмагил бим-
Ки, базм ичра қилиб оллида таъзим.

Берурмен бодаеким то қиёмат,
Қилур сармастликдин истиқомат,

Худо васфида дерсенким, карим ул,
Гуноҳ аҳлиғадӯр доим раҳим ул.

Менинг қасрим аро борду ҳафина,
Жавоҳирдин тўла юз минг хазина.

Фидо қилғум тилаб афви гуноҳинг-
Ки, то бўлғай худодин узрҳоҳинг».

Деди Юсуф: «Эмон аҳли жафо ман-
Ки, кўргайман газанд элга раво ман.

Хусусан ул Аэзизигаки, иззат —
Манга қилди, қилурға аҳли давлат.

Худойимким жаҳоннинг холиқидур,
Қачон ришват олурнинг лойиқидур.

Берурда жон чу музд олмас кишидин,
Қачон музд олгуси омирзишидин».

Зулайхо деди: «Эй шоҳи нақӯбаҳт,
Санга бўлсун мұяссар тож ила тахт.

Мани қилдинг ғам ўқига нишона,
Баҳона устига айлаб баҳона.

Баҳона кажлику ҳам костлиғдур,
Саросар ҳийлау норостлиғдур.

Маозаллоҳки, ман каж йўлға кетсам,
Яна бу ҳийланни сандии эшитсам!³

Менинг жону танимдин кетти ором,
Агар ҳоҳи-наҳоҳи бер жанга ком.

Бу сўзлар бирла кунни айладинг кеч,
Менинг комимни ҳосил қилмадинг ҳеч.

Кел эмди тарк этиб мундоқ ҳарожот,
Ерингдин турки, фит таъхир офт.

Ҳазин жонимға шавқинг ўти тушти.
Ениб кул бўлгали жисмим етушти.

Манга бу дуду ўт қайда қилур суд,
Санго таъсир қилмас бу ўту дуд.

Бу ўтдин дуддек йўқ манда тобе,
Етурсун эмди бу оташға обе».

Тамом этгач Зулайҳо бу сифат роз,
Яна Юсуф тааллул қилди оғоз.

Зулайҳо деди: «К-эй ибрий иборат,
Сўз ила айладинг вақтимни горат.

Агар рад айласанг эмди сўзимни,
Гумонсиз ўлтурурман ўз-ўзимни.

Қўлунгни бўйнума солғил равони,
Кесорман йўқса ханжар бирла они.

Қилурмен тиф бирла қасди жоним,
Тушар ҳоло сенинг бўйнунгға қоним.

Бу лаҳза чок-чок этгум танимни,
Бўярмен қонға оқ пироҳанимни.

Берурман жисмима жондин жудолиғ,
Топарман ҳожатингдин-ўқ раҳолиғ.

Бўлуб мақбулинг ўлса масканим хок,
Санга боргуси бу жони ҳаваснок».

Бу сўзни деб кўтарди зери бистар,
Чиқарди остидин бурранда ханжар.

Ғам ўти ичра печутоб урди,
Они ҳалқига сув янглиғ етурди.

Чу Юсуф кўрди они турди ботроқ,
Тутуб илгини онинг деди мундоқ-

Ки: «Бир дам тутғил ором, эй Зулайхо,
Бу ишга қилма иқдом, эй Зулайхо,

Ки мандин еткосен комингға охир,
Висолим бирла оромингға охир».

Зулайхоким әди сўзи ниҳонлиғ,
Кўруб Юсуфдин ушбу меҳрибонлиғ.

Гумон әтдики, комин бергусидур,
Қўлиға васли жомин бергусидур.

Қўлидин қўйди ханжарни равони,
Аён айлаб неча нозу адони.

Белини қучтию, лаълини сўрди,
Ёруқ кўксини кўксига етурди.

Ҳадаф жонин қилиб ўқи парига,
Садаф жисмини әтти гавҳарига.

Вале ўқ отмади Юсуф ҳадафға,
Гуҳарни қилмади восил садафға.

Тилар эрди анго дур тешмак олмос,
Тутар эрди ва лекин ҳимматин пос.

Тақозойи Зулайхо гарму, Юсуф —
Қилур эрди тааллул ҳам таваққуф.

Урар эрди қўлин ичқурга ул дам,
Гар очса бир тугун икки тугуб ҳам.

Назар уй кунжига ногаҳ етурди,
Чекилган онда заркаш парда кўрди.

Савол әттики: «Ул нечун бутулмиш,
Ичиди кимса онинг сокии ўлмиш?»

Деди улким: «Мен онинг бандасиман,
Парастиш бирла сарафкандинман.

Бутедурким тани — зар, кўзи — гавҳар,
Ичи тўлғон саросар мушки азфар.

Анго изҳор әтиб доим итоат.
Қилюрман оллида тун-кун ибодат.

Бу парда ичра қилдим жойгоҳин-
Ки, то ман сорига солиб нигоҳин.

Баногаҳ кўрмасун бединлиқимни,
Бу янглиғ ишда беойинлиқимни».

Эшигтгач Юсуф они қилди фарёд-
Ки: «Оллингда қўлунгдин айларам дод.

Улукнинг кўзидин сен қилғосен шарм,
Эрур ондин санинг кўнглунгда озарм.

На янглиғ қўрқмайин ман нотавоно,
Худодин ким эрур доноу бино?»

Дебон бу сўз еридин турди сачроб,
Хижолатдин танида печ ила тоб.

Алифни лом алифдин чекти ул дам,
Қуторди шамъни дукорддин ҳам.

Қочарға тошға чун оҳанг қилди,
Қаю әшиккаким етти очилди.

Таважжусин ёни кўргач намоён,
Учуб бир сори қуфлу, парда бир ён.

Анга бормоқ била қилмай ишорат,
Эди гўё калиди боби нусрат.

Зулайхо чуст ўлуб кейинга тушти.
Анга охириги әшикда етушти.

Тутуб чекти ўзига доманини,
Кейиндин йиртди пироҳанини.

Чиқиб онинг қўлидин қочти чолок,
Очиғонға бу янглиғ пираҳан чок.

Зулайхо бу гароматдин яқосин —
Қилиб юз пора, тутти ўз азосин.

Кўзидин оқизиб дарё киби қон,
Деди кўкка чекиб фарёду афғон-

Ки: «Вовайло, бўлуб накбат қариним,
Чиқиб кетти уюмдин нозаниним.

Дариғ, ул сайд домим таркин этти,
Дариғ ул, шаҳд комим таркин этти.

Азимат қилди бир кун анкабуте-
Ки, қилғой ўзига таҳсил қуте.

Кўруб бир ерда шаҳбозин ўтурғон,
Ўзин шаҳларнинг илгидин учурғон.

Они чўлгорга торин қилди оғоз-
Ки, то қилғай анго ул маъни парвоз.

Чиқориб саъй ила ҳар дам луобин,
Тамом этти анго чўлғаб танобин.

Чу шаҳбоз истади учмоқ баякбор,
Онинг илгига қолмай жуз узук тор.

Ман андоқ анкабути хордурман,
Бериб қўлдин шикорим зордурман.

Узулди чангি ҳасрат бирла торим,
Умидимнинг қуши бўлмай шикорим.

Бори ишдин әрур торим узулган,
Бир иш қолмади илгимда тузулган.»

ЮСУФНИНГ ОЛДИГА УЛ УЙ ТОШИДА АЗИЗ ЙУЛУҚГОНИ
ВА ЮСУФ УЛ СИРНИ ПИНҲОН ТУТГОНИ ВА ЗУЛАИХО
ОШКОР ҚИЛҒОНИ

Қалам мундоқ қўёр иш сўз сорига-
Ки, Юсуф чиқғоч ўйдин тошқорига —

Азиз олдига учради баногоҳ,
Яна маҳсус маҳрам бирла ҳамроҳ.

Ниҳоятсиз паришон кўрди они,
Сабаб не эрканин сўрди равони.

Адаб бирла жавобин қилди ҳозир,
Ва лекин қилмади ул сирни зоҳир.

Азиз илгин тутуб айлаб муруват,
Киарга ичкари кўргузди суръат.

Аларни кўрди чун ҳамроҳ Зулайхо,
Гумон эттики, сирри бўлмиш ифшо.

Гумон бирла чиқориб қотиг овоз,
Азиз оллида изҳор айлади роз-

Ки: «Эй одил, онинг недур сазоси-
Ки, аҳлингга санинг етгай жафоси.

Тутуб олдига беандишиликни,
Аён этгай хиёнатпешаликни».

Анго деди Азиэ: «Эй ганжи иззат,
Дегил, ким айлаган бўлса хиёнат?»

Деди: «Бу бандаиibriйки, эй ёр,
Анинг шаънида лутфинг келди бисёр.

Ётиб бу уйда роҳат қилмиш эрдим,
Кўнгулдин рафъи меҳнат қилмиш эрдим.

Етушти ўғридек болиним узра,
Сунуб қўл хирмани насриним узра.

Хаёли улки, ман ғофилману ул —
Ниҳон топғай гулистоним аро йўл.

Ҳам ўлмай боғбон изнига муҳтоҷ,
Суманин горат этгай, гулни — торож.

Қўлин еткурди чун ул нохирадманд-
Ки, то очғай висолим ганжидин банд.

Ман ул дам уйқудин бедор бўлдум,
Ўзумга келдиму, ҳушёр бўлдум.

Таваҳҳум қилди бу бедорлиғдин —
Г'урезон бўлди хизматкорлиғдин.

Эшиклар бандини зўр айлаб очти,
Бўлуб мендин ҳаросон тошқа қочти.

Қовуб ҳам ман они қўб суръат эттим,
Изидин чиқмойин ташқари еттим.

Этокдин тутдим ул дам чусту чолок-
Ки, тушти кўнглакига гул киби чок.

Очиб пироҳани чоки даҳонин,
Қилур равшан сўзим сидқи баёнин.

Ани қил әмди қаҳр айлаб фаровон,
Неча кун мубталои банди зиндан.

Ва ёхуд жисмига неча таёқ ур,
Дилу жонига қотиғ дард еткуро-

Ки, бу ранжи гарон остида қолсун,
Кўруб они халойиқ ибрат олсун».

Азиз ондин әшитгач ушбу сўзни,
Нечукким барқи сўзон қилди ўзни.

Бориб жони дилидин истиқомат,
Тилини қилди шамшири маломат,

Деди Юсуфқам: «Эй лойиқи ранж,
Сани олдим бериб ман икки юз ганж.

Азиз этдим, сани фарзанд атодим-
Ки, кўздек асрадим, жондек аёдим.

Зулайхони санга қилдим ҳаводор,
Яна неча канизакни парастор.

Неча зебо ғуломи моҳсиймо,
Қилурға хизматин қилдим муҳайё.

Бори ҳолимға бердим ихтиёринг,
Баланд эттим эл ичра эътиборинг.

Бу не иш әрди ҳоло буки қилдинг?
Таманнои тақозо буки қилдинг?

Бу дайр ичра әмас лойиқки бир он,
Етушгай аҳли әҳсонга жуз әҳсон.

Кўруб әҳсони куфрон этдинг изҳор,
Единг неъматни туғён эттинг изҳор.

Ишиб ошим, табақ синдурудинг охир,
Тузимни еб жафо еткурдинг охир».

Кўруб Юсуф чу ондин бу ғазабни,
Утосо қизди, сўзга очти лабни.

Деди: «Мунча манга қаҳр этма изҳор,
Гуноҳим йўқтурур, қилма мани хор.

Зулайҳо сўзининг кўбдур дурӯғи,
Дурӯғи шамънинг йўқтур фурӯғи.

Билур ҳар кимки билгай соғ ила сўл-
Ки, кўрмас чабдин асло ростлиғ ул.

Манга кўбдин Зулайҳо банд әтиб дил,
Тилар мандин муродин қиласа ҳосил.

Келиб гоҳи ўнгумдин, гоҳ сўлумдин,
Тутуб оғушиға тортар қўлумдин.

Анга ман очмадим ҳарғиз қўлумни,
Висоли хонидин чектим ўзумни..

Чу мен мунча кўруб хулқи кариминг,
Нечук босгум оёқ бирла ҳариминг.

Ямон ул бандаким гар кетса мавло,
Бориб қилғай онинг тахти уза жо.

Етиб кўнглумга ғурбатдин маломат,
Улусдин тутмиш эрдим кунжи хилват.

Йиборди ман сори қосид Зулайҳо,
Мани ўз ёниға келтурди танҳо.

Неча афсун била урди йўлумни,
Тутуб бу уйга киргизи қўлумни.

Талаб қилди қазоий ҳожатини,
Ман они тарк айлаб суҳбатини.

Чиқиб қочмоқға бу уйдин юз урдим,
Ўзум саъй ила бу ерга етурдим.

Тутуб инак қафодин доманимни,
Кейиндин йиртди пироҳанимни.

Йўқ эрди ҳеч хоҳиш мундин ўзга,
Менинг бирла анго иш мундин ўзга.

Будур чин сўз агар сен рост билсанг,
Йўқ эрса қил, турубман, ҳарна қилсанг».

Зулайхо эшитиб бу можарони,
Қасамлар бирла ёд этти худони.

Сўнг ичти кўб қасамлар ҳар соридин,
Шаҳининг бошу тожу афсаридин.

Азизи Миср иззу жоҳидин ҳам,
Боридин аҳли расму роҳидин ҳам.

Бале, чун тушса бир даъвода гар банд,
Гувоҳи бегувоҳ ўлгуси савганд.

Қилур савганд бисёр ошкора,
Ким ўлса баддили савгандхора.

Қасамдин сўнг деди кўздин тўкуб ёш-
Ки, аввал бўлди Юсуфдин бу иш фош.

Чароги кизбким равshan қилур зан,
Анго ашки дурӯғи келди равған.

Чу равshan қилса ул равған чирогин,
Еқар бу даҳрнинг бошдин-оёғин.

Азиз ул гиряу савганд сори —
Боқиб ёлғонни бовар қилди бори.

Ишорат қилди сарҳангига ул дам-
Ки, Юсуфга етургай меҳнату ғам.

Уруб андоқ анго меҳнат етургай-
Ки, ондин роҳат осорин йитургай.

Они зиндонга қилғай ҳибским то-
Ки, бўлғай ул ниҳон сир ошкоро.

ЮСУФНИ САРҲАНГЛАР ЗИНДОНГА ТОРТГОНИ ВА ТИФЛИ
ШИРХОРА ЮСУФ ПОКЛИГИҒА ГУВОҲЛИҒ БЕРМАКИ,
АЗИЗ ОНИ ХАЛОС ҚИЛМОҚИ

Чу Юсуфни тутуб ул тунд сарҳанг,
Чекиб зиндон сари кўргузди оҳанг.

Қолиб бечора Юсуф ул балога,
Ниҳон этти дуо боқиб самога-

Ки: «Эй донандаи асрори олам,
Сангадур роздонлиғлар мусаллам.

Эрур оллингда ҳақдин кизб мумтоз,
Эмастур ғайринга макшуф бу роз.

Чу лутф әтдинг манга ҳусни садоқат,
Манга ёлғон сўз ила қилма туҳмат.

Бу даъвом ичра сен ўткар гувоҳлиғ-
Ки, сидқим субҳдек бўлсун сафолиғ».

Чу этти ҳиммати мушкилкүшоси,
Мақом этти ҳадаф тири дуоси.

Ҳамул мажлисда бир хотун әди бор,
Зулайхога әди ҳам хеш, ҳам ёр.

Уч ойлиқ тифли бор әрди қўлида,
Әди жони Фидо онинг йўлида.

Ҳануз әврулмаган бир сўз тилига,
Үтурмоқ қувати ҳам йўқ белига.

Қилур гарм ишқ бозорин маломат,
Қилур маҳв ишқ зангорин маломат,

Маломат ишқ ичра жовидона
Бўлур коҳилтган элга тозиёна.

Чу раҳрав маркаби бўлса гаронхез,
Қилур ул тозиёна сайдини тез.

Эулайхога чу бўлди фош бу роз,
Чиқиб таъни била ҳар ёндин овоз.

Билиб Миср ичра они барча хотуи,
Ҳама қилди они маъюбу матъун.

Ҳама боғлаб онинг ташнеъига бел,
Бу янглиғ сарзанишга очтилар тил-

Ки, қолди онда не нанг, не номи,
Эрур мафтуни иброний ғуломи.

Бериб ишқига онинг ҳол аро йўл,
Кўтармиш дину донишдин доғи қўл.

Ажаб гумроҳлиғ бермиш анго юз-
Ки, тикмиш ўз ғуломи васлиға кўз.

Ажаброқ буки, ул қилмас мунга майл,
Мунга лекин ниҳоятсиз анго майл.

Мунга ул айламас ҳаргиз нигоҳе,
Муродин ҳосил этмас ҳеч гоҳе.

Қаён бу юрса, ул ул ёнга юрмас,
Бу ўлтурса не ерда, ул ўтурмас.

Бу очса пардадин ҳар ерда рухсор,
Мижадин ул қоқар кўзига мисмор.

Бу гирён бўлса, ул бўлур шакарханд.
Бу очса ҳар эшикни, ул қилур банд.

Магар бу яхши кўрунмас кўзига,
Йўқ эрса не учун боқмас юзига,

Гар ул ўлтурса бизлар бирла гоҳда,
Ўтурмас әрди бир дам бизсиз асло.

Жудо қилмас әди бизларни бир дам,
Бериб бизларга ком, олур әди ҳам.

Қабул ўлмоқ киши илгига әрмас,
Бу иш минг кўшиш ила даст бермас.

Басо кўб гулрухи зебо шамойил-
Ки, әрмас жонибиға табъи майил.

Басе кўб лўлии ширин карашма-
Ки, кўзлар ашкин айлаб чашма-чашма.

Эшитти чун бу сўзларни Зулайхо,
Алар расвотиқин қилди тақозо.

Буюрди токи жашне қилдилар соз,
Бори хотунға ҳам қилдилар овоз.

Дема жаши, әрди ишратгоҳи жаннат-
Ки, бошдин-оёқидур нозу неъмат.

Муҳайё шаҳду шарбат неча алвон,
Мулаазза зар бириси ўйлаким жон.

Биллурин жомлар лабрез бўлғон,
Гулобий бирла оmez бўлғон.

Фазоси навжувони косай зар,
Эрур бир бурж тўлғон онда ахтар.

Мусаффоу муаттар косау хон,
Таоми қути жисму қуввати жон.

Муҳайё мурғу моҳидин кабоби,
Бўлуб вофир онингдек йўқ ҳисоби.

Бериб ҳалвоси учун хублар вом,
Лабидин шаҳд, тишдин мағзи бодом.

Ҳаловий тахта-тахта соғу рангин,
Бўлуб ул тахталардин қаср ширин.

Тўшалган саҳнига бемислу монанд,
Нечукким хиштлар, полудаи қанд.

Бўлуб лаъли парирухлар шакархо,
Топилмай оғзида лавзинага жо.

Бири лавзинани оғзиға олмай,
Писанд айлаб анга кўз доги солмай,

Кетурмиш соф тармевадин ўтру,
Сабадлар боғбонлар тўлдуруб сув.

Тасаввур қилған эл ҳар неку бадни,
Қачон кўрмиш тўла сувдин сабадни.

Гулому ҳам каниз ўртада ҳар ён,
Ададсиз борча хизматға шитобон,

Парирухлар саросар ҳалқа ургон,
Ҳама заррин сарир узра ўтургон.

Қорин тўйғунча ҳар хондин едилар,
Кўнгул комича ҳар сўздин дедилар.

Ҳадам аҳли кўтаргач, ўртадин хон,
Зулайҳо шукр гўён, ҳийла жўён.

Узотиб макр илгиз ҳар сорига,
Турунж ила пичноқ берди борига.

Алар таъзим этиб олди қўлиға,
Бирин соғига, бирини сўлиға.

Аларға дедиким: «Эй нозанинлар,
Жамол айвонида болонишинлар,

Мани нечун дамо-дам лаън әтарсиз,
Ғуломим ишқи бирла таън әтарсиз.

Агар ондин кўзингиз бўлса пурнур,
Тутарсиэлар мани, албатта, маъзур.

Ижозат бўлса келтургумдур они,
Бу мажлисда нечукким танга жоне».

Алар деди ҳама: «Не гуфтугўдур-
Ки, бу иш барчамизга орзудур.

Буюр бу ерга то келсун хиромон,
Етурсун бошимиз устига домон-

Ки, бизлар доимо муштоқидурмиз,
Юзин кўрмай онинг ушшоқидурмиз.

Турунжеким қилибдурсан муҳайё,
Эрур ҳар бириси доруи сафро.

Анинг юзини кўрмай тўғрасимиз,
Бу иш яхши кўрунмас биэга онсиэ.

Зулайхо дояни Юсуфга филҳол,
Мунингдек нукта бирла қилди ирсол-

Ки: «Бизлар кўб чекармиз интизоринг,
Йўлунгда тани қилмишмиз губоринг.

Хиром эт бу тараф, эй сарви озод,
Хузуринг бирла қилғил кўнглумиз шод».

Эшитмай доянинг Юсуф сўзини
Алар ичра етурмади ўзини.

Зулайхонинг ўзи бориб қошиға,
Бўлуб садقا оёқидин-бошиға.

Деди гирён бўлуб: «Эй нури дидам,
Таманнои дили меҳнат расидам.

Бурун уммидвор этдинг ўзунгдин,
Вале сўнг поумид этдинг юзунгдин.

Бўлубдурман жаҳон расвоси сандин,
Бошимда таън эли ғавфоси сандин.

Агарчи йўқ қошингда эътиборим,
Йўлунгда хорлур бу жисми зорим.

Вале лутф айла, сарафканда қилма,
Бори хотун аро шарманда қилма.

Дили решим намакхори лабингдур,
Намак тўкмак анга кори лабингдур.

Вафоу сидқима бўл, берма шакко,
Нигоҳ этгил доғи ҳаққи намакко».

Кўруб Юсуф анинг афсунини гарм,
Нечукким мум бўлди хотири нарм.

Зулайхо жойидин чолок турди,
Анго зийнат етурмакка қўл урди.

Муанбар зулфини овеза қилди,
Жаҳон аҳлига мушк иси ёзилди.

Белига боғлади заррин камар ҳам,
Анга банд айлади лаълу гуҳар ҳам.

Қўюб боши узра ҳам тожи заррин,
Жавоҳир бирла топған зебу тазийин.

Тўла наълайн айлаб лаълу гавҳар,
Қилиб онинг даволин риштai зар.

Қасабдин ҳам ридо айлаб ҳамойил,
Гиреҳ ҳар торида юз жону юз дил.

Берib илгига заррин офтоба,
Канизи кейнида заркаш асоба.

Олиб илгига ташти нуқраи хом,
Анго андоқки соя гом бар гом.

Онингдек чобуку чолок ўлуб ул-
Ки, ҳар ким кўрса ювгой жонидин қўл.

Бўлуб ҳусни онинг имкондин афзун,
На ким йўқ ондин афзун, ондин афзун.

Чиқиб ганжинадин ул ганжи пинҳон,
Ўзин қилди қуёш янглиғ намоён.

Ҳама хотун очиб дийдорига кўз,
Назар солғач солиб гулзорига кўз.

Ҳама бўлди онинг ҳайрону зори,
Бориб қўлдин иону ихтиёри.

Онингдек бўлдилар шаклига ҳайрон-
Ки, қолдилар нечукким жисми бежон.

Чу ҳар бири они айлаб тамошо,
Турунжин тўғрамоқ қилди таманно,

Турунжу илгини идрок қилмай,
Кесо бошладилар илгини билмай.

Бари бармоқларин айлаб қаламлар,
Вафо лавҳи уза чекти рақамлар.

Қалам кўб тиг ила бўлғоч муқобил,
Бўлуб ҳар бандидин шингарф нозил.

Бири айлаб кафини саҳфаи сийм,
Чекиб кўб жадвали сурхи чу тақвим.

Оқиб ҳар жадвалидин селдек қон,
Бориб ўз ҳаддидин ташқари ҳар ён.

Ҳама кўрди чу бас воло гуҳардур,
Дедилар: «Демангиз они башардур,

Эмастур об ила гилдин сиришта,
Эрур Қудс авжидин келган фаришта».

Зулайхо деди. «Будур ул ягона-
Ки, ондин ман маломатга нишона.

Мангаким стти сизлардин маломат,
Онинг ишқида эрди ул хижолат.

Тану жоним муроди билдим они,
Талаб ўз васлима ҳам қилдим они.

Ва лекин васлима ул қилмади майл,
Ҳамиша қочти мандин ўйлаким сайл.

Гар эмди қилмаса қомиғни ҳосил,
Анго қилғумдуур zindonни манзил-

Ки, кўрсун онда юз минг хорлиғлар,
Итурсун умрин айлаб зорлиғлар-

Ки, зиндан ичра кўнгли нарм бўлғай,
Ҳамиша суҳбатимға гарм бўлғай.

Кишига мурғи ваҳши бўлмагай ром,
Қафасда қилмайин кўб вақт ором».

Ҳамул хотүнларким кестилар қўл,
Димоғига топиб беҳушлиғ йўл.

Аларнинг нечаси ул ерда нолон,
Тушуб Юсуф ғамига бердилар жон.

Нечаси ақлидин бегона бўлди,
Парини кўрди-ю, девона бўлди.

Улоқтилар яланг бошу яқо чок,
Сўнг асло кўрмадилар рўи идрок.

Нечаси сўнг яна ҳушиға келди,
Ва лекин ишқ ўтиға ёқилди.

Зулайходек қадаҳошоми Юсуф,
Туну қун бўлди масти жоми Юсуф.

Эди Юсуф жамоли бодаи ноб.
Ҳама ҳолига лойиқ бўлди сероб.

Бири махмур, бири маст бўлди,
Бири пиндор қайдидин қутулади.

Бириси берди жон кўргач жамолин,
Бириси бўлди лол айлаб хаёлин.

Нечук ул кимса жондин баҳра олғай-
Ки, гар ул бодадин бебаҳра бўлғай.

МИСР ХОТУНЛАРИ ЮСУФ ЖАМОЛИН МУШОХИДА
ҚИЛҒОНДИН СҮНГ, ЗУЛАЙХОНИ МАЪЗЎР ТУТГОНЛАРИ
ВА ЮСУФНИНГ ЗУЛАЙХОГА ИНҒИЕД ҚИЛМОҚИФА
ДАЛОЛАТ КУРГУЗГОНИ ВА ЗИНДОН БИЛА ХАВФ
БЕРГОНЛАРИ

Чу толиб бўлса ҳар колога бисёр,
Бўлур афзун анго майли харидор.

Чу бир ошиқ эса бир ёр зори,
Бўлур ишқ ичра ошиқнинг қарори.

Кўнгулдин оташи ишқи бош урғай,
Муқобил ўзгани ногоҳ кўргай.

Ҳама кўрганда бўлғайлар гунгу лол,
Эрур Юсуф юзига шоҳиди ҳол.

Зулайхони кўб ўлди сўзи ондин,
Ҳазин жонига шавқи рўзи ондин.

Оларғаким кўрур Юсуфни ногоҳ,
Қўлин кестилар ўздин бўлмай огоҳ.

Деди: «Ишқида мен машҳурдурман,
Маломатни қўюнг, маъзурдурман.

Манго лутф айлабон ёрим бу кунлар,
Бу иш ичра мададкорим бўлинглар».

Ҳама расми муҳаббат соз айлаб,
Дедилар маъзурат оғоз айлаб,

Ки: «Юсуф хисрави иқлими жондур,
Ҳамул иқлим аро ҳукми равондур.

Киши гар қилса дийдорига оҳанг,
Берур кўнглин агарчи бўлса ҳам санг.

Ғами гар мояи ранжурликдур.
Жамоли ҳужжати маъзурликдур.

Фалак остида бўлмас кимса пайдо-
Ки, бўлмас юзини кўрганда шайдо.

Бўлубсен ошиқи, йўқтур маломат,
Бу савдо ичра чекмассен гаромат.

Фалакким сайд әтар атрофи олам,
Кўрубдур бу сифат маъшуқани кам.

Тош ўлса меҳри бирла нарм бўлғай,
Ким әтмас меҳр анго, бёшарм бўлғай».

Сўнг онда буруб Юсуф сори юз,
Насиҳат бирла оғоз әттилар сўз.

Анго дедилар: «Эй умри кироми,
Шакаргуфторлар ширин қаломи,

Эрур жуфт ушбу гулшанда гулу хор,
Гули бекор сандек қилмас изҳор.

Бу дарёдаки чарх анго садафдур,
Танингдин тўрт гавҳарга шарафдур.

Агарчи асрү олий келди моянг
Ва лекин тутғил андак паст поянг.

Зулайҳо жисмидур йўлунг аро хок,
Етур ул хокға домонинг, эй пок.

Санго не камлик ўлғай гоҳ-гоҳе,
Анга қилсанг висолингдин мубоҳс.

Замоне кўнгли дардиға даво қил,
Қилиб раҳм ҳожатин онинг раво қил.

Сенинг гар ҳожатинг бўлса худоға,
Етур муҳтоҷларни муддаоға.

Кўруб раҳм ила дарду меҳнатини,
Фаромуш әтма ҳаққи хизматини.

Ниёзига назар қил, қилма қўб ноз,
Ҳузур қил ондин, эй нахли сарафroz.

Ки, чун саркашлиқ ўлмишдурсанго кор,
Кетурмас ушбу иш жуз пастлик ёр.

Агар ишқингни ул тарк этса дарҳол,
Сани айлар жафоси хайли помол.

Ҳазар қилғилки, музтар бўлса чун дўст.
Қилиб кин дўст жисмидин сўяр пўст.

Чу лабдин ўтса бир сели хатарманд,
Оёқ остига солғай бўлса фарзанд.

Қилур таҳдид айлаб ҳибси зиндан,
На зинданким, мақоми коҳиши жон.

Нечукким гўри золим тирау таиг,
Қочар ондин тириклар неча фарсанг.

Бўлур зиққун нафас ким кирса онда,
Қарору сабри қолмас жисму жонда.

Очуқдур не эшик онда, не равзан,
Анга кун бўлмай асло партавафкан.

Ҳавоси моябахши ҳар вабодур,
Ери ҳам киштизори пур балодур.

Дари навмидлик қуфли била банд,
Ичи дўзах ғазабгоҳига монанд.

Қоронғу ўйлаким, қорураи қир,
Матои сокинидур ғулу занжир.

Аларға йўқ турур асло суву, нон,
Худойи жонидиндур барча тўйғон.

Муваккал онда неча саҳтрўлар.
Мужковир онда неча талхгўлар.

Қошида чинлар истаб әл азобин,
Киши билмас азобининг ҳисобин.

Уруб оламға ўт хўйи аларнинг,
Қародур дуддек рўйи аларнинг.

Нечук лойиқ сенингдек дилрабога,
Кириб бўлмоқ ҳамул меҳнатсарога.

Худо ҳаққики, ўз жонингға раҳм эт,
Анинг мақсудини бер, коминга ет.

На амр этса, ўзунгни айла таслим
Ўтур вақтингни хуш, беваҳму бебим.

Малул ўлсанг гар онинг суҳбатидин,
Висоли базми айшу ишратидин,

Келиб бизлар била дамсоз бўлғил,
Ниҳони ҳамдаму ҳамроҳ бўлғил.

Ки, бизлар ҳам малоҳат конидурмиз,
Жамол авжи маҳи тобонидурмиз.

Гар очсоқ биз доғи лаъли шакархо,
Хижолатдин лабин боғлар Зулайҳо.

Чу биз ҳар ерда фош этсак малоҳат,
Зулайҳога на қадр ўлгай, на қиммат».

Чу Юсуф кўрдиким барча фусунгар,
Зулайҳога әрурлар ёру ёвар.

Малул ўлди аларнинг сўзларидин,
Эвурди юз аларнинг юзларидин...

Кўтарди қўл қилиб ҳақға муножот-
Ки: «Эй ҳожатравои аҳли ҳожот...

Тиларман неча йил зинданда бўлсам-
Ки, бир дам бу балолардин қутулсам.

Кўнгул кўзин қилур ушбу назар кўр.
Ҳам айлар қурбатингдин жонни маҳжур.

Агар сен бу сифат маккоралардин,
Залолат даштида оворалардин

Карам бирла қилиб ҳолимға парвой,
Мани қутқармасанг ҳолимға юзвой».

Чу зиндан истади Юсуф худодин,
Насиби бўлди зиндан ул дуодин.

Агар фазлингдин ўлса оғиятхоҳ,
Қазо зиндан сари бермас эди роҳ.

Бўлуб фориг аларнинг суҳбатидин,
Қутулғай әрди зиндан меҳнатидин.

МИСР ХОТУНЛАРИ ЮСУФНИ ЗИНДОНГА ЙИВОРМАККА
ЗУЛАЙХОНИ ТАҲРИС ҚИЛГОНЛАРИ, ЗУЛАЙХО
ОЛАРНИНГ ФАРМОНИН ҶАБУЛ ЭТГОНИ

Чу ул маккоралар афсунлариға,
Каломи зишту номавзунлариға —

Даме бўлмади Юсуф кўнгли мойил,
Юзи ҳам юзлари бирла муқобил.

Бўлуб барча юзи меҳрига хуффош,
Висолидин қилиб навмидлик фош.

Зулайхони бўлурға кинаангез,
Жафоси ўтини қилмоқға ҳам тез.

Анго дедилар: «Эй мискини маэлум,
Бирор йўқ сен киби оламда маҳрум.

Чу Юсуфдек агар йўқ ҳурзоде,
Вале сандек йўқ ондин номуроде.

Биз айлаб банд расмини намоён,
Қатиг сўз била қилдуқ тилни суҳон.

Вале суд әтмас анинг оҳаниға,
Урор юз ул қатиг юзлик фаниға.

Анго зинданни қилғил кўрадек гарми-
Ки, ул кўрада бўлғай оҳани нарм.

Чу бўлса нарм ўтда табъи фўлод,
Ясар ҳар неки истар ондин устод.

Анго то килмасанг зинданни манзил,
Муродинг ондин ўлмас ҳеч ҳосил».

Зулайхо чун алар сўзин эшитти,
Бисол уммидини зиндандин этти.

Тилаб ўзроҳати учун анго ранж,
Етурмоқ истади вайронага ганж.

Бу ошиқ ишқининг йўқтур камоли,
Хизининг комидур фикру хаёли.

Тилар ёрини ўзига туфайли,
Бўлур ноком они қилмоққа майли.

Даме қилмоқ учун нафсини хуррам,
Раво маъшуқи жонига кўрар ғам.

Зулайхо деди ҳар тун қиссасини,
Азиз оллида кўнгли ғуссасини-

Ки: «**Бу** қулдин басе бадном ўлубман,
Ажаб расвои хосу ом ўлубман.

Ҳама бу сўзда бўлмишлар мувофиқ-
Ки, ман бўлмишман ушбу қулга ошиқ.

Бу майдон ичра субҳу шом бори,
Бўлубман ман унинг ўқи шиори.

Ўқи онинг манго андоқ етибдур-
Ки, бир пайкон уза пайкон отибдур.

Ичиб ишқи шаробин гоҳу бегоҳ,
Даме әрмасман ўз ҳолимдин огоҳ.

Тиларман дафъ қилсан бу гумонни,
Қилиб зиндан асири ул жувонни.

Қилиб изҳор ажзу номуроди,
Бори шаҳр ичра қилдурсам муноди.

Ки, будур ул сифат қулнинг савоси-
Ки, бор хўжасиға ширкат ҳавоси.

Даме фаҳм айламай қаҳридин асло,
Фирошида қилур ётмоқ таманино.

Кўруб әл қилғанимни қасд жонин,
Ҳама тарқ айлагай нохуш гумонин».

Азиҳ айлаб назар андишасига,
Солиб кўз табъи донишпешасига.

Деди: «Ман ҳам тафаккур пеша қилдим,
Бу маънода неча андеша қилдим.

Хаёлингдек хаёле топмадим ҳеч,
Мақолингдек мақоле топмадим ҳеч.

Қўлунгда әмди онинг ихтиёри,
На қилмоқ истасанг, қил они бори».

Зулайҳо чун бу сўз ондин әшиитти,
Аён Юсуфга мундоқ ҳийла әтти-

Ки: «Эй коми ташим, мақсуди жоним,
Тану жоним аро тобу тавоним,

Азиҳ әтти сани ҳукмимга маҳкум,
Эрур маҳкуми ҳоким ҳоли маълум.

Қилурман истасанг зинданни жойинг,
Етургум истасам гардунга пойинг.

Қачонга тегрусен саркашлиқ әтгунг,
Қаю муддатгача нохушлиқ әтгунг.

Кел әмди бўйла иш изҳор қилма,
Мани ғамгин, ўзингни хор қилма.

Етур комимга комингни берурман,
Фалак авжиға бошинг еткуурман.

Ва гар боқмас өсанг бу можарога,
Қилурман ҳибс зиндани балога.

Менинг оллимда қилмоқ айшу ишрат,
Чекардин яхшидур зиндани меҳнат».

Тилин очиб қилиб Юсуф хитобин,
Яна аввалғидек берди жавобин.

Зулайхо чун они бемайл кўрди,
Бўлуб ошуфта қаҳр айлаб буюрди-

Ки, сарҳанглар олиб заррин либосин,
Анго кийдурдилар чиркин либосин.

Солиб нозик қўлига банди маҳкам,
Темурдин солдилар бўйнига ғул ҳам.

Эшакка миндуруб ҳам Исоосо,
Бори қўчага сурдилар саропо.

Муноди қилдилар ҳам чусту чодок-
Ки, ҳар саркаш ғуломи шўхи бебок-

Ки, майл айлаб залолат шевасига,
Оёқ қўйса фироши хўжасига

Уқубатлар қилиб мундоғ фаровон,
Қилурлар элтиб они банди зиндан.

Вале ҳалқ айлабон ҳар ён тамошо,
Дедилар барча: «Ҳошо сумма ҳошо!

Ки, мундоқ яхшидин чиқғон ёмонлиғ,
Бу янглиғ донадин келган сомонлиғ.

Фариштадур бу нур ила сиришта,
Қачон шайтон ишин қилғай фаришта?!

Ким ўлса хўб, ўлса хўб сират,
Деди бу бобда аҳли басират-

Ки ҳар кимнинг жаҳонда рўйидир хўб,
Басе кўб рўйидин ҳам хўйидур хўб.

Ким ўлса зишт суратда сиришти,
Ямон рўйидин онинг хўйи зишти.

Нечукким яхшидан келмас ёмонлиғ,
Ямондин ҳам ямонлиғдин ямонлиғ.»

Чу зиндан ичра еткурдилар они,
Муваккалларга топшурдилар они.

Ҳамул дилзинда маскан қилди зиндон,
Үлук тан ичра кирди гүё жон.

Ҳама зиндон әлиға жўш тушти,
Хуруши чарх тоқиға етушти.

Қадам еткургач ул фарҳунда мақдам,
Ҳама бандилар ўлди шоду хуррам.

Оёқ банди ўлуб қайди иродат,
Бўюнда ғуллари тавқи саодат.

Бориб хотирларидан дард ила ғам,
Ададсиз бўлди барча шоду хуррам.

Бале, борса қаён ул ҳурталъат,
Агар дўзах эса бўлғуси жаннат.

На ерда очса юз ул лоларухсор,
Агар гулхан эса бўлғуси гулзор.

Чу зиндон ичра Юсуф тутти ором,
Эзлайхо қилди зиндонбонға пайғом-

Ки: «Еткурма даме Юсуфга озор,
Оёқ бўйнидин ол, банд этма зинҳор.

Тани сийминидин пашминани ол,
Мулойим ҳуллалар эгни уза сол.

Муборак бошидин юв гарди зиллат,
Ҳумоюн фарқиға қўй тожи иззат.

Онинг ўзига айла бир маҳсус уй,
Ҳамул уйда ани иззат била қўй.

Муаттар айла девору дарини,
Мунаввар айла тоқу манзарини.

Ерига айлагил сундусли мафраш,
Қил истабрақдин онда тахти дилкаш».

Ҳамул уйда чу Юсуф манзил этти,
Ҳусули бандаликни ҳосил этти.

Анго андоқки доим эрди одат,
Ул уйда бўлди машғули ибодат.

Мақоми шукрида мардона бўлди-
Ки хотунлар кайдидин қутулди.

Жаҳонда кимсага келмай балоे-
Ки, ондин етмаган бўйи атое.

Асиrekim балодиндур ҳаросон,
Қилур бўйи ато душворин осон..

ЗУЛАИХОНИНГ ЮСУФНИ ЗИНДОНГА ЙИВОРГОНИДАН
ПУШАЙМОН БУЛГОНИ ВА ОНИНГ ФИРОҚИДА ФАРЁД
ВА ЗОРИ ҚИЛГОНИ

Бу қаср ичраки бордур қўҳна бунёд,
Ажаб ғофил тушубдур одамизод.

Эмастур лаҳзае неъматшунос ул,
Ҳамиша лутфи ҳақфа носипос ул.

Бу неъмат ичрадур афзун гумондин,
Вале билмас они ойрilmой ондин.

Басо ошиқ әрур ҳижрон далери,
Ҳаёл айлаб ўзи ни маъшуқ сери.

Фалак солғач анинг бошиға ҳижрон,
Куяр ҳижрон ўти ичра анга жон.

Чу зиндан аҳлиға ул тира зиндан,
Саросар бўлди Юсуфдин гулистон.

Зулайхоким ҳамул сарви равондин,
Үйи хуррамроқ эрди гулситондин.

Чу ул сарв ўлди зинданға хиромон,
Анго бўлди гулистон тира зиндан.

Ҳамул зиндан аро жону дилининг —
Бўлуб ҳажр илгидин бир мушкули минг.

Нетонг бесабр бўлса ошиқи зор-
Ки, бедилдор кўргай жои дилдор.

Фарогатдин нечук осор қолғай-
Ки, бўстондин бориб гул, хор қолғай.

Синондур хор гулэор ўлса бегул,
Машаққат бўлғой анда ҳоли булбул.

Ҳамул гулсиз чу кўрди гулшанини,
Голосо йиртди пироҳанини.

Чу тўлса дарду ғамдин жони ғамнок,
Не тонг гар қиласа ошиқ кўксини чок-

Ки, кўксидин эшик очгай ҳамул даме-
Ки, киргай шодлиғ, ондин чиқиб ғам.

Юзин йиртар әди ул навъким гул,
Юлар әрди сочин андоқки сунбул.

Юзу сочи әди жондин нишона-
Ки, ондин қолғусидур жовидона.

Урар әрди дамо-дам кўксига сант-
Ки, қоқиб табл қилғай ҳажр ила жанг.

Агарчи хўбларнинг шоҳи әрди,
Шикаст ул жанг ичра рўй берди.

Сочиб ҳар лаҳза тупроқлар бошиға,
Эзар әрди ҳам они кўз ёшиға.

Ки, ул туфроқни бу сувдин қилур лой,
Сувагой рахнаи ҳижрон саропой.

Вале ҳажр ўти солгай рахнаи ул,
Бу лой ила суволмоқ әрди мушкул.

Тиши бирла лабини тишлар әрди.
Лаби лаъл әрди, дур — тишлар әрди.

Тилар әрди магар оқмоғой ул қон-
Ки, ичда жўш урор әрди фаровон.

Кизил юзини айлар әрди нили,
Уруб ғам илги бирла неча сили.

Ки, сурхи келди хуррам әлга лойиқ,
Кабуди мотамиларға мувофиқ.

Тўкуб кўз ёшини юз узра ҳар дам,
Тизига әлтар әрди илгини ҳам.

Ки, бу ишким қилибман ким қилибдур?
Бу заҳр ичмакни мандек ким билибдур?

Бу меҳнатхонада бир ишқпеша,
Оёқига ўзи урмоди теша.

Қўлум бирла ўзум ўйдум кўзумни,
Қудуқға кўр ўлуб солдим ўзумни.

Ўзум ғам тогини бўйнумға олдим,
Туганмас қайғуни бошимға солдим.

Итурдим жустужўда рўзгорим,
Кетурдим илгима охир нигорим.

Қилиб ўз жонима ўзум жафони,
Қўлумдин муфт бердим доғи они.

Бўлубдур жону кўнглум парча-пора,
Била олмон недур ҳолимға чора.

Бу янглиғ айлабон фарёди жонсўз
Шаби андуҳини айлар әди рўз.

Нигори бўйини гар топса ногоҳ,
Чекор әрди дамо-дам жонидин оҳ.

Қўлиға олибон пироҳанини-
Ки, ул қучмиш әди бир кун танини.

Қилур әрди они атри димоги,
Билур әрди они таскини доғи.

Қўюб гоҳи яқосига юзини,
Анго суртор әди икки кўзини-

Ки: «Ёрим бўйнига будур гиребон,
Ғалат қилдим мангодур маскани жон».

Гаҳи онинг енгига еткуруб қўл,
Мукаррар айлар эрди кунда минг йўл.

Қилиб ул дилрабонинг соидин ёд,
Дили ношодини айлар эди шод.

Гаҳи айлаб кўзин домонига жой-
Ки, еткурмиш оёқин анго ул ой.

Қилиб ҳар лаҳза доманбўслиглар,
Қилур эрди адам маъюслиглар.

Кўруб бошидин айру афсарини,
Сочар эрди сиришки гавҳарини.

Ки: «Бу ёрим боши ҳамсоясидур,
Ҳаётим судининг сармоясидур.

Кўруб гоҳи камарни белини ёд —
Этиб йиглар эди афғону фарёд.

Олиб қўлга они изҳор әгиб шавқ.
Солур эрди нечукким бўйнига тавқ.

Чу заркаш ҳулласини кўрса ногоҳ,
Кўзидин ёш тўкуб тортар эди оҳ.

Оқиб домонига ашки равони,
Ювор эрди ҳамул ашқ ила они.

Анго ҳар ерда кўрса кафшини жуфт,
Анго ўпмак эди жонин бериб муфт.

Анго жуфт ўлмоқ истаб кўнгли ботроқ,
Эди бежуфтлиқдин тоқати тоқ.

Қилур эрди қўнгул банди дуволин,
Тўкар эрди ғамида ашки олин.

Бўлўр эрди малоли тоэа ҳар дам,
Ғаму андуҳи беандоза ҳар дам.

Бурун дийдори қадрин билмади ул,
Етушти әмди ёниб бўлғали кул.

Пушаймон бўлди, лекин қилмади суд,
Анго ҳеч қолмади жуз сабри беҳбуд.

Вале ул сабр эта олмай на янглиғ,
Кўнгулдин меҳрини солғай на янглиғ,

Ўлум — ошиқға жонондин жудолиғ,
Хусусан, қилса тарки ошнолиғ..

Агар тушса ароға иқди суҳбат,
АЗоби бекарондур сўнгра фурқат.

Вале ўртоға суҳбат ақди кирмас,
Ямондур ҳажр, аммо онча әромас.

Ўзидин танг ўлуб тарк әтти худлиқ,
Иши чун битмади кўргузди бадлиқ.

Урар әрди дару деворға бош,
Қилиб ҳаддин фузиң бесабрлиқ фош.

Чиқар әрди учакка посбонвор-
Ки, ондин ташлағой ўзин нигунсор.

Таноби зулфини илгига олиб,
Бўғор әрди ўзин бўғзига солиб..

Ҳаёти шарбатидин тарк әтиб баҳр,
Тилар әрди мудом ичмак учун заҳр.

Туну кун зоҳир айлаб печ ила тоб,
Тилар әрди ўзи мартига асбоб.

Ўпуб доя дамо-дам дасту посин,
Қилур әрди бу сўз бирла дуосин-

Ки: Ёрингдин мураттаб коминг ўлсун,
Майи бирла лабо-лаб жоминг ўлсун.

Жудолиғдин онингдек тоб раҳолиғ-
Ки, ҳаргиз қилмагил ёди жудолиғ.

Тутуб ором ўзунгдин кел замоне,
Ғамингга сабру тоқат қил замоне.

Ғамингдин хотирим қон айладинг сан,
Кўзим ҳолинга гирён айладинг сан.

Эшит мандинки, бу ишда мен пир,
Шикеболиг эрур бу ишга тадбир.

Эрур в-ар бесабрлиғдин бу таб тоб,
Бу ўтинг узра тўк, кел сабрдин об.

Малолат сарсари гар эсса ҳар гоҳ,
Ерингдин учмагил ул навъким коҳ.

Нечукким тоғ оёқинг чек этакка,
Тишингни сабр ила беркит юракка.

Сабури мояи фирӯзлиғдур,
Қавироқ пояи беҳрӯзлиғдур.

Сабури-раҳбари уммид бўлмиш,
Сабури — давлати жовид бўлмиш.

Садафда сабр ила ёмғур бўлур дур.
Гуҳардин сабр бирла кон бўлур пур.

Қилур сабр ила дона хўша ҳосил,
Бўлур соликка ондин тўша ҳосил.

Раҳмда сабр бирла қатраи об,
Тўқуз ойда бўлур моҳи жаҳонтоб».

Зулайхоким әди сабри рамида,
Ҳамул сўзлардин ўлди орамида.

Килиб оҳиста сўзи иштиёқин,
Етурди сабр этокига оёқин.

Вале сабреки тутғай они ошиқ,
Насиҳат аҳли пандига мувофиқ.

Чу носиҳ панд дердин бўлса хомуш,
Қилур ошиқ они ул дам фаромуш.

ЮСУФ МУФОРАҚАТИДА БЕТОҚАТ
ВУЛГОНИ ВА КЕЧА ДОЯ БИЛА ҲАМРОҲ ЗИНДОНГА
ВОРГОНИ ВА ЮСУФ ЖАМОЛИН МУШОҲАДА ҚИЛГОНИ

Зулайхон фалакдин Юсуфи меҳр,
Бўлуб маҳбуси мағриб ёпти чун чеҳр.

Зулайхон фалакка ашки анжум,
Тушуб ҳар ёндин этти чеҳрани гум.

Зулайхони ғами Юсуф паришон —
Этиб чаҳмини қилди кавкабафшон.

Шафақга бўлди ашқидин жигар хун,
Ҳам ондин домәни гардун жигаргун.

Фигону нолай жонсўз ҳар дам,
Эди афзунроқ ўтган рўэдин ҳам.

Агар юз урса шабга рўзи ошиқ.
Фузунроқ бўлғуси шаб сўзи ошиқ.

Қаро ҳижронда бўлса рўзгори,
Қаророқ этгай они шоми тори.

Қарога кундуз ўлса мубталолиғ,
Кечадан бўлғай қаро узра қаролиғ.

Кечадан бир ҳомиладурким туғар дам,
Туғар ушшоқ учун айдуҳ ила ғам.

Машимадин чу тифл этса намоён,
Сут ўрнига кўнгуллардин эмар қон.

Ким ондин бўлғусидур баҳрабардор-
Ки, онинг тифлидур бу навъ хунхор.

Зулайхон чунки тарки сабр қилди,
Мунингдек тира тун олдига келди.

Жамоли дилбаридин ўлди маҳжур,
Шаби бемоҳ қолди, хона — бенур.

Рухи ёр ўлмас эрса партавафкан,
Туман машъалдин ўлмас хона равшан.

Даме уйқу күэзига кирмас өрди,
Бу сўз деб йигламоқ додини берди.

Ки: «Не әркон бу тун Юсуфга ҳолат,
Бу ақшом ким қилур оллида хизмат?»

Тўшар остига кимса бистарини,
Қўяр ким бошига болин зарини?

Еқар қайси киши онинг чарогин?
Үпар қайси киши гулдек оёғин?

Етурғай кимса они уйқу чоғи,
Қошида ким дегай афсона доғи?

Еқарму табъига зиндан ҳавоси?
Тушарму ёдига бу бенавоси?

Гулининг бормудур аввалги оби?
Турубму сунбули аввалги тоби?

Фисурдалиғ етибдурму гулиға?
Паришонлиғ тушубму сунбулиға?

Гулосо лаблари әрканму хандон?
Ва ё кўнгли әканму ғунчадек қон?»

Бу сўзларни дебон тортар әди ун,
Ҳамул оқшомда бўлғунча яrim тун.

Яrim тун зўр айлаб дарди Фурқат,
Ҳазин жонида қолмай сабру тоқат.

Тушуб ҳижрон ўтиға ўйлаким қил,
Туруб дояга йиглаб деди: «Турғил-

Ки, ҳамроҳ айлали оҳанги зиндан,
Кироли ул уқубатгаҳга пинҳон.

Иков бир гўша ичра ўлтуроли,
Ҳамул дилдор дийдорин қўроли.

Чу зиндан ичрадур ул гулъузорим,
Эмас зиндан, әрур ул навбаҳорим.

Агар ушшоқ кўнглини очса бўстон,
Очар лекин менинг кўнглумни зиндан».

Чу сарвосо равон бўлдию доя,
Эгарди кейнига ондоқки соя .

Елосо сайр этиб зинданга етти,
Талаб оҳиста зинданбонни этти.

Эшикни очти ул топғач ишорат,
Кўрунди бас йироқ ул моҳ талъат.

Мусаллода турубдур сарви масрур,
Бўлуб хуршид янглиғ гарқаи нур.

Оёқ узра туруб гаҳ ўйлаким шамъ,
Юзидин нур олиб атрофида жамъ.

Бўлуб гаҳ қад хам ондоқким маҳи нав,
Солиб рухсоридин фарш узра партав.

Гаҳи бошин уриб ер узра густоҳ,
Нечукким тонг елидин тоза гулшоҳ.

Гаҳи расми тавозузъ айлабон фош,
Бинафша янглиғ ўлтуруб қуий бош.

Бу суратлар била чун кўрди они,
Кириб бир гўшада турди ниҳони.

Бўлуб гирён, қилиб оҳиста нола.
Тўкар әрди суман устига лола.

Қилиб лаълинини луълуъ бирла пора,
Солур әрди дамо-дам жонға ёра-

Ки: «Эй ҳусн аҳлининг чашми чароғи,
Латофат оламининг тоза боғи.

Менинг жоним аро ўт урди ишқинг,
Вужудим сар-басар куйдурди ишқинг.

Ўтумга васл бирла урмадинг сув,
Нечук берадмлик расми эди бу.

Таним тиги ситамдин айладинг чок,
Санга йўқтур ситам қилмоқда ҳеч бок.

Эрурсен — золиму, мазлум — ман-ман,
Эрурсен нофию, маҳрум — ман-ман.

Ўларга етмишам жавру жафодин,
Илоҳий туғмағай эрдим онодин.

Агар туғсам даги, эй кош доя,
Менинг бошимдин олгой әрди соя.

Сугидин бермагай әрди манга баҳр,
Сути ўрнига бал бергай әди заҳр».

Эди бу навъ қилу қоли бирла,
Вале Юсуф әди ўз ҳоли бирла.

Анго худ йўқ әди ондин хабар ҳеч,
Кўрунмас әрди кўзига асар ҳеч.

Чу шом ўтти, саҳар ҳангоми бўлди,
Зулайхой фалак ашки тўкулди.

Муавзинлар чекиб фарёд ҳар ён,
Гиревин кўкка чекти кўси султон.

Бўлуб ит қуйруги бўйнига пайванд,
Фигон тортардин этти бўғзини банд.

Хурус этти фигон чекмакни оғоз,
Фалак авжи уза еткурди овоз.

Ниҳоятга Зулайхо айши етти,
Чиқиб зиндандин ўз жойиға кетти.

Чу ёри то анинг зинданда әрди,
Анга бориш-келиш бу сонда әрди.

Ғизои жони әрди ул таку пўйї,
Ул ишдин ўзга ишга қилмади хўй.

Нечук айлаб киши истар гулистан-
Ки, бўлмиш хотири марғуби зиндан.

Кишиким бўлса зиндан ичра ёри,
Қачон зиндансиз ўлғуси қарори.

ЗУЛАЙХОНИНГ КУНДУЗДА ҚАСРИ УСТИГА ЧИҚФОНИ
ОНДИН ЗИНДОН УСТИГА НАЗОРА ҚИЛГОНИ ВА ЮСУФ
МУФОРАҚАТИГА БЕТОҚАТ БУЛУВ НОЛАЮ ЗОР
КУРГУЗГОНИ

Эрур тун ишқ әлиға пардаи роз,
Бори мажруҳ дилларға давосоз.

Кўб иш битгусидур шабгир бирла-
Ки, кундуз битмагай тадбир бирла.

Үтурди чун Зулайхо тун ғамини
Демайким тун ғамин, тун мотамини.

Келиб олдига кундузнинг балоси,
Туман андуҳу меҳнат ибтилоси.

Анга не боргани зинданға журъат,
Не зиндансиз анга бор сабру тоқат.

Берурга лаҳзае таскин ғамиға,
Неча неймат бериб бир маҳрамиға.

Йиборур эрди Юсуфга инҳени-
Ки, то ўз жонибидин кўргай они.

Бориб зинданға, қайтиб келса маҳрам,
Ҳамул маҳрамға ишқ айлар әди ҳам.

Аёқиға гаҳи суртуб юзини,
Қилур эрди гаҳи бўса кўзини.

Ки, бу бир ёр руҳсорин кўруббур-
Ки, ул бир ўзни ул ён еткуруббур.

«Ўна олмон агарчи чашми ёрим;
Қўя олмон оёқиға узорим.

Упарман ҳар дам ул кўзники гоҳе,
Қилур ёрим юзи сори нигоҳе.

Қўёрман ул оёқға юзни боре-
Ки, айлар ул тараф гоҳи гузоре».

Сўрар әрди сўнг ондин ҳолин онинг,
Рухи зебои фаррух фолин онинг-

Ки: «Ҳусниға етибдурму газанде,
Тушубдурму ишига ҳеч банде?

Юзида йўқмудур пажмурдаликлар?
Танида йўқмудур озурдаликлар?

Олиб борғон таомингдин едиму?
Мани нокомдин ҳеч сўз дедиму?»

Сўраб бўлғон сўнг ўлуб асру бетоб,
Чиқар әрди учакка чуст сачроб.

Учакда манзаре бор әрди марғуб-
Ки, ондин томи зиндан кўрунуб хўб,

Бориб ўлтурди ул манзарда танҳо,
Кишини ҳамдам әтмас әрди асло.

Ҳазинлиғ бирла йиғлаб ғам ер әрди,
Назар зиндан сари айлаб дер әрди-

Ки: «Йўқ рухсори гулғомини кўрмак,
Манга басдур бнинг томини кўрмак.

Эмои шенстай дийдори онинг,
Кўрунса бас дурур девори онинг.

Қаю уйдаки ул манзилнишиндур,
Эмас уй, равзай хулди бариндур.

Саодатдин топиб сармоя сақфи,
Солур хуршид узра соя сақфи.

Ғами девори орқам синдурубдур-
Ки, ул анга суюмай ўлтурубдур.

**Эшикидин онинг давлат сарафроз-
Ки, анда бош эгар ул мояи ноз.**

**Ҳумоюн келди онда осмони-
Ки, ўпгай ёр оёқин ногаҳони.**

**Хуш улким меҳри тифи ошкора,
Таним заррадек этса пора-пора-**

**Ки; вожун тушсам онинг равзанидин,
Ерутсом кўзни моҳи равшанидин.**

**Қилурман туфроғидин рашк ҳар дам-
Ки, юрган чоғда ул моҳи мукаррам.**

**Бўлур домони гардидин муаттар,
Абиролуда зулғидин муанбар».**

**Маалқиссаки, атвори бу эрди,
Кечага текру гуфтори бу эрди.**

**Бу атвор ила жони лабга етти,
Бу гуфтор ила рўзи шабга етти.**

**Етушгач тун ўтуб ул ҳол ила кун,
Иш этти ул сифатким бурноғи тун.**

**Кечаю кундуз аҳволи бу эрди-
Ки, то ёри онинг зиндоға кирди.**

**Ки, то зиндон борур, не тунга чора,
Вале кун томига айлаб назора.**

**Онга тун-кун бу эрди кор ила бор-
Ки, манзури эди девору дийдор.**

**Замирин Юсуф андоқ хона қилди-
Ки, ақлу жонидин бегона қилди.**

**Онинг ёди аро қилди йўқ ўэни,
Жамеъи иеку баддин юмди кўзни.**

**Канизаклар анго гар деса ҳар сўз,
Эшиитмас эрдию, очмас эди кўз.**

Аларга айтур әрди гоҳ-бегоҳ-
Ки: «Ман әрмон ўзимдин ҳаргиз огоҳ.

Сўз айтиб тутмангиз огоҳлиғ кўз,
Мани тебратинг аввал, сўнг денгиз сўз.

Ўзумга ул таҳарруқдин келурман,
Неким сўз десангиз, сўнгра билурман.

Ки, то кўнглум әрур дилдорға банд,
Бўлубман лолу ҳайрон кўзгу монанд.

Кишининг кўнглида ер тутса ул моҳ,
Қаҷон ул ўзгалардин бўлғай огоҳ.

Тағайюр топибон бир кун мизожи,
Етушти қон олурға эҳтиёжи».

Танидин қон чу ерга майл қилди,
Ер узра «Юсуфу Юсуф» ёзилди.

Анга чун дўстдин бўлмиш әди пўст-
Ки, чиқти пўстидин ҳам сурати дўст.

Ҳуш улким ўзидин топғай раҳолиқ.
Ҳам ўзидин насими ошнолиқ.

Онингдек дўст ёди бирла бўлғай-
Ки, ўзгодин демай ўздин қутулғай.

Танига дўст кирмай ўйлаким жон,
Ўзидин бўлмагай ўзлук намоён.

На ўзлукдин қолур бўйи ва ранги,
На ўзгага бўлур сулҳио жангиги.

На тоҷу таҳтга кўнглини боғлар,
На кўксини ҳавас ўтиға доғлар.

Агар сўз деса айтур ёрға сўз,
Тутар барча муродин ёрдин кўз.

Ҳисоб сонига киргузмас ўзини,
Эвурмас ғайрға ҳаргиз юзини.

Юз урғай пухталиқға хомлиқдин,
Қочурғай ўзни бад фаржомлиқдин.

Үзунгдин, Огаҳий, сен ҳам юмуб күз,
Әзвурғил даргаҳи давлат сари юз.

Билурсен гарчи йўлни яхшироқ сен,
Кўб ул даргаҳдин әрмассен йироқ сен.

Ва лекин суст ўлуб боқма қадамға,
Қадам қўй давлатободи адамға.

Эдинг бегонае буду набудинг,
Бу кун ҳам ўйла бўлмоқ келди судинг.

Санга ўзлук била беҳбуд йўқтур-
Ки, бу савдода ҳаргиз суд йўқтур.

Юсуфнинг зиндан аҳлига өҳсонларининг ШАРХИ
ва подшоҳнинг муқарраблари тушин ТАЪВИР
қўйғони ва олорнинг бирига, мали
подшоҳнинг ёнида ёд қил, деб Васият ВУЮРГФОНИ

Онодин түгса ҳар ким аҳли давлат,
Йўқ айлар давдатининг нури зулмат.

Тикан ондин гули бехор бўлғай,
Гул ондин ноғай тотор бўлғай.

Саҳобосо агар еткурса мақдам,
Қуруғ кишт ўлғусидур сабзу хуррам.

Агар топса қудумин тоза бое,
Бўлур ҳар барги гул тавсан чироғи.

Агар зинданға кирса хурраму шод,
Қилюр зиндан элини ғамдин озод.

Чу зиндан аҳлига ул тира зиндан,
Етушгач Юсуф ўлди боғи хандон.

Ҳузури бирла бўлди шод борча,
Ҳама ғам бандидин озод борча.

Бўюнларга ғул ўлди тавқи иқбол,
Оёқлар банди ҳам фархунда халхол.

Олорнинг бири гар бемор бўлса,
Асири меҳнату темор бўлса,

Бўлур әрди онинг bemордори,
Даво айлар эди дардига бори.

Гирифторига бўлса жой агар танг,
Онинг тадбири сори айлаб оҳанг.

Очуқ юз бирла айлаб саъю кўшиш,
Берур әрди анго коми кушойиш.

Чу ишрат бўлса бир муфлисга гар талх,
Бўлуб фоқадин онинг ғурраси салх.

Олиб зардорлардин зар била сийм,
Қилур әрди онинг илгига таслим.

Кўруб туш ногаҳон бир неқбахте,
Тушурса фикр гирдобига рахте,

Онинг таъбирида бўлғоч шакаррез,
Чиқор әрди ҳамул гирдобдин тез.

Ики маҳрам эди зинданда магмум,
Бўлуб шоҳ қурбидин маҳжурӯ маҳрум.

Иков Юсуф била ҳамроҳ эдилар,
Кеча-кундуз анго дамсоз эдилар.

Бир оқшомда кўруб ҳар бири бир туш,
Паришонлигга ондин бўлдилар тўш.

Бириға туш нажоти сори мушъир,
Бириға умрининг қатъиға мухбир.

Олорға лек эди таъбири пинҳон,
Олор ондин эди асрӯ паришон.

Иков Юсуфға тушни айлаб изҳор,
Эшиттилар жавобин улчаким бор.

Бирини дордин остилар алҳол,
Бири шаҳ даргаҳида топти иқбол.

Бириким бўлди озим шоҳ сори,
Саодатгоҳи иззу жоҳ сори.

Ул айлар чогда шаҳ сори азимат,
Бу навъ этти анго Юсуф васият-

Ки: «Чун иқбол ила давлат бўлуб ёр,
Бориб шаҳ оллида топсанг агар бор.

Мани шаҳ мажлисида ёд қилғил,
Замирим бу карамдин шод қилғил.

Дегил: «Эндинда ётмишдур ғарибе,
Етумай шоҳ адлидин насибе.

Гунаҳсиз бўйла маҳзун қўйма они,
Раҳо қил они адл айлаб равони».

Чу ул маҳрамга етти давлати жоҳ,
Бўлуб масти майи қурби шаҳаншоҳ.

Чиқиб ёдидин андоқ ул васият-
Ки, тушмай ёдига кўб ўтти муддат.

Етурди ваъдаси маъюслиғлар,
Бало зиндонида маҳбуслиғлар.

Бале, оники ҳақ қилса гузида,
Мақоми дўстлиғда орамида,

Юзига боғлаб онинг роҳи асбоб;
Ўзи қилғай юзига фатҳи авбоб.

Қаратмас ўзгага онинг юзини,
Эшитурмас ҳар одамга сўзини.

Они ғайр илгидин торож қилмас,
Ўзидин ўзгага муҳтоҷ қилмас.

Киши домонига илгин етурмас,
Ўзининг домига банд этгою бас.

МИСР ПОДШОХИ ЮСУФНИНГ ТУШИНинг ТАЪВИРИ
УЧИН ТАЛАВ ҚИЛГОНИ ВА ОНИНГ ТАҲХИР ҚИЛГОНИ,
ТОКИМ ОНИНГ БИЛА МИСР ХОТУНЛАРИ УРТАСИДА
У ГАН МОЖАРОНИ ТАҲҲИҚ ҚИЛГОНЛАРИ

Басе кўб қуфлким йўқтур калиди,
Эрур банд анго очмоқлик умиди.

Чу дононинг ишига тушса ҳар печ,
Бўлуб фикру назарнинг кўшиши ҳеч.

Баногаҳ ҳеч қўл кирмай ароға,
Очилмай ҳеч тил ул можароға.

Етушгай ғайбдин анго күшойиш,
Ҳусул өтгай күшойиш неча хоҳиш.

Чу Юсуф ҳийалалар банд әтти, бузди,
Тамоми риштаи тадбирин уэди.

Худодин бошқа ҳеч қолмай паноҳи-
Ки, бўлгай барча ғамда такягоҳи.

Ўзидин кўз юмуб ўзлукдин ўтти,
Худо фазли онинг илгини тутти.

Ки, бир тун шоҳи Миср уйқуга кўзни →
Етургач, кўрди туш етти ўкузни.

Етиси ҳам семуз асру қави хўб,
Ҳар ишда бир-биридин әрди марғуб.

Яна етти ўкуз келди баробар,
Булар әрди саросар хушку лоғар.

Бурунги еттини бу етти чолок,
Едилар бир дам ичра сабзадек пок.

Яна ҳам сабзу хуррам етти хўша-
Ки, жонға қут эди-ю кўзга — тўша.

Кўкарди кейинидин етти қуруғ ҳам,
Чиқиб чирмошиб урди они барҳам.

Чу шаҳ уйқусидин тонг вақти турди,
Фаросат аҳлидин таъбири сўрди.

Ҳама деди: «Маҳол ушбу ишингдур,
Ажаб ваҳми хаёл ушбу тушингдур.

Хирад аҳлиға йўқ таъбири онинг,
Бажуэз эъроз йўқ тадбири онинг».

Ҳамул маҳрамки Юсуфдин хабардор —
Эди бу янгириф этти розин изҳор-

Ки: «Эндишон ичра бир доно жувондур,
Дақоийқ ҳал қилурда хурдадондур.

Эрур моҳир қилурда тушни таъбири,
Очар ҳар тушнинг ашколини бир-бир.

Буюрсанг анга амринг еткуурмэн,
Тушнинг таъбири олиб келтуурмэн».

Деди шаҳ: «Нега истарсан ижозат-
Ки, йўқ аъмоға кўздин яхши неъмат.

Манга ақлу хирад кўзи эрур кўр,
Чу туш таъбиридин то бўлди маҳжур».

Бориб зинданға маҳрам қилмай эҳмол,
Баён Юсуфга қилди тушни филҳол.

Дедиким: «Гов бирла хўша йилдур,
Бори ўз ҳолининг васфиға тилдур.

Гар ўлса хўша сабзу гов фарбек,
Йилининг вусъатидиндур ҳабардеҳ.

Чу бўлса хўша — хушку гов — логар,
Эрур йил тангликидин қиссаовар.

Бурунғи этти йил ўтгунча комил,
Бўлур ёмғур кўб, кўб дона ҳосил.

Бўлур оламға мамлӯ нозу неъмат,
Келур сўнгра ети йил тангвусъат.

Бурунғи ноз-неъмат топғай итмом,
Ҳама эл бўлғуси бесабру ором.

Тушурмас қатрае абри атое,
Кўкармас ердин асло ҳең гиёҳе.

Ғанийлар ҳоли бўлғуси паришон,
Гадолар танглиқдин бергуси жон.

Бўлур ондоқ жаҳон хошида нон кам-
Ки, ҳар дам нон деб ўлгай неча одам».

Ҳамул маҳрам әшитиб ушбу сўзни,
Етурди шоҳи даргоҳига ўзни.

Деди Юсуф сўзин, таъбирини ҳам,
Шаҳ ондин бўлди асру шоду хуррам.

Деди шаҳ: «Тур, бориб Юсуфни келтур-
Ки, ондин баҳралар жонимға еткур.

Сўз улким дўстдин келса хуш ўлғай,
Вале деса ўзи, кўб дилкаш ўлғай.

Гар ўлса ёрнинг кўрмак юзини,
На лойиқ ўзгадин сўрмоқ сўзини».

Яна Юсуф сори бўлди равона,
Етурди мужда деди: «Эй ягона,

Туруб чолок сарвосо хиром эт,
Шаҳи даврон саробўстонига ет.

Очиб бор бу узори дилкушони,
Беза бу гулдин ул бўстонсарони».

Деди: «Кўргум нечук ман ўйла шаҳни-
Ки, мандек бир гарibi бёгунаҳни,

Неча йил қаҳр ила маҳбус қилди,
Карам осоридин маъюс қилди.

Манга гар деса даргоҳимға юрсун,
Бориб дегил анга аввал буюрсун.

Ки, хотунларки чун юзимни кўрди,
Бўлуб беҳуд пичоқ илгига урди.

Бўлуб жамъ айласун оллида маскан,
Десун борча менинг ҳолимни равшан.

Ки, кўрмишлар олор не журми исён-
Ки, қилдилар мани маҳбуси зиндан.

Бу сир бўлсун саросар шоҳга маълум-
Ки, мандурман гунаҳдин пок мазлум.

Замиримда гунаҳ андешаси йўқ,
Хаёлимда хиёнат пешаси йўқ.

Уйнда чиқмади мандин хиёнат,
Магар хизмат, магар сидқи амонат.

Чу урсам яхшироқ нақби ҳазоин-
Ки, бўлғаймен уйи әҳлиға хонн».

Чу маҳрамдин бу сўзни әшитиб шоҳ,
Ҳама хотунни дарҳол этти огоҳ.

Ки, шаҳ оллиға келдилар саросар,
Бўлуб барча сафоу сидқустар.

Чу шаҳ базми аро йўл топғач ул жамъ,
Аларға шаҳ тил очти ўйлаким шамъ.

Ки, Юсуфдин кўрубдурлар не нуқсон-
Ки, бадном әттилар оламда ҳар ён.

Юэдин барча әрди шоду ҳуррам,
Недин еткурдилар зиндан аро ғам.

Бутеким, жисмиға юқ бўлғуси ғул,
Солур доно на янглиғ бўйининг ғул.

Гулеким ёқмас анга боди шабгир,
Оёқига нечук солғуси занжир.

Деди хотунлар: «Эй шоҳи жувонбахт,
Санга келди муборак тож ҳам тахт.

Биз асло кўрмадук Юсуфда нуқсон,
Эмас жўз поклик ондин намоён.

Жаҳон ичра анингдек йўқ шарафнок,
Эрур туҳматдин ул жони жаҳон пок».

Зулайхо ҳам эди ул ерда ҳозир,
Қилиб ёлғон демакдин пок хотир.

Чекиб ишқ ичра кўб ранжу риёзат,
Чиқиб эрди кўнгулдин макру ҳиллат.

Кўнгул сидқини қилди bemadoro,
Нечукким субҳи содиқ ошкоро.

Узининг журмий иқорор этти мутлақ.
Аён айлаб садои ҳасҳасалҳақ.

Деди: «Юсуфнинг асло йўқ гуноҳи,
Ман онинг ишқидин қилдим табоҳи.

Чақирдим ман бурун васлимга они,
Қабул этмай, аён этти ибони.

Менинг зулмим била зиндонга тушти,
Ададсиз ғам анго мендин етушти.

Ғамимга бўлмади чун ҳадду ғоят,
Менинг ҳолим анго қилди сироят.

Жафое айласа ҳар кимга жофе,
Анга вожиб бўлур охир талофе.

Неча кўб қилса эҳсон шоҳ изҳор,
Эрур ондин фузун Юсуф сазовор».

Бу пинҳон сирни чун шаҳ Фаҳм қилди,
Бўлур хуррам басе гулдек очилди.

Дедиким: «Тез келтурсунлар они,
Саробўстонга еткурсунлар они.

**Эрур лутф ичра ул гул барги хандон,
Бўлур гулнинг ери бўстон, на зиндан.**

**Эрур жон мулкида шаҳи жувонбахт,
Эмас лойиқ мақоми шаҳ бажуз тахт».**

**ЮСУФНИНГ ЗИНДОНДАН ЧИҚГОНИ ВА ПОДШОҲ АНИ
КИРОМИ ТУТГОНИ ВА АЗИЗИ МИСР ВАФОТ ҚИЛГОНИ ВА
ВУЛАХОННИНГ ТАНҲОЛИҒ ВА ЖУДОЛИҚҒА МУБТАЛО
БЎЛГОНИ**

**Бу кўхна дайр аро мундоқдур ойин-
Ки, бўлмас талҳлиқсиз айши ширин.**

**Ичиб тифле раҳмда тўққуз ой қон,
Чиқар охир нечукким моҳи тобон.**

**Бўлур санг ичра лаъл озурдау танг,
Топар охир қуёшдин ҳусн ила ранг.**

**Чу Юсуфнинг ўтуб шоми дарози,
Тулуи субҳ бўлди чорасози.**

**Эди кўхи гарон жонига андуҳ,
Бошидин рафъ бўлди охир ул кўҳ.**

**Анга қилмоқ учун әъзозу икром,
Буюрди хайлиға шаҳи наку ном.**

**Ки айвони шаҳи хуршидавранг,
Фазоси эрди ҳар ён икни фарсанг.**

**Ики саф онда қилдилар намоён,
Етушти ҳар сафи зинданга ҳар ён.**

**Нече зебо ғуломи моҳталъат,
Ҳама кийган ҳарири покхилъат.**

**Нече чобуксувор ўлғай сипоҳи,
Бедов от узра ҳар ерга мубоҳи.**

**Нече хуршидпайкар хушнаволаҳ,
Ҳама булбул киби достонсаролар.**

Ғанийлар айлабон ҳар ён назора,
Сочорға келтуруб зар бешумора.

Гадолар жумла олмоқға нисорин,
Очиб ҳар соридин жайбу канорин.

Чу Юсуф шаҳ сори бўлди равона,
Кийиб қат-қат либоси хисравона.

Миниб бир маркаб узра пой то фарқ,
Бўлуб зарру гуҳарға тоғдек фарқ.

Саросар таблаларда мушку анбар,
Лабо-лаб бадраларда зарру гавҳар.

Онинг бўйи уза андоқ сочилиди-
Ки, термакдин гадолар ор қиади.

Чу шаҳнинг боргоҳига етушти,
Отидин ерга иззат бирла тушти.

Тўшарлар ерга пояндоз ондоқ,
Фарангү Чин қумоши бўлди туфроқ.

Олор узра хиром этти намоён,
Нечукки атлас узра моҳитобон.

Ҳабар тобғоч, шаҳ ондоқ бўлди хушқол-
Ки, истиқболига кўргузди иқбол.

Қучори ичра тортиб қисти маҳкам,
Нечукким сарвни шамшод хуррам.

Қошида ер бериб тахт узра филҳол,
Қилиб зоҳир павозини сўрди аҳвол.

Бурун кўрган тушига сўрди таъбир,
Жавобин Юсуф этти хўб тақрир.

Яна сўнг ҳар тарафдан сўрди кўб сўз,
Эшитмакка жавобин тикти ҳам кўз.

Жавобини топиб матбуу дилкаш,
Бағоят бўлди ондин хотири хуш.

Деди сўнграки: «Бу тушни кўрдим,
Онинг таъбирини оллингда сўрдим.

Онинг таъбирин истаб найлагаймиз?
Жаҳон ҳалқи ғамин найлаб егаймиз?»

Деди: «Бўлғай хушу хуррам неча йил.
Ҳамул айёми хуррамда буюргил-

Ки, ҳар кишварда қилсунлар муноди-
Ки, жуз кишт ўлмасун элнинг муроди.

Ҳама тирноқ била хорони очсун.
Юзидин оқизиб тер дона сочсун.

Чу донадин кўкарса ҳар не хўша,
Ани эл сақласун айларга тўша.

Синонларким чиқарғай хўшага тан,
Рухи душманга бўлғуси синонзан.

Чу уйда хўшани эл забт қилса,
Қачонким рўзгор қаҳт келса,

Агар ҳар кимнинг ўлса айши тира,
Бақадри ҳожат олсун ул захира.

Керак лекин ҳар ишнинг бир кафили-
Ки, бўлғай ақлу донишнинг далили.

Чу дониш бирла иш аслини билғай,
Чу билди ишни ўз жойида қилғай.

Агарчи олам ичра кўбдур одам,
Вале мандек кафилени билур қам.

Бу иш тадбирини топшур манга сен-
Ки, бўлмас кимса мавжуд ўйлаким мен».

Кўруб шаҳ они мундоқ маслаҳатсоэз,
Тамоми ҳалқ аро қилди сарафroz.

Баланд этти қуёшдек иззу жоҳин,
Онинг илгига топшурди сипоҳин.

Ўзининг тахти узра миндуруб бот,
Онго қўйди Азизи Миср деб от.

Мақом этти чу Юсуф маснади зар,
Бори эл қўйди пои тахтига сар.

Агар айвондин этса азми майдон,
Шукуҳидин ер ўлғай эрди ларзон.

Агар ҳар сори сайд этса ирода,
Жанибаткеш әди мингдин зиёда.

Қаю кишварғаким борса сувора,
Йўқ эрди хайлиға ҳадду шумора.

Чу Юсуфга худо берди бу иззат,
Етушти қадриға бу павъ рифъат.

Азизи Мисрига етти забунлиғ,
Ливои давлатига сарнигунилиғ.

Кетурмай кўнгли тоқат бу халалға,
Тани бўлди ҳадаф тири ажалға.

Зулайхони босиб андуҳ ила ғам,
Қадин Юсуфниғ ғамидин кўнгли озод.

Фалакким меҳри камдур, кини — бисёр,
Бу ҳирмонхонада будур анга кор.

Биронни меҳрдек гардунга олур,
Биронни соядек туфроқға солур.

Хушо улким, билиб бу корин онинг,
Назарга илмай авторин онинг.

На идбори етургай кўнглиға ғам,
На иқболидин ўлғай жони хуррам.

АЗИЗ МИСР ВАФОТИДИИ СУНГ ЗУЛАЙХОНИНГ ШАРХИ
ХОЛИ ВА ЮСУФНИНГ МУҲАББАТИ АНГА ИСТИЛОҲ ВА
ҒАЛАБА ҚИЛГОНИНИНГ ВАЁНИ ВА ФИРОҚ МЕҲНАТИГА
ИВТИЛОСИНИНГ ВАЁНИ

Кишиким ёрдин ношод бўлгай,
Емону яхсидин озод бўлгай.

Етушмас ўзга бир ғам хотирига,
Ва ё ҳар шодлиғ ҳам хотирига.

Агар бўлса жаҳон дарёи андӯҳ,
Чиқорса ғусса мавжин ўйлаким кўҳ.

Замоне топмас ондин домани нам,
Гамиким бор ўзида истамас кам.

Агар туэса тараб жашни замона,
Муяссар бўлса айши жовидона.

Ҳамул жашни тарабни кўзга илмас,
Кам айларга ғамини майл қилмас.

Зулайҳо эрди мурғи меҳнатоҳанг,
Анга даҳр ошёни мурғдек танг.

Ҳамул кунларки давлат ёри эрди,
Үйи тўё Эрам гулзори эрди.

Азиз эрди бошиға соягустар,
Ўзи эрди ниҳоли сояпарвар.

Ҳама асбоби ишрат жамъ эрди,
Юзи равшан нечукким шамъ эрди.

Ғами Юсуф тутуб жонини маҳкам-
Ки, ондин бўлмас эрди айру бир дам.

Азиз этти адам сори чу оҳанг,
Кетиб асбоби давлат бўлди дилтанг.

Ҳаёли Юсуф онинг ёри эрди,
Аниси хотири афгори эрди.

Кириб ҳажрида бир вайрона ичра,
Демай вайрона, меҳнатхона ичра.

Кечакундуз эди бехўрду бехоб,
Дер эрди ўз-ўзига бўйла йиргоб:

«Хуш ул кунларки баҳт ўлуб мададкор,
Бир уй ичра манга ҳамдам эди ёр.

Тамошои жамолига очиб қўз,
Кўрар эрдим юзин ҳар кун аро юз.

Чу ул давлатдин этти баҳт маҳрум,
Солиб зинданға они зору мазлум.

Кўяр эрдим ниҳон зиндан сори гом,
Тамошо айлар эрдим они ҳар шом.

Солиб ҳар дам мақоми томиға қўз,
Ғамимға айлар эрдим чора кундуз.

Булардин ушбу кун маҳжур ўлубман,
Буғам бирла басе ранжур ўлубман.

Тўлуб кўнглум аро фикру хаёли,
Эмон ондин замоне ҳеч холи.

Ҳаёлидур менинг жисмим аро жон-
Ки, ул борса тириклик эрмас имкон».

Бу сўзларни дебон тортар эди оҳ,
Куяр эрди ул ўтга меҳр ила моҳ.

Чиқиб оҳи масаллик дуди оҳи,
Боши узра эди чатри сипоҳи.

Агар етса ҳаводис офтоби,
Ҳамул эрди наюҳию ниқоби.

Дема чагр, оҳи ўқи бўлса паррон,
Бўлур эрди ҳамул гардунға қалқон.

Ҳамул ўтга гар ул бўлмаса монеъ,
Фалак сандуқин айлар эрди зоеъ.

Қилиб бесабрлиқлар фош ҳар дам,
Тўкар эрди кўзидин ёш ҳар дам.

**Чидай олмай кўнгул тобу табига,
Кўзи сув оқизур эрди лабига.**

**Ҳамул хунобадин юз ювмай асло,
Анго ул сурхрўлиқ берди гўё.**

**Чу рухсорига айлаб они ғоза,
Муҳаббат расмин айлар эрди тоза.**

**Гаҳи тирноғ ила йиртор эди юз,
Сочиб қонини андоқим ики кўз.**

**Деди ҳар бириси сурхи давоти,
Ғамидин ёзғоли хатти најжоти.**

**Ҳарош айлаб гаҳи кўксини ҳар ён,
Тарош андин қилиб жуз нақши жонон.**

**Тизи устига ҳар лаҳза уруб қўл,
Суманга ранги нилуфар бериб ул.**

**Ки, яъни дўст меҳри дархуриман,
Гар ул хуршид эса, нилуфариман.**

**Чу бўлса офтоби ховари ёр,
Манга йўқ нилуфарликдин қави кор.**

**Санубардек уруб ўз кўксига мушт,
Нечукким қанд чайнар эрди ангушт.**

**Кафиким ҳар нигор эрди анга ор,
Қилур эрди нигор ангушти инкор.**

**Қизил бармоқларини хома айлаб,
Қафи кофургунини нома айлаб.**

**Ёзиб ул нома узра ҳарфи ғамни,
Анга чекмас эди ўзга рақамни.**

**Неча йиллар онинг ҳоли бу эрди,
Ҳама афъоли, ақволи бу эрди.**

**Йигитлик айлади ондин жудолиғ,
Сочида қолмади асло қаролиғ.**

Кечасига етушти субҳидин нур,
Ега бошлади мушки узра кофур.

Қочиб зоғ, отилиб тақдирдин тир,
Бўлур жойи аро бум ошёнгир.

Бу боғ ичра әмас ҳеч кимга маълум-
Ки, зоғ уйига киргай бу сифат бум.

Қаросин ювди чун ашк иттифоқи,
Оқарди кўзининг бошдин-оёқи.

Нишот айсмида андоқки ойин,
Қаро кийди анго чашми жаҳонбин.

Анго чун солди мотам жаври оғоқ.
Недин кийди қаросин ташлабон оқ.

Магар ҳинд аҳлидин эрди намуна-
Ки, бўлгай иш аларға бозгуна.

Юзига ҳар тараф тушти неча чин,
Шикан топғай нечукким барги насрин.

Киши бу баҳр ичра бермади ёд-
Ки, тушгай сувга чин то эсмайин бод.

Вале бор ўлсуну ё бўлмасун ҳеч,
Сувдек юзига тўлди чин ила печ.

Қади ҳам бўлди бори ишқдин ҳам,
Боши бўлди оёқи бирла ҳамдам.

Бўлубон ҳалқа янглиғ бесару по,
Висол уйи қошида қолди танҳо.

Боши тушти қуийи, қадди бўлиб ҳам,
Магар йўқ қилғонин истар дамо-дам.

Ҳамул вайронда бўлуб кўб маҳу соя,
Сару пойида не афсар, не халхол.

Тани узра не қолиб хилъати зар,
Қулоқида не лаълу дурру гавҳар.

Не бўйнида қолиб тавқи мурассаъ,
Не рухсори уза зарбафт бурқаъ.

Тани зебосига туфроқ ниҳолин,
Узори нозикига тош болин.

Танина меҳри Юсуф бирла туфроқ,
Сарири ҳулладин кўб әрди хушроқ.

Юзи остида Юсуф ёдидин тош,
Ҳариросо қилиб юмшоқлиғ фош.

Бу янглиғ дарду ранжу меҳнат ичра,
Мунунгдек интиҳосиз қулфат ичра.

Эди Юсуф онинг вирди забони,
Танининг қуввати, ороми жони.

Ҳамул кунлардаким әрди зари кўб,
Тўла юз ганж, дурру гавҳари кўб.

Ҳар одам қиласа Юсуфдин ҳикоят,
Оёқиға сочиб зар бениҳоят.

Солиб оғзиға онинг гавҳару дур,
Қилур әрди гуҳардин ҳуққадек пур.

Атоу бахшиш айлаб бўйла пайваст,
Бори аҳволидин бўлди тиҳидаст.

Қуҳан шол эгнига кийди саропо,
Камар қилди белига лифи хурмо.

Ҳабаргўлар қошида келмадилар,
Нигоридин ҳикоят қилмадилар.

Эшитмай кетти Юсуфдин ҳикоят,
Тану жонидин онинг қуту қувват.

Тилаб ул қутни топмоқни яно ҳам,
Бир уй қилмоқға қасд әтти бино ҳам.

Они қилғой бино Юсуф йўлида-
Ки, то топғай ишво Юсуф йўлида.

Агар ул йўлдин ўтса гоҳ-гоҳи,
Онго қут ўлғай озори сипоҳи.

Энди бечораким, қолмай қарори,
Қўлидин борди барча ихтиёри.

Висоли ёридин топиб жудолиқ.
Кўруб базму тарабдин бенаволиқ.

Нигоридин етушмай қуввати ком,
Диёри пайкидин ҳам қути пайғом.

Гаҳи елга дебон рози ниҳонин,
Гаҳи қушдин тилар ёри нишонин.

Агар ҳар йўлда кўрса раҳгузоре,
Юзига бўлса ғурбатдин ғуборе.

Оёқин ўпкою ювғай ғуборин,
Сўрагай йиғлаб ондин шаҳриёрин.

Ва гар бир шоҳ анга етса сувора,
Қила олмас эса они назора,

Бўлур хуррам кўруб ҳам гарди роҳин,
Эшишиб ҳам ҳаё-ҳуий сипоҳин.

ЗУЛАИХОНИНГ ЮСУФ ИҮЛИ ВОШИҒА КЕЛИВ НАЙДИН
УЙ БИНО ҚИЛГОНИ ВА АНИНГ СИРОҲ БИЛА ЎТКОНИ
ОВОЗАСИДИН ХУРСАНД БЎЛГОНИ

Зулайхо истади бир уй муҳайё
Қилиб, Юсуф йўлида айлагай жо.

Они най уйга қилдилар ҳавола,
Тўла андоқки мусиқор нола.

Агар ҳижрондин этса нола оғоз,
Чиқор эрди жудо ҳар найдин овоз.

Цу оҳининг ўти чиқса пай-пай,
Енар эрди ҳамул ўт бирла ҳар най.

Енар эрди ҳамул уй ичра хаста,
Бўлуб аъзоси най янглиғ шикаста.

Вале чун ишқдин эрди асарлик.
Анго ҳар най эди гўё шакарлик.

Чу Юсуфда бор эрди девзоде,
Сипеҳр андозае, сарсар ниҳоде.

Таковар аблаке андоқки гардун,
Қароу оқи туп-кундек ҳумоюни.

Саро-сар нури зулматдин нишона,
Баробар тун била кундек дугона.

Гиреҳ тушмиш сурайёға думидин,
Шиканлар бадр фарқига сумидин.

Эди ҳар бир суми лаъли заррин,
Ҳилол икки vale заррин, сиймини.

Чу ҳар сум сайди санги хора айлаб,
Янги ойдин аён сайёра айлаб.

Чу тушса наъли айларди таку дав,
Епушиб кўкка ондоқким маҳни наз.

Гар ўлса гарбдин майдони то шарқ,
Үтуб бир сакраганда ўйлаким барқ.

Агар гарди ўзин қилмаса сокин,
Етушмак сарсар эрмас эрди мумкин.

Сочар эрди ададсиз қатра тердин,
Вале кўрмас киши бир қатра ердин.

Ҳамиша эрди сарсадек ғавона,
Ва лекин соя солмай тозиёна.

Агар охурда ҳар шом этса ором,
Фалак айлар эди хизмат анго шом.

Қамар сатлин қуёш ҷоҳига солиб,
Берур эрди анга ондин сув олиб.

Кечаки қилғон анинг учун муҳайё.
Самондур — каҳкашон, дона — сурайё.

Тўқуб кечаки бирла маҳу сол,
Юмин онинг зини мисоли,

Рикоби — ийднинг тобон ҳилоли.

Рикобига етурса Юсуф ар пой,
Қамар тутғай эди жавзо уза жой.

Чу Юсуф остида чекса саҳил ул,
Садо еткурғай эрди мил-мил ул.

Етушса ҳар қачон онинг саҳили,
Ҳалойиқнинг әди кўси раҳили.

Келур эрди шитоб айлаб саросар,
Ҳамул шаҳ хидматига хайли лашкар.

Зулайхо ҳам әшитур эрди они,
Чиқар эрди маконидин равони.

Тураг эрди бориб Юсуф йўлида,
Ҳалойиқ ҳам бориб согу сўлида.

Чу Юсуфсиз етушса фавж хайли,
Қилур эрди сабийлар танз майли.

Ки: «Йўлдин келди Юсуф инак-инак!
Очиб руҳсорини берайбу бешак!»

Зулайхо дер эди тортиб фифонин.
«Буларда топмагум Юсуф нишонин.

Фузиуроқ айладинг танз ила доғим-
Ки, Юсуф бўйини топмас димогим».

Чу Юсуф етса эрди ногаҳони,
Ҳамул ёшлар келиб алдарға они.

Дер эрдилар-ки: «Юсуфдин хабар йўқ.
Қудумидин бу йўлда ҳеч асар йўқ».

Дер эрди: «Танз қилмоқға юз урманг,
Кудуми дўстни мандин яшурманг.

Бутеким шоҳи мулки жоним ўлғай,
Кудумида қачон пинҳоним ўлғай».

Насими боғи жонни тоза айлар,
На ёлғуз жон, жаҳонни тоза айлар.

Чу жонға тозалиқ ҳамроҳ бўлғай,
Бил ондин тоза ёр огоҳ бўлғай.

Эшитса ул балолар хоки поси,
Йироқ-йироқ улунг-улунг садоси.

Дер эрди: «Ман неча йилдур йироқман,
Балои ҳажри ўтиға ўчоқман.

Енарга ўтға эмди тоқатим йўқ,
Чидарға эмди асло қуватим йўқ.

Қачонға тегруман маҳжур ўлурмен,
Ғами ҳажр ўтиға маҳрур ўлурмен».

Бу сўёни деб йиқилур эрди беҳуш,
Ўзин айлар эди маҳву фаромуш.

Туруб сўнгра ҳазину бехудона,
Бўлур эрди қамиш уйга равона.

Чекиб ўтлуғ нафас маҳзуну ишод,
Қамишлардин чиқорур эрди фарёд.

Ўтар эрди бу янглиғ рўзгори,
Йўқ эрди мундин ўзга кору бори.

ЗУЛАИХОНИНГ ЮСУФ ИУЛИ ВОШИН ТУТУВ ИЛТИФОТ
ТОПМОГОНИ, ОНДИН СУНГ УИЙГА КЕЛИВ, БУТНИ
СИНДУРГОНИ, ВАС ЯНЛ ЙҮЛ ВОШИГА КЕЛИВ ИЛТИФОТ
ТОПГОНИ

Қила олмас ошиқ даме қаноат,
Бўлур ҳирси фузун соат-басоат.

Ики дам айламас бир ерда ором,
Кўяр ҳар дам талабда юқори гом.

Чу топса бўйи гул, кўрмак тилар ул,
Агар кўрса, узотур тергали қўл.

Эулайхо истади йўлда ўтurmоқ,
Сўнг ондин истади дийдор кўрмоқ.

Бориб бут оллида қўйди бошини,
Тўкуб ҳар сори йиглаб кўз ёшини.

Деди: «Эй қиблай жоним жамолинг,
Ибодатда бошимдур поймолинг.

Санга бир умрдур қилғум ибодат,
Манга қил ушбу кун раҳму иноят.

Мани бу навъ қўйма зору расво,
Боқиб ҳолимға қил, кўзумни бино.

Бўлурмен тобакай маҳруми дийдор,
Кўзумни оч, кўрай то чеҳраи ёр.

Агар ҳар ердаким бўлса мақомим,
Эрур Юсуф менинг мақсуди комим.

Қила олсанг, бу комимни раво қил,
Неким қилмоқ тиларсен, сўнг ўзинг бил.

Мани кўб қўймагил бадбахтлиқда,
Мунингдек меҳнати жонсахтлиқда.

Сабур ўлмоқ манга энди йироқдур
Бу умримдин ўлум ҳам яхшироқдур».

Дебон бу сўзни бўлуб тоқати тоқ,
Сочар, әрди қотига бошига туфроқ.

Тонг отиб ёругоч олам фазоси,
Етушти аблаки Юсуф садоси.

Эулайхо борибон тўсти йўдини,
Кўтарди кўк сори икки қўлини.

Нечукким додхоҳлар дод қиади,
Куюб жону дили фарёд қилди.

Етушгач Юсуф андоқ бўлди ғавго-
Ки, чиқти ҳар сори кўкка аолов.

Ҳужум айлаб улус ул навъ ҳар ён-
Ки, гўё рўзи ҳашр ўлди намоён.

Ҳамул ғавго аро қолиб Зулайхо,
Бир одам боқмади ҳолига асло.

Бўлуб навмидликдан пора қўнгли,
Муроди кўйидин овора кўнгли.

Етиб юз дарду ғам жону танига,
Ўлум ҳолида келди масканига.

Кетурди олдига сангин санамни,
Хитобига бу янглиғ очти фамни-

Ки: «Эй санги сабуи иззу жоҳим,
Қаён юрсам сен улғунг санги роҳим.

Санинг олдингда токим сажда қилдим,
Мазаллат туфроғи узра йиқилдим.

Чу сендин истадим оламда то ком,
Эрурман хастаю маҳруму ноком.

Чу сенсен тош, тошни синдуурман,
Санга бекадрлиглар еткуурман».

Бу сўздин сўнгра олиб санги хора,
Ҳамул тош бутни қилди пора-пора.

Чу ул синдуурди бутни чусту чолок,
Дуруст ўлди иши беваҳму бебок...

Яна қайтиб чу Юсуф йўлға кирди,
Зулайхо тортиб афғонлар дер эрди-

Ки: «Шаҳ улдурки, шаҳни қилди банда,
Ниёзу ажзи бирла сарфиканда.

Кўруб бир бандани мискину муҳтож,
Бошиға қилди шаҳлиқ афсарин тож».

Бу янглиғ сўзни чун Юсуф эшитти,
Шукуҳи ҳайбатидин ҳуши кетти.

Деди соҳибға: «Ул тасбиҳонни-
Ки, мандин олди тобу ҳам тавонни.

Бориб ҳоло манинг ёнимға келтур,
Мақоми хилватимға тез еткур-

Ки, онинг борча аҳволин сўрарман,
Бори идбори иқболин сўрарман-

Ки, чун тасбиҳ ила ташвир қилди,
Эшитган-ўқ манга таъсир қилди.

Агар бир дард анго бўлмаса дилгир,
Қачон ўлғай сўзидин мунча таъсир.

Хушо, шоҳеки бўлғай жони огоҳ,
Агар мазлум чекса сидқ ила оҳ.

В-агар минг чекса аффон аҳли тазвир,
Замоне айламас кўнглига таъсир.

На ондоқким салотини замона-
Ки, ризқ олмоқға истарлар баҳона.

Агар бир золим айлаб зулму бедод,
Кетурса бир дирам ондин бўлуб шод.

Олиб зар кўнглий онинг овлагайлар,
Тазаллум қисса ҳар ким қовлагайлар».

ЗУЛАИХОНИНГ ЮСУФ ХИЛВАТХОНАСИГА КЕЛГОНИ
ВА ОНИНГ ДУОСИ ВИЛА БИНОЛИФ ВА ЖАМОЛ
ВА ЖУВОНЛИФ ТОПГОНИ

Яна не истагай оламда ошиқ-
Ки, фаҳм әтгай они маъшуқи содиқ.

Замири хилватида бор топгай,
Ўзи меҳрига меҳрин ёр топтай.

Онинг олдида дегай ўлтуруб роз.
Анга дегай неким деса жўбу зо.

Чу юсуф аблаки муй сори сурди.
Тушуб хилватга ичра ўтурди.

Ҳамул соҳиб эшикдин кирди негоя,
Деди: «Эй соҳиби мулку иззу жоҳ.

Етушти даргаҳингға ул куҳан зол-
Ки, йўлингни тутуб арэ этти аҳвол.

Манга амр айламиш әрдинг равони-
Ки, ҳамроҳ айлабон келтургил они».

Деди Юсуф: «Анинг комин раво қил,
Агар ҳар дарди бор эрса даво қил».

Деди: «Ул әрмас ондоқ пастҳиммат-
Ки, қилғай ул манга изҳори ҳожат».

Деди: «ДЕ, ичкари кирсун ҳамул зол,
Ўзи дил хоҳишича арэ этсан аҳвол».

Анго чун ушбу рухсат даст берди,
Бўлуб раққос хилват ичра кирди.

Очилғон гул масаллиқ бўлди хандон,
Кулуб қилди дуо беҳадду бёсон.

Онинг ул кулгусин Юсуф чу кўрди,
Таажжуб кўргузуб отини сўрди.

Деди: «Мен ул парии нозпарвар,
Ки, тутдим ман сани аввалда дилбар.

Сани олдим бериб сийму заримни,
На сийму зарки, ганижу гавҳаримни.

Йигитликни ғамингда ўткариб ман,
Етибман ушбу ҳолатга қолиб ман.

Чу давлат шоҳидин қилдинг ҳамогўш,
Мани қилдинг замирингдин фаромўш».

**Чу Юсуф қўрди, ким эрконни билди,
Анга айлаб тараҳдум гиря қилди.**

**Дедиким: «Эй Зулайхо недурур ҳол,
Ки, бўлмишсен басе пажмурда аҳвол».**

**Зулайхо ушбу сўзниким эшиitti,
Ўзидин кетти тарки ҳуш этти.**

**Яна қайтиб ўзига чунки келди,
Анга Юсуф калом изҳор қилди.**

**Дедиким: — Қайдадур ҳусну жамолинг?
Деди: — Кетти тилаб баами висолинг.**

**Деди: — Ким айлади хам сарви нозинг?
Деди: — Ул бори ҳажри жонгудозинг.**

**Деди: — Кўзунг недин бенур бўлди?
Деди: — Сенсиз оқиб қон, кўр бўлди.**

**Деди: — Ганжингда қони зар била сийм?
Бошинг устида заррин тожу дайҳим?**

**Деди: — Ҳар ким мангаким келтуруб юз,
Санинг васфингдин изҳор этти бир сўз.**

**Зару сиймим анго подош қилдим,
Оёқининг фидоси бош қилдим.**

**Кўюб бошига бошим афсаини,
Кўтардим бошима хоки дарини.**

**Агарчи бўлмишам мискин, ҳайрон,
Вале кўнглумда ишқинг ганжи пинҳон.**

**Деди: — Недур санга бу кунда ҳожат?
Замони ҳожатинг кимга ҳаволат?**

**Дедиким: — Ҳожатим гар тушса жонға,
Сенинг гайринг қабул этмон замонға.**

**Қасам бирла гар ўлсанг зомини сан
Дегайман ҳожатим олдингда равшан.**

Иўқ эрса ҳожатимдин урмағум дам,
Үтурғумдур бўлуб меҳнатга ҳамдам.

Оди Юсуф қилурға хурраму шод.
Бу янглиғ оллида қилди қасам ёд,

Ки:— Ул ҳаллоқи бемонанд ҳаққи,
Ҳамул шоҳи шафоатманд ҳаққи.

Бу кун бўлса санга гар ҳарна ҳожат,
Раво қилғум они гар етса қудрат.

Зулайхо деди:— Истарман жамолим,
Йигитлик вақтини, ҳусну камолим.

Яна буким кўзум ҳам бўлса бино —
Ки, қилсан боғи рухсоринг тамошо,

Кетурди оғзиға Юсуф дуони,
Равон этти лаби оби бақони.

Масиҳо мұъжизин изҳор қилди,
Зулайхонинг ўлук ҳусни тирилди.

Қурут жўйига сув келди саро-сар
Йигитлик боғин этти тозау тар.

Чиқиб кофуридин ҳам мушки тотор,
Аён субҳидин ўлди ҳам шаби тор.

Яна бўлди кўзи вайрони маъмур,
Анго этти янгидин шамъдек нур.

Қадидин борди билкул печ ила ҳам,
Яна бўлди қави ожиз тани ҳам.

Қилиб ражъат йигитлик фурсати фош,
Топиб қирқ ёшидин сўнг ўн саккиз ёш,

Фуэун бўлди бурунғидин жамоли,
Яна худ этти ҳуснининг камоли.

Яна Юсуф анга дедики: — Эй ёр,
Яна бўлса муродинг айла изҳор.

Деди: — Йўқ мундин ўзга ҳеч муродим,
Ки, берсанг хилвати васл ичра додим.

Юзунгни айласам кундуз тамошо,
Кеча тушсам аёкингға саропо.

Қилиб кўксумга ҳар дам сийми соқинг,
Ўпуб жон шаҳдидек ширин дудоқинг.

Яролиғ кўнглума марҳам етурсам,
Ўзумни комронлиғ ичра кўрсам.

Висолинг баҳри мавжидин олиб нам,
Умидим боғин әтсам сабзу хуррам

Чу Юсуф олди бу сўзни қулоқға,
Демай ҳеч сўз, бошин солди ошоқға.

Утурди кўб бўлуб гайб интизори,
Жавоб анго на йўқ бўлди, на оре,

Тараддуд ичра әрди асрү ҳайрон —
Ки, ногаҳ Жабраил ўлди намоён.

Анга деди ки: «Эй шоҳи шарафнок
Санга лутф әтти мундоқ әзиди пок.

Ки, биз кўрдук Зулайхонинг ниёзин,
Санинг шавқингда не сўзу гудозин.

Етиб сарсар киби ул ажзи кўшиш,
Карам дарёсиға еткурди жўшиш.

Кўриб навмидлиқдин онда кўб нақд,
Санга айни карамдин боғладуқ ақд.

Онинг ақдини қил сен доги пайванд,
Ки, очилғай анга ул ақд ила бацд.

Санга ҳам айни ақдидин назарлар —
Етиб кўб топғасен олий гуҳарлар».

Чу фармон әтти Юсуфга худованд,
Ки, ақд әтгай Зулайхо бирла пайванд.

Фараҳ ондин басе кўргузди Юсуф,
Тамоми тўй расмин тузди Юсуф.

Ҷақирди онда мулки Миср шоҳин,
Улуғ таҳт узра тузди жойгоҳин.

Муборак соату ҳангоми марғуб,
Тутуб расми Халилу дини Яъқуб.

Зулайхо суҳбатига айлаб иқбол,
Они ўз ақдиға киргузди филҳол.

Нисорафшон анга маҳ то ба моҳи,
Дебон таҳниятин шоҳу сипоҳи.

Бўлуб Юсуф оёқ устида қойим,
Тамоми элга узр айтиб мулойим.

Зулайхони ҳам айлаб шоҳ хушҳол,
Ўзининг хилватига қилди ирсол.

Югуруб оллида барча парастор,
Қилиб хизматда чобукликни изҳор.

Неча қат кийдурууб покиза хилъат,
Етурди юзу қаддига зийнат.

Чу гавғои ҳалойиқ топти ором,
Ҳама ўз манзилига урдилар гом.

Аруси моҳ юздин парда олди,
Ўзининг нурини оламга солди.

Зиёафзо бўлуб анжум чароғи,
Еруди чарҳ уйи бошдин оёғи.

Фалак изҳор әтиб мушкин сурайё,
Жавоҳир иқдими қилди муҳайё.

Кечаки шаъри жаҳонга пардан рез

Бўлуб ул пардада эл розпардоз.

Ҳама маҳрам ўтурди хилват ичра,
Мақоми айшу базму ишрат ичра.

Зулайхо парда ичра солиб ўзни,
Дер эрди шодлиғидин ушбу сўзни,

Ки: «Ераб, тушмудур ёхуд хаёлим?
Ки, бу давлат әди ами маҳолим.

Бўлурманму висол уйида хандон,
Яна ё мубталои дарди ҳижрон».

Гаҳи кўб бўлғонидин шод йиглаб,
Гаҳи ҳижронни айлаб ёд йиглаб.

Гаҳи дер эрди әрмас манга бовар,
Ки, бўлғай баҳт мундоқ ёру ёвар.

Гаҳи дер эрди лутфи дўстдур ом,
Нетонг гар истаса бермак манга ком»,

Замирида әди мундоқ кашокаш,
Гаҳи хуш эрди кўнглий, гоҳ ноҳуш-

Ки, кирди ичкари ногоҳ Юсуф,
Юзин очиб нечукким моҳ Юсуф.

Зулайхо чун анго солди кўзини,
Тамошосида маҳв этти ўзини.

Онингдек волау бехуд йиқилди-
Ки, гўёким тани жон тарки қилди.

Кўруб Юсуф анинг бу навъ ҳолин,
Замири сидқию ишқи камолин.

Таниға жой қилди тахти заррин,
Бошиға сийнасини қилди болин.

Етурди бўе, ҳушиға кетурди,
Яна аввалғи ҳолиға етурди.

Кўзин очиб юзин қилди тамошо,
Они ҳаддин фузунроқ кўрди зебо.

Нечукким ҳур әрур матбуу мақбул,
Жамоли зебидин машшота маъзул.

Кўзи чун топти кўрмакдин қарорин,
Замири истади бўсу канорин.

Лаб ила ўпти ширин шаккарини,
Тиш ила олди унноби тарини.

Эди баҳр олғали ул пок меҳмон,
Ики лаб хони васлиға намакдон.

Бурун қонуни бўса айлади соз-
Ки, туздин яхшироқдур хонға оғоз.

Чу ул туздин кўполди шавқу шўри,
Белига қўл камар қилди зарури.

Боқиб чун ул камар остида беранж,
Нишон ондинки эрди бенишон ганж.

Талаб қилди яна боғлаб қамарни,
Ҳамул ганж ичидин дуржи гуҳарни.

Етурди олдига ондоқки унноб,
Муқаффал ҳуққаи сиймини ноёб.

На ул ҳуққаға хозин қўл урубдур,
На хоин қуфлин онинг синдурубдур.

Калид айлаб қизил ёқути тарни,
Очиб қуфлин анга тўқти гуҳарни.

Кўмайти чобук эрди, арса — кўп танг,
Басе кирди-у чиқти бўлди кўб ланг.

Бурун кўб сурди саркаш тавсанини,
Сўнг этти тарқ ул мөъу манини.

Кеча ташна еридин турди сачроб,
Бош урди сийм ҳавз ичра тилаб об.

Бурун ул ҳавә аро сув ичра топти,
Сўнг ондин чиқти ўз жойида ётти.

Ики ғунча ики гулбунда битган,
Насими субҳдин бир-бирга етган.

Бири очилмоғон, бири очилғон,
Бўлуб очилмағон ери очилғон.

Чу Юсуф гавҳарин носуфта кўрди,
Гулининг ғунчасин нашкуфта кўрди.

Деди: «Дурринг нега қолди тешилмай,
Недин турмушдурур ғунчанг очилмай?»

Деди: «Бўлди Азиз аввалда ҳамдам,
Тера олмади ул боғимда ғунчам».

Деди: «Зоҳирда гарчи тезтаг ул,
Вале иш чоғи эрди сустраг ул.

Сани тушда бурунроқ кўрмуш әрдим,
Ҳама ному нишонинг сўрмуш әрдим,

Менинг ҳолимни сен ҳам сўрмиш әрдинг,
Бу гавҳарни манга топшурмиш әрдинг.

Басе саъй ила тутдим гавҳарим пос,
Анга еткурмади ҳеч кимса олмос.

Биҳамдуллоҳки, бу нақди амонат-
Ки, ҳаргиз кўрмади дасти хиёнат.

Агарчи чекмишам ҳифзида кўб бим,
Санга қилдим ани бенуқс таслим».

Эшитти чун бу сўзни Юсуф ондин,
Анга меҳри кўб ўлди ҳадду сондин.

Анго дедики; «Эй ҳусн ичра якто,
Талаб қилдинг бурун васлимни бежо.

На дей? Оре. Вале тут әмди маъзур-
Ки, әрдим оташи ишқ ичра маҳрур.

Кўнгудда шавқ поёни, йўқ эрди,
Яна жон дарди дармони йўқ эрди.

Сенинг шаклинг эди бу навъ зебо,
Ки, кўрган бўлур эрди ношикебо.

Манга сабр айламақ йўқ эрди имкон,
Сен этгил авф манда бўлса нуқсон.

ЮСУФА ЗУЛАЙХО МУҲАББАТИ ҒАЛABA ҚИЛФОНИ...

Киши ишқ ичра қўйди сидқ ила гом,
Чиқор маъшуқлиқ бирла онга ном.

Тариқи ишқ аро ким кирди содиқ,
Онго бўлғусидур маъшуқи ошиқ.

Зулайхо ишқ аро чун содиқ эрди,
Ҳама, ишқ аҳли ичра фойиқ эрди.

Кичиклик чоғи лўъбатбоз эрди
Ҳама лўъбат била дамсоз эрди.

Мудом ишқ ўйнамоқфа эрди майли,
Эди ўзга ўюн онинг туфайли.

Үтартуб икки лўъбатга мувофиқ,
Бирин маъшуқ деб, бирни ошиқ.

Ҳамул вақтеки билди соғу сўлни,
Ўзотти ишқ сори икки қўлни.

Тушеким кўрмиш эрди баҳт ул ёр,
Ҳам онда бўлди Юсуфга гирифтор.

Бўлуб ўз мулки ичра эрди дилтанг,
Ҳавои Миср сори қилди оҳанг.

Бўлуб Юсуф учун танги мусофири,
Чекиб ранжи фаровон, дарди вофири.

Ўтурди умрини айлаб хаёлин,
Итурди сабрини истаб висолин.

Бўлуб фартут они айлаб таманио,
Эди аъмо, они қилмай тамошо.

Иигит бўлди яна, бино доги ҳам,
Килиб Юсуф висолин жо доги ҳам.

Хушу хуррам ҳавоси бирла бўлди,
Ҳам ўлгунча вафоси бирла бўлди.

Чу сидқи әрди онинг бениҳоят,
Ҳам охир қилди Юсуфга сироят.

Ки, Юсуф бўлди андоқ меҳриға гарма-
Ки, ҳолидин келур әрди анго шарм.

Олиб кўнглини ҳусни дилфиреби,
Йўқ әрди онсизин бир дам шикеби.

Ҳамиша майл этиб айшу тарабға,
Юзин юзға қўюб ҳам лабни лабға.

Даме тинмай тараб додини берди-
Ки, ҳар дам сувға тушмак ҳожат әрди,

Зулайхога ул ишдин bemадoro,
Ҳақиқат нури бўлди ошкоро.

Онго ул нур қилди уштулум ҳам-
Ки, Юсуфни ирода қилди кам-кам.

Бале, ишқи мажози ичра бисёр,
Ул әтти манъи жумла монии кор.

Чу хуршиди ҳақиқат бўлди толеъ,
Кўзи олдидин итти барча монеъ.

Ҳақиқат чун анго нурини сочти,
Неким гайри эди қўйдию қочти.

Бир оқшом Юсуф илгидин гурезон,
Югурди ҳар тараф афтону хезон.

Қовуб чун тутти Юсуф доманини,
Қўли чок айлади пироҳанини.

Зулайхо деди «Гар ман чусту чолок,
Бурун қилдим санинг пироҳанинг чок.

Менинг қўнглеким әтting чок сен ҳам,
Мукофоти гуноҳим етти бу дам,

Килурда чок пироҳан саро-сар,
На иш бўлса, иков бўлдуқ баробар.

Чу Юсуф кўрди они бандаликда,
Ҳамул ният билан дил зиндаликда

Онинг отиға бир кошона солди,
На кошона, ибодатхона солди.

Фалак кохи каби фируз хишт ул
Ер узра гўйё хуррам биҳништ ул.

Дару девор анго пур нақш то сақф,
Муҳандиснинг ҳама фикри анго вақф.

Тушубон равзанидин баҳт нури,
Эшникидин аён давлат ҳўзури.

Муалло арсасидур беҳжат осор,
Муқаввас тоқ мисли абрӯи ёр.

Олиб шишиасидин хуршид моя,
Эмас мумкин ичига тушса соя.

Шажар деворида сурат чекилган.
Нечукким бўстон ичра экилган.

Қўнуб ҳар шохи узра қуш фаровон,
Намоён ҳар бирида неча алвон.

Қўруб уй ўртасида тахти олий,
Музайян маснади жанинат мисоли.

Зулайхони анго миндурди ул дам,
Тутуб ёнида онинг ер ўзи ҳам.

Анго дедики: «Эй, айлаб каромат,
Мани шарманда қилғон то қиёмат,

Ҳамул вақтеки, деб әрдинг ғуломим,
Қилиб ҳаддин фузунроқ әҳтиромим.

Қилиб әрдинг тарабхона иморат,
Мани қилсун деб анда айшу ишрат.

Ҳамул әҳсони лутфинг айлабон ёд,
Санга қилдим ибодатхона бунёд.

Үтурғил анда шукр айлаб худога,
Ки, лутф айлаб санингдек бенавоға

Ҳақир әрдинг сани қилди мукаррам,
Қари әрдинг сани қилди йигит ҳам.

Эдинг аъмо кўзинга нур берди,
Эдинг мотамда, сўнгра сур берди.

Неча муддат ғамим ҳаҳрин ичурди,
Яна тарёки васлимға етурди».

Висоли Юсуфу фазли худованд —
Бўлуб ёри ўтурди шоду хурсанд.

ЮСУФ ОТА-ОНАЛАРИНИ ТУШИДА КЎРГОНИ ВА ҲАҚ
ТАЛОЛДИН УЗ ВАФОТИН ТИЛАГОНИ ВА ЗУЛАЙХО
ИТИРОБИ

Эиҳи ҳасратки, бир фархунда иқбол,
Қилур васл ичра ҳосил барча омол.

Бўлуб маъшуқи давлатга ҳамоғуш
Қилур андуҳи ҳижронни фаромӯш.

Етушмай хотириға ҳам губори,
Үтар айшу тарабда рўзгори.

Эсиб ногаҳ анга ҳижрон самуми,
Етиб ҳижрон самумининг ҳужуми.

Кириб боғи висоли ичра густоҳ,
Умиди нахлиға синдургуси шоҳ.

Чу Юсуфдин Зулайко топибон ком,
Висоли бирла доим топти ором.

Ҳамиша кўнгли ондин шод эрди,
Жаҳон андуҳидин озод эрди.

Узоқға чекти айшининг саботи-
Ки, ўтди қирқ йилдин ҳам ҳаёти.

Топиб бу умри ичра бўлди хурсанд,
Неча фарзанд, бал, фарзанди фарзанд.

Фалак айланди не эрса мароми,
Жаҳондин ҳосил ўлди барча коми.

Бўлуб Юсуф бир оқшом уйқуға тўш,
Ҳам ул уйқу аро кўрди ажаб туш-

Ки, ўлтурмиш ото бирла оноси,
Етиб оламга ҳар бирнинг зиёси.

Нидо қилдилар: «Эй фарзанд, билгил,
Узоқға чекти фурқат, тез келгил.

Аносир қайдидин юмғил кўзунгни,
Висол авжи уза еткур ўзунгни».

Чу Юсуф уйқудин ул лаҳза турди,
Зулайко қошиға ўзин етурди.

Ҳамул тушни анга қилди баён ҳам,
Ҳамул мақсадни қилди аён ҳам.

Хабар берди анга маҳжурлиқдин,
Жудо қилди ани масрурлиқдин.

Вале Юсуфнинг ўлди ўзга ҳоли,
Бўлуб бу даҳрдин афзун малоли.

Бақо иқлими сори бўлди мойил,
Ҳамул ён шавқини кўб қилди ҳосил.

Этакни силкибон дайри фаноға,
Кўтарди нагини мундек дуога.

Ки: «Эй мұхтожларнинг комбахши,
Салотиннинг нишону номбахши.

Бошим устига қўйдинг тожи иқбол,
Раво қўнглумға қилдинг барча омол.

Манга етти бу даврондин малолат
Демой даврон, тану жондин малолат.

Карам айлаб мани мандин ҳалос эт,
Фарогатхонаи қурбингға хос эт.

Қабул аҳлики, лутфинг қўрди аввал,
Ўзин қурбинг сори еткурди аввал.

Мани ҳам марҳамат кўзи била кўр,
Қабулинг топғон эл қурбингға еткур».

Эулайҳо бу дуони чун эшитди,
Замириға ўнгалмас заҳм етти.

Яқин билдики, онинг бу дуоси
Қабул ўлғай, не эрса муддаоси.

Камонидан хаданги чиқмади ҳеч-
Ки, ул етгай ҳадафга лаҳзае кеч.

Кириб бир кулба ичра тираю танг,
Паришон айлади гисӯи шабранг.

Сочиб ғам чанги бирла бошиға хок,
Тўкуб ашкини айлаб юзларин чўк.

Қилиб ҳақ даргаҳида арзи ҳожот,
Бу янглиғ айлади йиглаб муножот-

Ки: «Эй дармондалар дардига дармон,
Бори жунбидалар жисми аро жон,

Муродин топмаганларнинг муроди,
Кушодин қўрмаганларнинг кушоди.

Ҳама бөғлиғ әшикларнинг калиди,
Ҳама нағиднинг айни умиди.

Ниҳоний розни билгучи сенсен,
Өғир ғамни ёнгил қилғучи сенсен.

Бу кун мен бас ажаб ҳайрон әрурман,
Ҳаросони ғами ҳижрони әрурман.

Чиқар жонимни Юсуф жони бирла,
Яна қўйма мани ҳижрони бирла.

Тирик қўйма мани бир лаҳза онсиз-
Ки, онсиз бўлғанимдин яхши жонсиз.

Ҳаёти жовидон онсиз ўлумдур-
Ки, таннинг лозими жонсиз ўлумдур.

Вафо қонунидіндур сода бўлмоқ-
Ки, ул бўлмай манга дунёда бўлмоқ.

Манга қилмас әсангким ҳамраҳ они,
Мани аввал олиб бор, сўнгра они.

Чу гар мен бир нафас айриласам ондин,
Манга йўқ баҳра бу жону жаҳондин».

Бу әрди ҳоли ул хилватда ёлғуз,
На тунни тун дебон, на кунни кундуз.

Бале, ҳар кимга етса зулмати ғам,
Анга бўлғусидур тун тира, кун ҳам.

ЮСУФИНГ ВАФОТ ТОПГОНИ ВА ЗУЛАЙХОНИНГ
МУФОРАҚАТ ЭЛИДА ҲАЛОК БЎЛГОНИ

Чу Юсуф сўнги кунда субҳ ҷогиги-
Ки, шод ўлди кўнгуллар, соғи доғи.

Кийиб зийнат била шоҳона хилъат,
Чиқиб отлонғали кўргузди суръат.

Оёқ зангуга солғач, келди Жибрил,
Деди: «Мундин зиёда қилма таъжил.

Чекиб энди инони иштиёқинг,
Тириклик зангусидин чек оёқинг».

Чу Юсуф бу ишоратни әшитди,
Бўлуб шод ўзлукини таркин әтди.

Қилиб ҳозир улуғларнинг бирини,
Тиламай фони қўймоқ ўз ёрини.

Ўзининг таҳти узра шоҳ қилди,
Васиятлар дебон огоҳ қилди.

Яна деди: «Зулайҳо мунда келсун,
Менинг бирла бу дам падруд қилсун».

Дедилар: «Ул ғам остида забундур,
Оёқдин бошга ғарқи хоку хундур.

Йўқ онинг тоқати чекмакка бу ғам,
Қўй они ўз ишига, тегма бу дам».

Дедиким: «Қўрқарам бу доғи ҳасрат,
Аннинг кўнглига қолғай то қиёмат».

Дедилар: «Ҳақ ани хурсанд тутғай,
Замирин ғамга бепайванд тутғай».

Бор эрди Жабраил илгига бир себ-
Ки, бори жулдға ондин әди зеб.

Они Юсуф қўлига берди ул он,
Чу Юсуф они олди, берди ҳам жон.

Бале, боғи бақодин топти накҳат,
Тидаб ул боғни қўргузди суръат.

Ҳамул бўй ила Юсуф жони чиқти,
Фадакка ҳалқнинг афғони чиқти.

Онингдек авж тутти оҳу фарёд,
Садо кўк гумбазини қилди барбод.

Зулайҳо сўрди: «Бу афғон нединдуру?
Еру кўк шўр ила тўлғон нединдуру?

Дедиларким: «Ўшул шоҳи жувонбахт,
Макон таҳтани этти, тарқ этиб таҳт.

Видоъ айлаб бу дам жону жаҳонға,
Азимат қилди коҳи ломаконға».

Бу сўзни әшитиб борди ўзидин,
Жигар хунобаси оқти кўзидин.

Бу сўзнинг ҳуйи бирла бўлди беҳуш,
Етиб уч кунгача ерга ҳамоғуш.

Учинчи кун даме ҳушиға келди,
Яна беҳуд бўлуб ерга йиқиади.

Бу янглиғ уч қарат уч кун ўэидин —
Бориб ранги видоъ этти юэидин.

Очиб тўртингчи кун кўзини ҳар ён,
Бурун сўрди бўлуб Юсуфни гирён.

На онинг даҳр аро кўрди нишонин,
Не тахтини, не баҳтининг равонин.

Магар улким дедилар: «Ул зари пок,
Макон этти бориб ганжинаи хок».

Эшитгач бу хабар ул пок ошиқ,
Яқо чок этти мисли субҳи содиқ.

Ҳамул ўтким әди кўнглида пинҳон,
Анга бул айлади чоки гирибон.

Ҳамул йўлдин вале жонига ҳар дам,
Бўлур әрди ўт афзун, бўлмади кам.

Дамо-дам тирноғ ила чок әтиб рўй,
Қозор әрди қуёш чашмасиға жўй.

Топиб ул чашмадин жўлар равонлиғ,
Берур әрди суманга арғувонлиғ.

Тагобундин уруб қўкси уза санг,
ТАпонча ҳам уруб юзга, бўлуб танг.

Қилиб онда ақиқи тар намоён,
Етиб ҳам мунда нибуғар намоён.

Уруб бошиға юз куч бирла панжа,
Ҳамул панжа қилиб бошини ранжа.

Жудо райҳондин айлаб сарви бўстон,
Ироқ сунбулдин айлаб сунбулистон.

Чиқориб нола жонидин дамо-дам,
Фигонлар сийнаи ношодидин ҳам-

Ки, «Юсуф қайдадур ҳам тахту жоҳи,
Қаён кетти ҳама хайли сипоҳи.

Эток силкиб бу пурмеҳнат маконга,
Қилибдур азм мулки жовидонга.

Бу кетмакда кўб айлабдур шитобин-
Ки, қилмай қолмишам бўса фикобин.

Бу меҳнатхонадин ул шамъи равшан,
Чиқорур эрмас эрдим ёнида ман.

Тизимда кўрмадим онинг бошини,
Юзига тўкмадим кўзум ёшини.

Замони мавтида қилмодим эй-вой,
Муборак орқасиға кўкрагим жой.

Чу чекти тахта узра тахтдин раҳт,
Ҳумоюн бўлди тахта ўйлаким тахт.

Гулоб айлаб сиришки чаҳми равшан,
Ҳамул кўз мардумиға ювмадим тан.

Уруб юз эл кафан қилмоқ фаниға,
Чу тиктилар кафан нозик таниға.

Иб эшмак қилмадим, ваҳ, ман фанимни-
Ки, то тиксам анга логар танимни.

Бўлуб ҳомил халойиқ маҳмилиға,
Юзурди барча онинг манзилиға.

Бориб маҳмил била мен зору ҳайрон,
Жарасдек қилмадим фарёду афғон.

Чу қоздилар халойиқ масканини,
Қаро туфроқда қўйдилар танини.

Супурмак бирла жойин, олмадим ком,
Етиб огушида топмадим ором.

Дариғо, ушбу ҳижрондин, дариғо,
Дариғо, ушбу нуқсондин, дариғо,

Кел эй ороми жон, маҳрум эрурман,
Боқ аҳволимғаким, мазлум эрурман.

Чу бординг майдин ёд этмадинг ҳеч.
Жамолинг кўргузуб шод этмадинг ҳеч.

Вафодоро, вафо расми бу эрмас.
Вафолиг ошно расми бу эрмас.

Кўзум қилдинг басе гирён, кетдинг,
Ғам ўтига таним ҳирмон кетдинг.

Манинг кўнглумда синдурудинг ажаб хор-
Ки чиқмас то қиёмат ондин озор.

Ажаб масканга бординг, эй дилоро-
Ки, онда борса ҳар ким келмас асло.

Ҳамул иш яхшиким очиб пару бол,
Санга етсам қилиб парвоз филҳол».

Бу сўзни деб талаб қилди имори,
Имори жавфин этти жилваэори.

Юрарда йўл шитоби суръат втти-
Ки, Юсуф қабрининг бошиға етти.

Нишони ёридин ул ошиқи пок —
Топа олмади жуз ҳарпуштаи хок.

Ҳамул ҳар пуштаға ул меҳрпоя,
Узини ташлади ондоқки соя.

Қуёшосо юзидин сочти кўб зар,
Сиришки бирла тўқти дурру гавҳар.

Они маҳкам қучоқлаб ўйлаким жон,
Дер эрди бўйла сўзлар тортиб афғон

«Эрурсен туфроқ остида ниҳон сен,
Вале ман устида, озурда жон сен.

Ер остидур мақоминг ўйлаким ганж,
Вале устида ман абри гуҳарсанж.

Санинг бўлмиш маконинг сув каби хок,
Қолибман ташқари андоқки хошок.

Хаёлинг урди қонлар хок ичиға,
Фироқинг шуълалар хошок ичиға.

Куяр ўт ичра хошоки вужудим,
Чиқар андин фалак авжига дудим.

Менинг дудимға ҳар ким кўз очибдур,
Кўзидин дам-бадам ўтлар сочибдур».

Дебон бу сўзин ҳар дам сийнаи чок —
Кўяр эрди қаро туфроқға ғамнок.

Чу дарду ҳасрати топти фузунлиғ,
Танида зоҳир ўлди сарнигуналіғ.

Ики кўзига урмоқларни қўйди,
Килиб кўб зўр ики кўзини ўйди.

Чу икки кўзини илгиға олди,
Отиб они қаро туфроқға солди.

Дедиким: «Бўлди юзингдин жудо кўз,
Нега даркор эрур әмди манго кўз».

Чу ўйди зўр ила икки кўзини,
Уруб ерга қотиғ бошу юзини.

Ошурди чарҳдин оҳу фифонин,
Ҳамул аффонға ҳамроҳ этти жонин.

Хуш ул ошиқки, чиқса жони зори,
Ҳавони васли жонон бирла бори.

Халойиқ чун онинг ҳолини кўрди,
Фифону ноласин кўқдин ошурди.

Куюб ҳасратат ўтиға аҳли олам,
Ҳама тутти анинг ҳолига мотам.

Етиб ҳар дам садои навҳа ҳар ён,
Эшитган бўлди ҳасратат бирла гирён.

Чу тутдилар фифон этмақдин ором,
Танин ювмоқға кўргуздилар иқдом.

Тўкуб ашкини ювдилар танин пок,
Нечукким ювғай абри намнок.

Солиб кўз гунчанинг пироҳаниға
Кафан зангори эттилар таниға.

Қилиб Юсуф ёнга мадфанини,
Етурдилаф яна жонга танини.

Бу давлатни кишким қилди ҳосил-
Ки, ўлган сўнг бўйур ёрига вослил.

Вале бу ерда денои ҳикоят,
Эшитмишдур улӯзлардин ривоят-

Ки, ул айёмда ҳар жониби Нил,
Чу Юсуф жисми поки топти таҳвил.

Яна бир жонибида bemadoro,
Вабоу қаҳт бўлди ошкоро.

Тутуб охир фаросатининг фанини,
Солуб тобути сангинга танини.

Суваб мум ила атрофин саропой,
Ҳамони қилдилар Нил остида жой.

Қўрунглар зулми чархи бевафони,
Ойирди сўнгра ҳам Юсуфдин они.

Аларни ерда ҳам қўймай фарогат,
Етурди танлариға доги фурқат.

Бирини айлабон дарё аро ғарқ,
Етурди бирига туфроқ аро ҳарқ.

На хуш дебдур ҳамул фарсадаи ишқ.
Бори ишголидин осудаи ишқ-

Ки, ишқ ўлса қачонеким гармбор,
Кўра олмас киши жуз ранжу озор.

Қафан ошиқға ондин чок бўлғай,
Агарчи жойи онинг хок бўлғай.

Хуш ул ошиқки, тортиб дарди ҳижрон,
Үлуб мундоқ етурди ёрига жон.

Киши кўбдур ўлуб кирган кафандага,
Вале етмас бири ул шер занга.

Бурун ағёридин кўз юмди ёри,
Сўнг ёти нақди жон ёри нисори.

Мудом ими анга жону тан ўлгай,
Кўзи ёри юэидин равшан ўлгай.

ФАЛАК ШИКОЯТИКИ, АЖДАҲОКИРДОР ОЛАМГА
ҲАЛҚА УРҒОН ВА ҲАММАНИ УЗ ТАСАРРУФИГА ВА
ДОИРАСИГА КИРГУЗОНДУР, БИРОВГА ЗАХМ ВА
БИРОВГА ЗАҲАР СОЛГОНДУР.

Фалак пурпечу ҳамлиқ аждаҳодур,
Эл озори учун зўроэмодур.

Эрурмиз банд онинг печу ҳамиға,
Тушубдурмиз онинг ўтлуғ дамиға.

Дамеким йўқ улус бағрини тилмағ,
Мудом айлар жафо бир раҳм қилмас.

Эмас зулмидин онинг кимса солим,
Агар худ жоҳил ўлсун, йўқса олим.

Эмас тун ҳар тараф ахтар чароги,
Улус кўнглиға қўйғон тоза доги.

Ададсиз келди доги марҳами йўқ,
Ҳама дод остида ўлса ғами йўқ.

Қоронги кечаларда қилди пайдо,
Еруғ ҳар сори юз равзан саропо.

На ҳосил, чунки нуре етмас ондин,
Кўнгулларга суруре етмас ондин.

Эрур кундузда шери зардранг ул,
Ва лекин кечалар билсанг паланг ул.

Қилур бизларга токим жонимиз бор,
Ҳама шеру паланг изҳори озор.

Нетонг чексак алардин меҳнати ғам-
Ки, бормиз бир жувол ичида ҳамдам.

Санга, ҳар кимки бўлса ошнолик,
Ишингнинг охири бўлгай жудолик.

Басе гардиш қилиб бу сабз торум,
Басе тобиш маҳу хуршиду анжум-

Ки, ҳар бирга табоев бўлубон ром,
Тутарға жон қушини бўлдилар дом.

Ҳануз ул домдин бу мурғи пурғам,
Муроди донасин термай даме ҳам.

Табоев узгуси бир-биридан банд,
Топар ҳар бири ўз васлиға пайванд.

Бўлуб ул қуш жудои ошёна,
Бўлуб пажмурда топмай обу дона.

Балодур бу сипеҳри мәҳргафми-
Ки, йўқтур кин этарға ҳеч шарми.

Кўнгул мәҳрига қўйғон субҳосой,
Килур ҳар тун шафақдек қон аро жой.

Киши ондин эмас бир лаҳза бегам,
Кўрар айдин бори умрида мотам.

Баҳор айёми кирғил бўстонға,
Назар бўстон аро қил ҳар қаёнға.

Недин ғунча қилибдур кўнглакин чок?
Недин сабза эрур оғуشتай хок?

Недин гул жавшанидур пора-пора,
Ўт — оғзидо, кўнглидо — шарора?

Оёқдин солди ким сарви равонни?!
Қилибдур гарқи хун ким арғувонни?!

Нега гисуи сунбул бўлди дарҳам,
Нега нарғис кўзида ашки шабнам.

Бинафша кўк кийибдур мотам ичра,
Ботибдур қон аро лолағам ичра.

Санубар кўнгли айрилмиш неча шох,
Тани кун тифидин сўроҳ-сўроҳ.

Уруб ел бирла гул ҳар ён ўзини,
Суман тирног ила йиртиб юзини.

Шажарларда сабодин рақси андуҳ,
Эрур қушлар ғами ул навъким кўҳ,

Бўлуб қумри иши ҳар сори ку-ку-
Ки, олам ичра қони-қони кулгу?

Туман минг нағмаи дард ила булбул,
Туну кун тинмайин қилғуси ғулғул.

Жаҳонни кўрдингу фасли баҳорин,
Хазондин тутғил онинг өътиборин.

Хазонининг эрур асру дами сард,
Риё аҳли дамидек нохушу бард.

Дами сарди онинг ҳижрон ғамидин,
Эрур нохушлиқи ўз мотамидин.

Юзин сарғайтурубдур дарди Фурқат-
Ки, Фурқат васъдин сўнгдур варурат.

Борибдур обу ранги шоҳиди боғ,
Қаро киймишдур онинг сўгида доғ.

Тушуб чодир бошидан настараннинг,
Бўлуб хаймаси йиртуқ норванинг.

Бўлуб тожи анори норбунга-
Ки, бергай товалиғ бояни куҳунга.

Ичига боқсанг они ҳаддин афзун,
Тўла сар то қадам парголан хун.

Чинор илгини ҳар сори узотиб,
Совуқнинг шиддатидин илги қотиб.

Бурудат ўйла топмишдур анга йўл-
Ки, енгдин айламас әрди аён қўл.

Баҳор улдур, бу оламға ҳазон — бу,
Иков ҳам ғамғадур лабреву мамлув.

**Киши онда нечук юргуси бегам,
На янглиг хотири бўлғуси хуррам..**

**Тааммул ондин этма шодлигни
Тафаккур айлама озодлигни.**

**Узуб уммидинг ондин шод бўлғил,
Кўзунгни юм, доғи озод бўлғил.**

**Қаю нимаки қўнглунг қилса хурсанд,
Онинг меҳрига бўлса хотиринг банд.**

**Неча ҳасрат била тарк этгунг охир,
Фироқи меҳнатига етгунг охир.**

**Қўлунг очиб оёқдин бандни ўз,
Бори ашғолдин пайвандни ўз.**

**Сен узмас эрсанг, улким айлади банд,
Барисидин санга узгуси пайванд.**

**Бари берганни бир-бир қайтиб олгай,
Сани сар то қадам заъф ичра солгай.**

**Оёқингга онингдек ургуси санг-
Ки, юрмаклик йўлида қилғуси ланг.**

**Юрап вақти асо олғунг қўлунгга-
Ки, онинг бирла юргайсан йўлунгга.**

**Бўлурму шоҳани синдуруса сарсар,
Қуруқ чўб ила пайванди мұяссар?**

**Чу жисмингдин олиб орому қувват,
Қўлингда қўймади тутмоқға қудрат.**

**Узотғунг илгинг ила саъю кўшиш,
Вале илгингдин асло келмай иш.**

**Кўзунгдин борди нақди рўшнолиғ,
Анго беҳуда қилма сурмасолиғ.**

**Кўзунгдин борди чунким зўри панжа,
Узунгни қилма панжа бирла ранжа.**

Чу кўз ҳоли будур, эй иексиғат,
Мукаҳдал қилма жуз басират.

Ики кўзунгки бўлмиш кўр бешак,
Нега тўрт этгунг они тортиб айнак.

Чу сийминсанқи миминго жаледур,
Ҳисоби иқди лабдек лому бедур.

Ҳамул иқдингга тушти каср андоқ-
Ки, йўқтур кимсага тадбир мундоқ.

Басе нодонлиқингдин они ҳар ён
Қилурсан икки лаб остида пинҳон.

Бўлур ҳар дамда суст аъзойи сустинг
Шикаста ҳам бўлур ҳоли дурустинг.

Кўрарсан ҳар шикастингни бир ишдии,
Ҳавоси сусту пастингни бир ишдийн.

Агар суст ўлса жисминг, йўқса пойинг
Жаҳон асбобига тушгай гумонинг.

Вале бўлмас бу иш кўнглинг гумони-
Ки, олғай они улким, берди они.

Килибдурсан жаҳонни ўзинга танг,
Санга йўқ ўзга олам сори оҳанг.

Эмас воқифки, бордур ўзга олам-
Ки, ондин туғуси ҳар бешу, ҳар кам.

Будур ваҳм айлағунча марги ожиз
Жаҳондин узмагунг кўнглунгни ҳаргиз.

Тўлуб жону кўнгулга неча васвос,
Чиқор бас бу жаҳондин нокасул роъс.

Ажал — жоминг бўлубдур, чарх-соқи
Бу вайрон майли санда лек боқи.

Эшиитмишманки, Жолинуси фозил-
Ки, танда кўнгли нур этмади ҳосил.

Деди ўлмакка етганда сунуб бош:
— Ики кўзумнинг ўртосида, эй кош,

Ки, фуржа бўлса истар фуржа бир дам-
Ҳам ўлган сўнг кўрунса ондин олам.

Эмас эрди кушоди дил мұяссар,
Анга фуржә тилади фуржа истар.

Жаҳонда ўйла оғаҳ тутғил ўзни-
Ки, солғосен бу кун тонглоға қўзни.

Етушмас хотирингға ҳеч гоҳе,
Жаҳон аҳволига қилмоқ нигоҳе.

Адим хоки андоқ кафш әрур тор-
Ки, туфроқдин тўлуб бўлғон гаронбор.

Керак они оёқингдин чиқарсанг,
Енгиллик бирла мақсад сори борсанг.

Қил оллингдин фадак сатрини маъдум,
Ўтурма пардада жовиди маҳрум.

Ҳамул парда тошидадур улуғ нур,
Онинг ҳар ламъасидур масдари сур.

Ҳамул ламъа аро йўқ қил ўзунгни,
Ҳамул янглиғки ламъа бил ўзунгни.

Ўзунг йўқ айласанг анда саропо,
Жудолиғ дардини кўрмассен асло.

ХОТИМАИ ИТМОМ ШУКРИ ИХТИТОМ ТАЪРИХИНА ВА
БАЪЗИ БУРОДАРИ КИРОМ ДУОСИДА...

Биҳамдуллоҳки, дахл әтмай замона,
Ниҳоятға етушди бу фасона.

Сўз ўлчардин эди кўнглуманода
Қилиб қофия Фикрин тангиода.

Тафаккур илгидин қўйди тарозу,
Бўлуб назм ўлчамакда сустбозу.

Шитоб этмак йўлидин доги ёнди,
Фароғат муттакосига сүёнди.

Кўтарди беш доги тездин гаронлиғ,
Кўнгул топти тафаккурдин амонлиғ.

Қаламким маркабе эрди аномил,
Қилур эрди Ҳабашдин Рум манзил.

Қўяр эрди қудумидин асарлар,
Беріб ҳозирга ғойибдин хабарлар.

Бу дам роҳат тилаб бўлди пиёда,
Суянди ерга бемаҳду сода.

Қаламзан илгидин не тораки паст,
На казлик боши қатъига топиб даст.

Давотким таблаи мушк эрди тўлғон,
Қалам имдодига омода бўлғон.

Даҳонин мум қилди қуюбон мум-
Ки, яхши таблица оғзи бўлса маҳтум.

Паришонлиғни тарқ әтти варақлар,
Чисиб домони хилватға оёқлар.

Ҳама юз ранг, бир будур гулосо,
Тамошоси бўлиб әлга дилосо.

Ҳамиша гул масаллик тоза бўлгай,
Яқо пайвандидин шероза бўлгай.

Гуноҳимдинки ҳоло бўлди марқум,
Бўлур маъшуқу ошиқ ҳоли маълум.

Лабим тўти киби бўлди шакарҳо,
Чу дедим отини «Юсуф, Зулайҳо»

Ажаб бир навбаҳор ул сабзу хуррам,
Риёзи равза янглиғ дофии ғам.

Онго ҳар достон бир бўстондур,
Олордо гул жабинлардин нишондур.

Туман минг тоза гул анда очилған,
Анга наргис кўзи наэзора қилған.

Маъносидур онинг аргувони,
Ибороти онинг оби равони.

Хати мушкин ила авроқи кофур,
Килиб онда намоён сояи нур.

Хатининг бир ҳуруфи чашмадоре,
Тамаввуж зоҳир этгай чашмасоре.

Чекилган дилкушо ҳар сори жадвал
Латофатда жинон жўйидин афзал.

Хуш ул доно бўлуб иқбол ёри,
Мақом ўлса анго ул жў канори.

Суйи ювғай онинг кўнгли ғамини,
Кудурати жаҳон бешу қамини.

Бош ургай жонидин рўи вафолар,
Чиқаргай жайбидин дасти дуолар.

Тилагай лутфи ҳақ баҳридин ўл дам,
Бўлуб ташна учун сероблиғ ҳам.

Бу нодир нусхай фархунда анжом,
Муборак соат ичра топти анжом.

Йили ҳижратдин эрди бекаму беш,
Минг икки юз ҳам саксон беш.

Сўзунгни Огаҳий қил эмди кўтоҳ,
Тилингни банд қил гар эрсанг огоҳ.

Тиларсен чунки соҳиб ҳушлиғни,
Ҳамиша пеша қил хомушлиғни.

Qёқчи тут манга роҳат майини,
Фароғу айшу амният майини.